

Jon

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Jon Təmətei

Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti nətəmimi tueləf rəha İesu, kəni İesu tolkeikei pık in. E nauəuə u, Jon təsəniən nərgin mine. Mətəu təməni əmə nati tol lanu məmə “iətəmimi kəti min rəha İesu,” (Jon 18) uə “suah u iətəmi İesu tolkeikei pık,” (Jon 13:23; 20:2; 21:7,20) uə “İətəmi təmiəu-İəu muva iuəkir o İesu e nian kəməutauən e lafet rəha Pasova” (Jon 21:20). In təmətei nauəuə min u: Nanusian Təuvir İətəm Jon Təmətei, 1Jon, 2Jon, 3Jon, mine Nəhan-əhanian.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi məmə okotəni nıpəhriəniən e İesu. In tolkeikei məmə otasiru e lah mol nəhatətəian rəhalah tuva məskasik, mətəu-inu rəhalah nəhatətəian təsəskasik əhanəhiən.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Jon in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəfin rəha niməfaki kautisai in. In tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəhrun vivi rəhan nəgətuniən, kəni nian nəgətuniən eiuə tətən, mətəu nətəmimi kotəhrun nahtipəsigiən e nəghatian eiuə min e nəghatian rəha Jon e nauəuə u.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jon təmətei nauəuə u mətəni pətigəm vivi məmə İesu in nəti Uhgın,

kəni nətəmimi rəfin nətəm okotəhatətə lan, okotos nəmiəgəhiən itulın. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm təhruahru məmə Iesu in nəti Uhgın, kəni Iesu in Uhgın pəhriən. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm nanusiən mın nəuvein rəha Iesu iətəm nauəuə mın rəha Matiu, mine Mak, mine Luk kəmsləniən. Kəni tolkeikei məmə otəgəu əhruahru nətəligiən mın nəuvein iətəm nətəmimi kəutəni e Iesu.

Nəghatiən Rəha Uhgın Təmuva Iətəmimi, in Iesu

¹ Aupən agın, e nətuəuinian nian, Nəghatiən* tınatig rəkis.† Nəghatiən u təmətətig ilau Tatə Uhgın, kəni Nəghatiən u, in mın, in Uhgın. ² E nəukəti nian, in təmətətig rəkis ilau Uhgın, ³ kəni Uhgın təmol natimnati rəfin e Nəghatiən u, kəni natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol, nati kəti tikə mine məmə Nəghatiən u təsoliən.‡§ ⁴ Inu, in Nəukəti Nəmiəgəhiən,* kəni Nəmiəgəhiən u, in Nəhagəhagiən rəha nətəmimi rəfin.† ⁵ Nəhagəhagiən əha, tətasiəgəpın napinəpuian, kəni napinəpuian ko təsapirəkisiən.‡

* **1:1** Nian Aposil Jon təmətəi “Nəghatiən” e japtə 1, tətəghati e Iesu Kristo, kəni “Nəghatiən” in təhmen e nərgin kəti rəhan. † **1:1** Jen 1:1; 1Jon 1:1; Jon 17:5; Nəh 19:13 ‡ **1:3** Laen e “Nəghatiən” mil u kətuəni əmə nati kətiah əmə. Mətəu-inu in noliən rəha Jon o nəniən nati kətiah e suaru pisin pisin mın. § **1:3** Kol 1:16; 1Kor 8:6; Hip 1:2 * **1:4** Jon 5:26; 11:25; 14:6; Jen 1 † **1:4** Jon japtə 1 tatol məmə kitah kotətəlig e Jenesis japtə 1, nian Uhgın təmol nəhue niftəni mine natimnati rəfin agın. Japtə mil u kuəghati e nəghatiən, mine nəhagəhagiən, mine nəmiəgəhiən. Kəni Jon japtə 1 tətəuin e Iesu Kristo məmə in Nəghatiən rəha Uhgın, mine Nəhagəhagiən, mine Nəmiəgəhiən. ‡ **1:5** Jon 9:5; 12:46

⁶ Iætəmimi kəti iætəm Uhg̃in təmahlī=pa təmuvā, nərg̃in u Jon Bəptais. § ⁷ Təmuvā mətəhtul pətīgəm məmə otanus pətīgəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi, pəh ilah rəfin kotəni n̄ipəhr̄iən̄iən lan. ⁸ Səniəmə Jon Bəptais in Nəhagəhagiən əha, mətəu in təmuvā əmə məmə otəhtul pətīgəm məni pətīgəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi rəfin.* ⁹ Nəghatiən əha təmətuvā e nəhue niftəni, kəni in Nəhagəhagiən pəhr̄iən, iætəm in tətasiəgəp̄in nətəmimi rəfin.†

¹⁰ Nati əpnəp̄in məmə Uhg̃in təmol niftəni u e Nəghatiən əha, kəni Nəghatiən u təmətatiğ e nəhue niftəni u, mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəsotəniən n̄ipəhr̄iən̄iən məmə in pəh. ¹¹ Təmuvā iman ik̄in, mətəu nətəmiman m̄in kəutəuhlin=pən nəmtahlah kəm in, məsotolkeikeiən. ¹² Mətəu nətəmimi nəuvein kəmos in, kəni ilah rəfin nətəm kəmos in, n̄ikilah tagiən ohni, kəni motəhatətə e nərg̃in, kəni in təməfən nepət̄iən kəm lah məmə kotəhr̄un nuvaiən nenət̄i Uhg̃in m̄in.‡ ¹³ Nenət̄i Uhg̃in m̄in əha, ilah kəsotairiən e nolien u iəpəou m̄in kəutair lan, kəni məsəniən m̄in məmə e nətəligiən rəha iætəmimi, təhmen e tatə kəti iætəm tolkeikei in otos iəpəou. Mətəu ilah kəutair vi m̄in e Uhg̃in, e rəhan əmə nəsanəniən. §

§ **1:6** Aposil Jon in təmət̄ei nauəuə u. In tətəghati e suah p̄isin kəti e fes m̄in u, nərg̃in u Jon Bəptais. *

* **1:8** Nətəmimi tepət kəməutəhtahnin Məsaiə iætəm Uhg̃in təməni məmə otahlī=pa, kəni ilah tepət, n̄ikilah təhti məmə Jon Bəptais u in Məsaiə. Jon 1:19-28

† **1:9** 1Jon 2:8; Jen 1:1-5 tətəghati e nəhagəhagiən rəha nian Uhg̃in təmol nəhue niftəni, kəni Jon tətəghati e nəhagəhagiən rəha Narməniğiən Rəha Uhg̃in iætəm tətasiə e niki nətəmimi. ‡

‡ **1:12** Kəl 3:16 § **1:13** Jon 3:5; 1Pitə 1:23

14 Nəghatiən əha, in təmuva iətəmimi, mətətig kitah min u nətəmimi rəha nəhue niftəni. Kəni itimah iəmoteruh rəhan nepətiən, kəni nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəhan e nəhmtitimah.* Inu, in nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəha Nəuan Kətiəh Əmə, iətəm in təmsipən e Tatə Uhgın. In tərıauəh e nəuviriən iətəm tətətuati lan kəm tah, kəni məriauəh min e nıpəhriənıən.†

15 Jon təmatəhtul pətigəm mətəni əfəməh məmə, “İətəmi u inu iətəm iəu iəmətəni məmə, ‘İətəmi kəti tətərisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətətig itulın rəkis.’”‡

16 Kəni in təməriauəh e nəuviriən iətəm in tətətuati lan kəm tah, kəni e nəuviriən əha rəhan, nian rəfin in tətəfa, mətəfa, mətəfa, kəm tah rəfin. 17 Tol lanəha mətəu-inu Lou iətəm Uhgın təməfa aupən, Mosis in suaru ohni, mətəu İesu Kristo in suaru rəha nətuatiən e nəuviriən əha mine nıpəhriənıən rəha Uhgın kəm tah.§

18 İətəmi kəti təseruhiən Uhgın nian kəti mine.* Mətəu Nəuan Kətiəh Əmə, in Uhgın, iətəm in iuəkır o niki Tatə Uhgın, in təmol əpu Uhgın kəm tah kəni kotəhrun.†

Jon təməni məmə səniəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahlipa

(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Kəni nətəmimi asoli min rəha nətəm İsel nətəm kautatig Jerusiləm, kəmotahli=pən pris min

* **1:14** Jon tətəghati e aposil min nətəm kəmoteruh rəhan nepətiən, mine nəsanəniən, mine nəhagəhagiən e nəhmtitimah. † **1:14** Fil 2:7; 1Tim 3:16 ‡ **1:15** Jon 1:1 § **1:17** Rom 5:21 * **1:18** Eks 33:20 † **1:18** 2Kor 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nəh 22:4

nəuvein mine Lifait min u, nətəm kəutasiru e pris min e Nimə Rəha Uhgın, məmə okəhuva moteh Jon motətapuəh ohni, məmə, “?Ik iətəmi pəh ko?” Kəutətapuəh mətəu-inu nətəmimi tepət kəmautəni məmə Jon in Krısto iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni əmeiko, Jon təməhtul pətigəm məni pətigəm in.

²⁰ Nian ilah kəmotətapuəh ohni, in təməsəhluaigın, mətəu təməni=pən əhruahru əmə in kəm lah məmə, “Səniəmə iəu Krısto iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

²¹ Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Krısto, kəni ik pəh? ?Ik Elaijə?”[‡]

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu Elaijə.”

Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Elaijə, kəni ik pəh? ?Ik iəni rəha Uhgın iətəmi kəmətəni aupən məmə otəpanuva?”[§]

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə.”

²² Kəni ilah kəmotəni məmə, “? Kəni ik pəh? Ik onəkeikei məni pətigəm ik kəm timah, pəh itimah iəkəhuvən motəni=pən kəm nətəmimi kəmotahli=pa itimah iəkəhuva.”

²³ Kəni təni=pən kəm lah məmə, “İəu u iətəm iəni rəha Uhgın Aiseə təməni rəkis aupən məmə, ‘İəu u nəuia iətəmi kəti tətəuin əfəməh əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəni məmə, otol suaru təhruahru rəha İərməniğ.’ ”^{*}

²⁴ Nətəmimi nətəm kəmahli=pa ilah, Farəsi min nəuvein əha ikin, ²⁵ kəni ilah kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Nəmə səniəmə ik Krısto iətəm Uhgın

[‡] **1:21** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 **§ 1:21** Dut 18:15

^{*} **1:23** Aes 40:3

təməni məmə otahli=pa, kəni səniəmə ik Elaijə, kəni səniəmə ik iəni iətəm kəmətəni pətigəm aupən, kəni təhro natol bəptais e nətəmimi?”

²⁶ Kəni tuhalpın mətəni məmə, “Iəu iatol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu iətəmi kəti u ikin e nəlugin e təmah, iətəm itəmah nəkotəruru in.

²⁷ Iətəmi u tətərisig lak, mətəu in ilis, in tepət mapirəkis iəu, kəni iəu ləhtəni lan, kəni iəsəhmen aginian məmə iəkol uək əkəku agin kəti rəhan.”†

²⁸ Natimnati mın u, kəmol əpəha e lahuənu kəti, nərgin u Petəni, in tətətig əpəha e nitəni=pən e nəhu Jotən. Ikin əha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikin.

Iesu in təhmen e nəti sipsip rəha Uhgın.

²⁹ Kəməni lauig lan, Jon təmeruh Iesu tətaliuək mətəva, kəni in təni məmə, “!Ei! !Oteruh-to! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın o noliən sakrifais lan o noliən tərəh mın rəha nətəmimi.‡ Kəni in otəpanos rəkis noliən tərəh mın rəha nitənimtəni mın.§

³⁰ Iətəmi u inu, iəu iəmətəni kəm təmah məmə, ‘Iətəmi kəti tətərisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhian, in təmətatig itulın rəkis.’

³¹ Nian iəu iəmətəghati lan, kəni iəu mın iəməruru məmə in iətəmi pəh; mətəu iəmuva matol bəptais e nətəmimi e nəhu

† **1:27** Nəghatien pəhriən iətəm Jon təməni, tol lanu, “Iəu iəsəhmen aginian məmə iəkos rəkis put rəhan.” Nətəmimi aupən kotəni məmə uək rəha nos rəkisən put rəha iərməng, in uək rəha slef iətəm in ləhtəni agin. ‡ **1:29** Aupən ikin, e nian rəha Oltestimın, nətəmimi kautohamu nəti sipsip mautol sakrifais lan məmə otəfəl rəkis təfəgə tərəh rəhalah. Afın-to nəghatien u “sakrifais” e tiksınəri. Jen 22:8; Aes 53:7; 1Pitə 1:19; Nəh 5:6 § **1:29** Hiprus 9:22,26

māmə iəkol əpu suah u kəm nətəmimi min rəha Isrel.”

³²⁻³³ Jon tāmətəhtul pətīgəm mətəni māmə, “Uhgīn tāmahlī=pa iəu māmə iəkol bəptais e nətəmimi e nəhu, kəni nian iəmətəghati lan, iəu min iəməruru māmə suah u inu. Mətəu Uhgīn tāməni=pa kəm iəu māmə, ‘Onəkəruh Narmīn Rəhak oteiuaiu matig e iətəmimi kəti. Kəni suah u inu, in otol bəptais e nətəmimi e Narmīn Rəha Uhgīn.’ Kəni əmeiko, uərisig iəmeruh Narmīn Rəha Uhgīn təmsipəri e neai təhmen e mak, muva, meiuaiu məharəg-pəri lan. ³⁴ Iəu əhruahru iəmeruh nati u, kəni iəməhtul pətīgəm mətəni pətīgəm māmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgīn pəhriən.’ ”

Iesu təmātuəuin mətəuin e rəhan nətəmimi

³⁵ Kəməni lauig lan, Jon tətəhtul əmə əha ləmen kətiəh əmə ilahal rəhan keiu iətəmimi mil. ³⁶ Kəni nian nəhmti Jon təməhtul e Iesu taliuək mətəuva kəni təni māmə, “!Ei! !Oteruh-to! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgīn!”

³⁷ Kəni nian rəhan iətəmimi mil kəmuətəu nəghatiən əha, kəmuəhtul mətiauərisig e Iesu.

³⁸ Kəni Iesu teirair meruh suah mil u kətiatəu=pən in, kəni in təni māmə, “Ei! !Suah mil! ?Nətuəsəl lak onak?”

Kəni ilau kuəmə, “Rapai. ? Ik nətətig iə?” (Nəghatiən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəgətun.”)

³⁹ Kəni Iesu tāməni=pən māmə, “Pəh kihluvən nəkuəruh-to.” Kəni ilau kəmiauərisig lan mihluvən kuəruh ikīn in tətətig ikīn. Iuəkīr mitigar tiuvig ləhnaiuv, ilau kəmətuan ilahal min mətəuarus tapinəpu.

40 Suah mil u kəti iətəm təmətəu Jon kəni muərisig e Iesu, nərgin u Antiru, pian u Saimon Pitə. 41 Kəni rəueiu agin min, in təmuvən meh pian Saimon, kəni mənı=pən kəm in məmə, “! Ei! !Inotafu rəkis Məsaia!” (Nəghatiən u, Məsaia, nıpətın u məmə, “Kristo,” iətəm Uhgın təmənı məmə otahli=pa.) 42 Kəni təmit Saimon muva o Iesu.

Kəni nian nəhmtı Iesu təməhtul lan, kəni mənı=pən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətəu rəueiu okauın ərəg-rəg lam məmə ‘Kefəs.’ ” (In “Pitə” e nəghatiən Kris u nıpətın məmə “kəpiel.”)*†

Iesu təmauın e Filip mıne Nətaniəl

43 Kəmənı lauıg lan min, Iesu nıkin tınəhti məmə otuvən-to Kaləli.

Təməsəl e Filip kəni meruh. Kəni Iesu təmənı=pən kəm in məmə, “Va-to, mıtəu=pa iəu.”

44 Filip u, in iətəm Petsaitə, ima Antiru mıne Pitə.

45 Kəni in təmuvən məsal meruh Nətaniəl, kəni tənı=pən kəm in məmə, “Itimah inoteruh suah əpələ u, aupən Mosis təmətəi rəkis rəhan nəghatiən min iətəm tətəghati lan e nauəuə rəha Lou. Kəni iəni min rəha Uhgın aupən ilah min kəmotətəi

* **1:42** Nətəmimi rəha Kris kəutəni kəpiel məmə “pitə.” Kəni nəghatiən u pitə tinuva nərgin kəti rəhalah, kətauın e nətəmimi lan. Kəmətəi nauəuə min rəha Niutestimin e nəghatiən rəha Kris. Nətəmimi tepət kəməutəghati e nəghatiən rəha Kris, təhmen əmə e nətəmimi tepət e nəhue nıftəni rəueiu kəutəghati e nəghatiən mil u rəha Ingran uə Franis. “Kefəs” in nəghatiən kəti rəha Aram u nıpətın tənı məmə kəpiel. Nətəm Isrel kəməutəghati e nəghatiən rəha Aram təhmen e nətəm Vanuatu kəutəghati e nəghatiən u Bislama. † **1:42** Mat 16:18

rækis nəghatien min iætəm tətəghati lan. In iætəm Nasərit, in nəti Josip, kəni nərgin u Iesu.”

⁴⁶ Mətəu Nətaniəl təni məmə, “!Nati nak! ?Nikim təhti məmə nati təuvir kəti otsipən e Nasərit? ! Kəpə!”

Kəni Filip təni məmə, “Intəh, təuvir əmə, pəh-to kian nəkeruh-to.”

⁴⁷ Nian Iesu təmeruh Nətaniəl tətaliuək mətuva, kəni təni məmə, “!Suah u, in iætəm Isrel pəhriən! ! Neiuəian tikə lan!”[‡]

⁴⁸ Kəni əmeiko Nətaniəl təmauit mətəpuəh o Iesu məmə, “? Nəməhra məhrun məmə iəu iətəmi tol lanu?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nian ik nəmətəharəg e nəukəti nigī fik, kəni Filip təsauin əhanəhien lam, mətəu iəu iəmafə rækis ik.”[§]

⁴⁹ Kəni Nətaniəl təni məmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgīn! Ik Kig rəha nətəm Isrel!”

⁵⁰ Iesu təməni=pən kəm in məmə, “? Ik nəməhatətə lak mətəu-inu iəu iəməni əmə məmə iəmeruh rækis ik nian nəmətəharəg=pən əha e nəukəti nigī fik? Ik onəmaneruh nati asoli min tapirəkis inu.” ⁵¹ Kəni məni min məmə, “Nipəhriənien agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə,

[‡] **1:47** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 Nərgin u “Isrel,” in nərgin kəti min rəha iətəmini u Jekəp. Nərgin u Jekəp nipətin təni məmə “iətəmi tətəiuə.” Mətəu Uhgīn təmauin ərəgrəg e nərgin tuva “Isrel” məmə otəgətun nəmiəgəhien vi rəhan. **§ 1:48** Nigī min u fik, ilah nigī kəhrun min e nasumian ikin Isrel. Nətəmini kautun nəualah, kəni məutəharəg əhgəl nimalilah. Kəutəharəg əhgəl pik nigī fik iuəkir o nimə rəhalah kəni məutəfaki məmə nikilah otətəhti nəghatien rəha Nauəuə Rəha Uhgīn. Nati iætəm Iesu təməni e fes 47 mine 51 in tətəghati e Nətaniəl məmə nəmə təhro təmətəharəg əhgəl rəhan nigī fik, kəni nikin təmətəhti nəmiəgəhien rəha Jekəp.

onəpanoteruh negəu e neai otəuag, kəni nagelo mīn rəha Uhgīn kəutəri mautəhuvən e neai, kəni məuteiuaiu məutəhuva e Nəti İətəmimi u təhmen e suaru tatılpin nuvəniən e neai mīne nəhue niftəni.”*

2

Marit kəti əpəha Kenə

¹ Kəməni niəh lan, katol marit kəti əpəha Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. Kəni mamə rəha İesu in əpəha ikin.* ² Kəni ilah kotauin=pən mīn e İesu mīne rəhan mīn nətəmimi, məmə ilah mīn okəhuvən e marit əha. ³ Kautol mautil lafet, kəni nətəmimi mīn kotəmnim rəfin wain, kəni mamə rəha İesu təni=pən kəm in məmə, “Rəhalah wain təmikə.”

⁴ Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə, “?Pətauəhli, təhro nətələhu=pa nati u kəm iəu? Nian rəhak təsuva əhanəhiən.”

⁵ Mətəu rəhan mamə təni=pən kəm noluək mīn rəha marit məmə, “İtəmah onəkotəkeikei motol natimnati rəfin iətəm in otəni.”

⁶ Nilosi nati asoli ilah sikis, kəməlin əha ikin əha o nəhu, məmə nətəm İsrəl ilah okoteikuas məutaruətəh lan e nəhmti Uhgīn. Nilosi nati mīn u, kəmol e kəpiel, kəni kətiəh təhrun nosiən uanhanrit litə nəhu.

⁷ Kəni İesu təni=pən kəm nətəm kautol uək məmə, “Otətu=pən nəhu e nilosi nati mīn u.” Kəni kəmotətu ilah kotəriauəh vivi.

* **1:51** Jen 28:12 * **2:1** Nəmə təhro Josip u iərman rəha Meri, mamə rəha İesu, in tinimis rəkis. Mətəu Jon u təmətei nauəuə u, təməsəniən məmə inəha ikin ilah mīn ilah.

⁸ Kəni təni=pən kəm lah məmə, “Otətə rəkis nəhu kəti motos məhuvən kəm iətəm tətarmənig e marit.” Kəni ilah kəmotol lanəha.

⁹ Kəni nian iətəmi u təməmnim askəuvin, mətəu nəhu tinol rəkis wain lan. Mətəu iətəmi u in tətarmənig e marit u, in təruru məmə kəmos iə wain u. Nətəmi mīn əmə u nətəm kəmos nəhu məhuva, ilah əmə kotəhrun. Kəni iətəm tətarmənig e marit təmauvin e iətəm təmol marit,
¹⁰ mənī=pən məmə, “Nian rəfin nətəmimi kotaupən motəfətigəm wain təuvir, kəni uərisig nətəmimi kotəmnim tepət ko, kəni kəpanəfətigəm inu təsəuvir pikiən. !Mətəu ik, nəmaharu kalin iətəm təuvir mətəuarus=pa u rəueiu!”

¹¹ Kəni inu nəmtətian iətəm Iesu təmətuəuin aɡin lan mol. Kəni in təmol ikin Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. E nəmtətian əha, in təməgətun nepətian rəha Uhgīn lan, kəni rəhan nətəmimi mīn, kəmotəhatətə əskasik lan.

Iesu təməhgi pətigəm nətəmimi nətəm kautol makit e Nimə Rəha Uhgīn

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

¹² Uərisig e marit əha, in təmeiuaiu muvən e taun asoli əha Kapeniəm əpəha Kaləli ilah rəhan məmə mīne pian mīn mīne rəhan nətəmimi mīn. Kəni kəmotatig nian nəuvein əha ikin əha. ¹³ Kəni tinuva iuəkīr o nian rəha lafet rəha nətəm Isrel iətəm kətəni məmə lafet rəha Pasova.† Kəni Iesu təməri muvən əpəha Jerusiləm.

¹⁴ Ihlua lan e Nimə Rəha Uhgīn kəutəfaki ikin, Iesu təmafu nətəmimi kautol səlim e kau, mīne sipsip, mīne mak mīn, məmə nətəmimi okotos

† 2:13 Eks 12; Dut 16:1-6

nəhmtin o noliən sakrifais lan. Kəni nətəmimi nəuvein əha ikin, ilah kautol senis e məni rəha nətəmi iki pisin pisin min. ¹⁵ Kəni in tos təulə nəuvein, mətəl o nalisian iətəmi. Kəni in mitəu nətəmi min u ilah kau min mine sipsip min məmə okohiet e Nimə Rəha Uhgın. Kəni in mauvəregın məni rəha nətəmi min u nətəm kautol senis lan, kəni təmahuvihin-ahuvihin rəhalah tepil min.‡
¹⁶ Kəni mahi ilah min u nətəm kautol səlim e iəuein məni=pən kəm lah məmə, “!Otəmki natimnati min u mohiet! !Itəmah məsotoliən Nimə Rəha Tatə rəhak tuva məmə in nimə rəha noliən makit!”
¹⁷ Kəni nətəmimi rəhan, nikilah təməhti nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın, iətəm tətəni məmə, “İəu iəkolkeikei pik Nimə Rəham e nikik, nikik pik agın lan.”§*

¹⁸ Kəni nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel nikilah təmahmə motətapuəh ohni məmə, “? Pəh təmol məmə nəkəhrun noliən nati u? !Ol nəmtətiən məmə otəgətun əhruahru kəm timah!”

¹⁹ Mətəu İesu təni məmə, “Nəmə itəmah nəkotərəkin Nimə u Rəha Uhgın, kəni nian kisil əmə, iəu iəkuvləkin min təhtul.”†

²⁰ Kəni nətəmi asoli min əha kotəni məmə, “!Ei, nəman! Nətəmimi kəmotol uək asoli o nu ilah rəfin fote-sikis motuvləkin Nimə u Rəha Uhgın. ! Onəkəhro lanu muvləkin e nian kisil əmə!”

²¹ Mətəu Nimə əha Rəha Uhgın iətəm İesu tətəghati lan, in nıpətin. ²² Kəni uərisig, nian in

‡ 2:15 Afın-to e tiksinəri “Nimə Rəha Uhgın” o nəhruniən natimnati nian İesu təmuvən məhgi pətiğəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın. § 2:17 Suaru kəti min o nəuhliniən fes u tol lanu lan: “İəu iəkolkeikei pik Nimə Rəham e nikik, nikik pik agın lan, kəni nətəmimi okotohamu iəu lan.” * 2:17 Sam 69:9 † 2:19 Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29

tinimis rækis, kəni minəmiəgəh min, kəni rəhan nətəmimi min, nikilah təhti nəghatiən əha rəhan iətəm təməni. Kəni ilah kəmotəhatətə e Nauəuə Rəha Uhgın, mine nəghatiən iətəm İesu təməni=pən kəm lah.

İesu tinəhrun rækis nətəligiən min rəha nətəmimi

²³ Nian əha İesu təmətətig e Jerusiləm e nian rəha lafet rəha Pasova u, nətəmimi tepət kəmoteruh nəmtətiən min iətəm in təmol, kəni kəmotəhatətə lan. ²⁴ Mətəu İesu in təməhrun nati iətəm tətətig e nikilah, kəni məsəhatətəiən e lah. ²⁵ Ko iətəmi kəti təsəhtul pətigəmiən məghati rəha nətəmimi lan, mətəu-inu İesu təhrun rəfin nətəligiən rəha nətəmimi.‡

3

Nikotiməs təmuvən meruh İesu

¹ İətəmi asoli kəti rəha nətəm İsrəl, nərgin u, Nikotiməs.* In Farəsi kəti. ² Kəni nian kəti lapin, in təmuvən məmə otəghati ilau İesu. In təməni=pən məmə, “İəgətun, itimah iəkotəhrun məmə ik iəgətun kəti iətəm Uhgın təmahli=pa ik nəkuva, mətəu-inu iətəmi kəti ko təsoliən nəmtətiən min u ik natol nəmə Uhgın təsatigəni ohni.”

³ Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Nipəhrieniən agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmimi kəti təsair vivi minian,† ko in təseruhiən Narməniğiən Rəha Uhgın.”‡

‡ **2:25** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3** Nəghatiən u “nair viən,” nipətin keiu məmə, “iətəmi tətair vivi min” mine “Uhgın təmol məmə in tair e nairiən rəha negəu e neai.” Nəghatiən u in əha ikin e fes 5 min. ‡ **3:3** Jon 1:13; 1Pitə 1:23; Jem 1:18

4 Kəni Nikotiməs, narmın təmiuvig pik, kəni mətapuəh ohni məmə, “?İətəmi tinol iahgin rəkis, otəhro mair mətmətig mın? Ko təsuvən minian e nərfi rəhan mamə kəni mair=pa mın!”

5 Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmi təsair viən e nəhu mine Narmın Rəha Uhgın, ko təsuvəniən matig ahgəl Narməniğian Rəha Uhgın. §
6 Nipətəmi təmair əmə e nırə rəha iətəmi əmə, mətəu Narmın Rəha Uhgın əmə u in tatol məmə narmitəmi tətair vi mın. 7 Təsəuviriən məmə narməm otiuvig nian iəməni=pinə kəm ik məmə, ‘Onəkəkeiki motair vi mın.’ 8 Təhmen əmə e nımətəgi u nəseruhiən məmə tatsipən ikın kəti, matelel nati matuvən ikın kəti iətəm in tolkeiki məmə otuvən=pən ikın. Natətəu əmə, mətəu ik nəsooteruhiən məmə təmsipən iə, kəni matuvən iə. Kəni e suaru kətiah əmə, kitah kəsoteruhiən Narmın Rəha Uhgın, mətəu kəuteruh əmə rəhan uək e nəmiəğəhiən rəha iətəmi iətəm təmair vi mın.”*†

9 Kəni əmeiko, Nikotiməs tətapuəh o İesu məmə, “?Natimnati mın u, otəhro lanu muva?”

10 Kəni İesu təni məmə, “İk iəğətun asoli rəha nətəm İsrəl. ?Təhro nəkəruru natimnati mın u? 11 Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəğhatian mın u iətəm iətəni ilah, iəu iəkəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, iəu ineruh rəkis. Mətəu itəmah nəsoətəhatətəian

§ 3:5 Esik 36:25-27; Efəs 5:26; Tait 3:5 * 3:8 E nəğhatian rəha Kris, nəğhatian mil u “nımətəgi” mine “narmın,” ilau nəğhatian kətiah mil əmə. † 3:8 Esik 37:9

e nəghatjən min rəhatimah.‡ 12 Iəu iəməni natimnati min iətəm katol e nəhue nitəni əmə u, mətəu itəmah nəsothətətəiən e rəhak nəghatjən. ?Kəni nəmə iəkəni natimnati min iətəm katol e Negəu e Neai, nəkotəhro lanu motəhatətə lan?

13 Iətəmi kəti tisuvenjən əpəha ilis e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, məni pətigəm nian kəti mine. Mətəu Nəti Iətəmimi əmə, təmsipən iman ikin e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, təhrun nəni pətigəmijən. §

14 “Aupən, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, Mosis təmos narmi sineik kəti, mətəu-pəri ilis e nigəi əfəməh kəti, kəni mīləfəri.* Kəni e noljən əhmen əmə lanəha, okəkeikei kətu-pəri mīləfəri Nəti Iətəmimi lanəha,† 15 məmə nətəmimi min u nətəm okotəhatətə lan, ilah okotos nəmiəghəijən itulin.

16 “Tol lanəha, Uhgjn təmolkeikei pik nətəmimi e nəhue niftəni, tol=pən in təməfa Nətin Nəuan Kətiəh Əmə, məmə nətəmimi min rəfin u nətəm kəutəhatətə lan, ilah ko kəsəhuvənijən e nigəm

‡ 3:11 Nəghatjən Kris əhruahru rəha fes 11 tətəni məmə, “Nipəhriənijən agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatjən min u iətəm iəutəni ilah, itimah iəkotəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iəutəni pətigəm, itimah inoteruh rəkis. Mətəu itəmah nəsothətətəiən e nəghatjən min rəhatimah.” Nəmə təhro, Iesu təməni məmə, “itimah” e fes u mətəu-inu e fes 2, Nikotiməs təməni məmə “itimah.” Uə nəmə təhro Iesu tətəghati e Uhgjn, Narmin Rəhan, mine in; uə nəmə təhro tətəghati e Jon Bəptais mine in.

§ 3:13 Nian Iesu təməni “Nəti Iətəmimi,” in təməghati aru lan.

* 3:14 Eruh min e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:14 Nəghatjən u “okəkeikei kətu-pəri mīləfəri Nəti Iətəmimi lanəha” nīpətjn keiu u ikinu: məmə nətəmimi okotəfəri Iesu ilis e nigəi kəməluau məmə otimis, kəni mine Uhgjn otəfəri min in təri muvən e neai ikin ima nisaiəən.

itulín, mətəu okotos nəmiəgəhiən itulín.‡ 17 Uhgín in təməsahli=paian Nətin tuva e nəhue niftəni u məmə otəni pətīgəm nalpiniən rəha nolian rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, mətəu in təmahli=pa məmə Nətin otuva in suaru o nosmiəgəhiən nətəmimi e nəhue niftəni.

18 “Nətəmimi nətəm kəutəhatətə lan, Uhgín otəsəniən nalpiniən rəhalah. Mətəu nətəmimi nətəm kəsotəhatətəiən lan, Uhgín tinəni rəkis nalpiniən rəhalah, mətəu-inu kəsotəhatətəiən e Nəti Uhgín Nəuan Kətiəh Əmə. 19 Uhgín tətakil nətəmimi e nolian u məmə, Nəhagəhagiən tinuva rəkis e nəhue niftəni, mətəu nətəmimi kəsotolkeikeiən Nəhagəhagiən, mətəu-inu nian rəfin rəhalah nolian, təsəhruahruian. 20 Nətəmimi nətəm kautol nolian iətəm təsəhruahruian, ilah kəutəməki e Nəhagəhagiən. Kəni ilah kəsəhuvaian e Nəhagəhagiən, mətəu-inu ilah kəutəpəh məmə Nəhagəhagiən əha otasiəgəpən pətīgəm rəhalah nolian tərah min.

21 “Mətəu nətəmimi nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nīpəhriəniən ilah okəhuva e Nəhagəhagiən, məmə Nəhagəhagiən əha, in otasiəgəpən rəhalah nolian, kəni mətəgətun məmə ilah kautol nəuia Uhgín e nəsanəniən əmə rəhan.”

Jon təməghati min e Iesu

22 Uərisig e natimnati min əha, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhiet Jerusiləm motan əmə e niftəni Jutiə. Təmatig nuvəh nəuветin ilah min ikin əha, kəni matol bəptais e nətəmimi. 23 Mətəu e nian əha, Jon min, in tatol bəptais e nətəmimi

‡ 3:16 Esik 18:23,32; 37:9; 1Tim 2:4; 4:10; 1Jon 4:9-10

əpəha ikin kəti iuəkir əmə o Salim, nərgin u, Aenon, mətəu-inu, ikin əha, nəhu tepət ikin. Kəni nətəmimi kautəhuvən ikin əha, məmə Jon otol bəptais e lah. ²⁴ E nian əha, kəsləfən əhanəhiən Jon e kaləpus.

²⁵ Kəni nətəmimi nəuvein rəha Jon, ilah kəmotorgəhu ilah iətəm kəti u taskəlim vivi lou rəha Mosis, o nolian əhruahru iətəm iətəmimi otəkeikei maig məmə in otəhruahru e nəhmti Uhg̃in. ²⁶ Kəni ilah kəməhuvən moteruh Jon, motəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkəhrun iətəmimi kəti u aupən itəlau min əpəha e nitəni=pən ikin e nəhu Jotən, kəni ik nəməhtul pətigəm mətəghati lan kəm nətəmimi. Rəueiu əha, in tīnatol bəptais e nətəmimi. Kəni ilah rəfin kīnautəhuvən ohni.”

²⁷ Kəni Jon təni=pən məmə, “Iətəmimi təruru nolian nati kətiəh mine, nəmə Uhg̃in əpəha e Negəu e Neai tətəfən uək əha kəm in. ²⁸ Itəmah u nəutəhtul=pa ohniəu. Itəmah nəkotəhrun məmə iətəni lanu məmə, ‘Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhg̃in təməni məmə otahli=pa.’ Mətəu Uhg̃in təmahli=pa iəu məmə iəkaupən muva, kəni Kristo in otəpanuərisig. ²⁹ Iətəm aluə kəti məmə otol marit, in otos pətan vi rəhan. Mətəu iətəmimi u tətəsiru e lafet rəha marit u, nīkin tagiən pik məmə otəhtul e nīkali iətəm aluə u mətəlig lan. Kristo in təhmen e iətəm aluə, kəni iəu iəkəhmen e iətəm tasiru. Kəni nīkik tagiən məmə in təmuva, kəni nīkik tagiən mīn məmə nətəmimi okotuərisig lan. ³⁰ Kristo əha, in otəkeikei muva mə in ilis tapirəkis iəu, kəni ko iəu iəkeiuai.”

³¹ Iətəmimi in təmsipən ilis e Negəu e Neai, in ilis tapirəkis nətəmimi ərəfin. Iətəmimi iətəm tətən

əmə e nəhue niftəni, in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, kəni in təhrun əmə nəniən natimnati mīn u e nəhue niftəni u. Mətəu, iətəmimi iətəm tatsipən ilis e neai in ilis tapirəkis nətəmimi rəfin. ³² In tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmīən natimnati iətəm in təmeruh kəni mīnətəu rəkis, mətəu iətəmimi kəti mīne təsəhatətəiən e rəhan nəghatiən. ³³ Iətəmimi iətəm təmos rəhan nəghatiən kəni mətəhatətə lan, in tətəhtul pətigəm məmə nəghatiən iətəm Uhgīn təməni, in nīpəhriənīən. ³⁴ Tol lanəha mətəu-inu iətəmimi əha iətəm Uhgīn təmahlī=pa tuva, in tətəni pətigəm əmə nəghatiən mīn rəha Uhgīn. Kotəhrun məmə in tətəni pətigəm əmə nəghatiən mīn rəha Uhgīn mətəu-inu Uhgīn təməfən Narmin Rəhan tərīauəh lan, ko kəseuviəhliniən keruh kəni kəsehiən naunun lan.

³⁵ Əuəh, Tatə Uhgīn in tolkeikei pīk Nətīn əha, kəni in tīnələhu=pən rəkis natimnati rəfin e nəhlmin. ³⁶ Iətəmimi u iətəm tətəhatətə e Nətī Uhgīn u, in tatos nəmiəgəhiən itulīn u, naunun tīkə. Kəni mətəu, iətəmi tətəhti nəuiə Nətīn u, in ko təsosiən nəmiəgəhiən itulīn u nian kəti mīne, mətəu-inu iətəmimi iətəm tol lanəha, niəməha rəha Uhgīn tatuvən ohni naunun tīkə.

4

Iesu təmətəghati kəm pətan Səmeriə

¹ Farəsi mīn kəmotətəu nəghatiən, məmə Iesu in tīnatiuvi=pa nətəmimi tepət kinəutəhuva ohni, kəni in tatol bəptais e lah tepət. Rəhan nətəmimi tepət e rəha Jon. ² (Mətəu nīpəhriənīən səniəmə Iesu in tatol bəptais e lah, nətəmimi mīn əmə rəhan

ilah kautol bəptais e nətəmimi.) ³ Kəni nian Iesu tinəhrun məmə Farəsi min kinautətəu nəghatiən əha, kəni in təmiet Jutiə mitəlig=pən əpəha Kaləli.

⁴ Kəni nian in təmatuvən əha ikin əha, təməni məmə otəkeikei movən=pən Səmeriə ikin.* ⁵ Kəni in təmuvən=pən e taun kəti e Səmeriə, nərgin u, Saikar. Taun əha, in iuəkir o nitəni kəti iətəm Jekəp təmətei məfən aupən ikin† kəm nətın u Josip. ⁶ Kəni wel rəha Jekəp əha ikin. Kəni Iesu tinəpəou agin, mətəu-inu in təmalieuək e suaru əfəməh, kəni tuva məharəg-pəri iuəkir o wel, mətəmeig. E nian əha, mitigar tinəhtul əhruahru.

⁷⁻⁸ Kəni rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha itaun, məmə okotos nəhmti nauəniən. Kəni təsuvəhiən, pətan Səmeriə kəti, təmuva məmə otətu nəhu. Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ei. Əfa-to nəhu nəuan nəuvetın kəm iəu. Iəkolkeikei məmə iəkəmnim.”

⁹ Kəni pətan Səmeriə u, təni=pən kəm in məmə, “! Ei! Ik iətəm Isrel ko, kəni iəu pətan Səmeriə. ?Təhro nətətapuəh=pa o nəhu kəm iəu?” Təməni=pən lanəha mətəu-inu iətəm Jutiə mine iətəm Səmeriə kəsəmnim pətian nəhu e kap kətiəh.

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nati nak iətəm Uhgın tolkeikei məmə otəfinə kəm ik. Kəni ik məruru min iəu, iəu u, iətətapuəh=pinə

* **4:4** E nian əha, tiəkis o nətəm Isrel məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah neruhien, nətəm Səmeriə ilah kotamiknik e nəhmti Uhgın. Kəni nati əpnəpin kəməutəni min məmə kəmotspən e Jekəp, mətəu kəutəməki e lah min. † **4:5** Jen 48:22; Jos 24:32

o nəhu kəm ik. Nəmə ik nəkəhrun, ik onəkətapuəh o nəhu ohniəu. Kəni iəu oiəkəfinə nəhu miəgəh.”‡

11 Kəni pətan u, təni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, ik rəham pəkət tikə kəni wel u, in əpəha ləhtəni isəu. ?Nəhu miəgəh u, nətəni məmə onəkətu əhro lanu? 12 Rəhatah kəha Jekəp u aupən, in təməfa wel u kəm tah, kəni in təmatətu nəhu ikin nīmīn, ilah nenətīn mīn, mīne rəhan mīn kau mīn. ?Kəni təhro? ?Ik nəkapirəkis Jekəp, uə?”

13 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətəm kəutəmni nəhu e wel u, ilah okəpanotəuauə mīn.

14 Mətəu iətəmi iətəm otəmni nəhu iətəm iəu iəkəfən kəm in, ko təsəuauə mīniən nian kəti mīne. § Nəhu iətəm iəu oiəkəfən kəm in, in təhmen e nəhmti nəhu kəti iətəm tətəpuəl-apuəl mətəu əpəha imə e nīkin nian rəfin, mətəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm in, iətəm otəsoliən naunun.”*

15 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmə, “!Iətəmi asoli, əui! Əfa-to nəhu u kəti kəm iəu, məmə iəu iəsəuauə mīniən nian kəti, kəni məsuvaīən mīn u ikinu, mətə nəhu.”†

16 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Uvən mauīn=pən e rəham iərman, kəni miəuva u ikinu.”

17 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmə, “M-m-m. Iəu rəhak iərman tikə.”

‡ 4:10 Pətan u təməsəhrun vivīən nīpəti nəghatīən iətəm Iesu təməni=pən məmə otəfən nəhu miəgəh. Nəghatīən əha, nīpətīn əhruahru u nəhmti nəhu kəti iətəm təhlan mətəpuəl-apuəl. Mətəu Iesu in tətəghati aru lan, məmə Narmīn Rəhan in tətəfən nəhu itulīn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nəh 7:17; 21:6; 22:1,17 § 4:14 Jon 6:35 * 4:14 Sam 42:1-2; 63:1; Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 † 4:15 Jon 6:34

Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nətəni pəhriən məmə rəham iərman tikə. ¹⁸ Mətəu-inu ik, nəmıtəu=pən rəkis nəman faif, kəni iərman u iətəm itəlau min nətuatig u rəueiu, səniəmə rəham əhruahru iərman. Nəghatiən rəham u rəueiu, in nıpəhriənıən.”

¹⁹ Kəni pətan u, təni=pən məmə, “! Ei-i-si! İətəmi asoli, iətəfu məmə ik iəni kəti rəha Uhgın. ²⁰ Tıpıtımah mın aupən, ilah kəməutəfaki kəm Uhgın əpəha ilis e nıtəuət əpəha, mətəu itəmah nətəm Isrel, nəutəni məmə Jerusıləm əmə əha, okəkeikei kətan ikin kətəfaki.”

²¹ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Pətan, ik onəkəkeikei məni nıpəhriənıən e rəhak nəghatiən. Nıan əha ikin tətəva, məmə itəmah onəsotəfaki mınıən kəm Tatə Uhgın əpəha e nıtəuət asoli əha, mine Jerusıləm mın. ²² İtəmah nətəm Səmeriə, itəmah nəutəfaki kəm Uhgın mətəu itəmah nəkotərruru in. Mətəu itımah iəutəfaki kəm Uhgın u, iəkotəhrun in, mətəu-inu suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi in təmsıpa e tımah, nətəm Isrel.‡ ²³ Mətəu otəsuvəhiən, Narmin rəha Uhgın in otasıru e nəfaki pəhriən mın, mol ilah məmə ilah okotəhrun vivi Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pəhriən, kəni mol ilah məmə ilah okotəfaki kəm in e nıkilah pəhriən. Mətəu-inu Tatə Uhgın in tətəsəl e nəfaki mın nətəm kəutol lanəha. Kəni nıpəhriənıən məmə nıan əha tınuva rəkis. ²⁴ Uhgın səniəmə iətəmimi. Kəpə. In narmın. Tol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm in, ilah kotəkeikei motəfaki kəm Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pəhriən, kəni ilah kotəkeikei motəfaki kəm

‡ 4:22 Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

in e nīkilah pəhriən e nəsanəniən rəha Narmin Rəhan.”

²⁵ Kəni pətan u, təməni=pən kəm in məmə, “Iəu inəhrun məmə Məsaia, otəkeikei muva. Inu, kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa. Kəni nian otuva, kəni in təhrun nəni pətigəmian natimnati rəfin kəm tah.”§

²⁶ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u inu, iətəghati kəm ik.”

²⁷ Kəni əmeiko, nətəmimi rəha Iesu kəmohtəlig=pa min. Kəni narmilah təmiuvig pik nian kəmotəh in tətəghati ilau pətan kəti. Mətəu ilah kəti təməsətapuəhiən o pətan əha məmə, “? Ik nəkolkeikei nak?” uə kəm Iesu məmə, “? Ik nətəghati kəm pətan əha o nak?”

²⁸ Kəni pətan u, təməpəh rəhan nīlosi nəhu tətəharəg, mitəlig muvən əpəha e taun. Təmuvən mətəni=pən kəm nətəmimi ikīn əha məmə, ²⁹ “!Ei! Əhuvən-to motafu suah kəti əha ikīn əha. In təməni pətigəm rəfin natimnati min iətəm iəu iəmol. ? Nəmə təhro in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa?” ³⁰ Kəni ilah kəmohtiet e taun əha, minautəhuvən məmə okotafu to Iesu.

Iesu təməghati əuhlin e nauəniən

³¹ Kəni e nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəmautuh nīkin məmə, “Təgətun, ik auən kəti.”

³² Mətəu in təni=pən kəm lah məmə, “Iəu nəgək əpəha nauəniən iətəm itəmah nəkotəruru.”*

³³ Tol lanəha, rəhan min nətəmimi kīnəutətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “?Təhro?”

§ 4:25 Nətəm Səmeriə kəmotəhrun e nauəuə rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otəni əpu kəm lah nəlpəkaiūiən rəha Uhgīn. * 4:32 Job 23:12; Jon 6:27

?Kəmə təhro iətəmi kəti təməfən nauəniən kəti kəm in, uə?”

³⁴ Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Uhgīn təmahlī=pa iəu iəkuva, kəni nauəniən u nəgək, məmə iatol natimnati iətəm in tolkeikei məmə iəkol.† Kəni iəkol rəfin uək mīn iətəm in təməfa məmə iəkol, o nol naununiən rəhan uək.

³⁵ “Itəmāh nəkotəhrun-to nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Məuig kuvət əha ikīn tətatiɡ məmə okotətəuarus nian rəha nəuləkīən e nauəniən e nasumiən.’ Mətəu iəu iətəni kəm təmāh, oteruh-to nauəniən u e nasumiən. Rəueiu əha, nīmālilāh tīnimətu rəkis. Nian rəha nəuləkīən əha rəueiu.‡

³⁶ “Iətəmimi rəha nəuləkīən tīnuva, mīnətətuəuin mīnatos rəkis rəhan nətəouiən. Kəni nauəniən u, in təməulək lan o nəmiəgəhiən itulīn.§ E nolīən u, iətəmimi iətəm tətəsum mīne iətəmimi iətəm tətəulək lan mos mətuvā, ilau pəti nīkilau otagiən. ³⁷ Nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Iətəmi kəti təmuvən məmə otərfei kəni mīsuv nati, mətəu iətəmi pīsīn kəti mīn otəulək lan mos muva.’ Nəghatiən u, in nīpəhriənīən. ³⁸ Iəu iəmahli=pən itəmāh məmə onəkəhuvən motəulək e nasumiən iətəm itəmāh nəməsotərfeiən mīne məsotīsuvīən.

† **4:34** Jon 5:30; 8:29 ‡ **4:35** Nian Iesu tətəghati e nauəniən e nasumiən iətəm nīmālilāh tīnimətu rəkis, in tətəni əhruahru əmə məmə, “!Oteruh-to! Nətəmimi kīnotəhtul maru rəkis. Sotoliən məi məutapīli o nəni pətīgəmiən nəghatiən rəha Uhgīn təhmen=pən əmə e nətəm kautol məi o nəuləkīən, kəni məutəni məmə, ‘Məuig kuvət əha ikīn, kəni nauəniən təpanīməhta.’ Kəpə, nətəmimi kīnautəhtul maru rəkis o nosiən nəghatiən rəha Uhgīn.” § **4:36** Nīpəti nəghatiən u məmə nətəmimi rəha Iesu okotos nətəmimi məhuva o Uhgīn təhmen=pən əmə e iətəmimi tatos nauəniən e nasumiən. Nətəmimi mīn okotos nəmiəgəhiən itulīn.

Nətəpisiñ min, ilah kəmotasum lan. Kəni itəmah nənəutəhli nəua rəhalah uək.”

Nətəm Səmeriə tepət kəmotəhatətə e Iesu

³⁹ Kəni e taun u, nətəm Səmeriə tepət, ilah kəmotəhatətə e Iesu mətəu-inu pətan əha təməhtul pətigəm mətəni=pən kəm lah məmə, “Iesu təməni pətigəm natimnati rəfin iətəm iəu iəmatol.”

⁴⁰ Kəni nian nətəm Səmeriə kəməhuvən moteh, kəni kəmotəkeikei ohni məmə otuvən motatig ilah min. Kəni Iesu təmuvən motatig o nian keiu.

⁴¹ Kəni nətəmimi tepət min kəmotəhatətə lan e rəhan min nəghatiən.

⁴² Kəni mautəni=pən kəm pətan u məmə, “Itimah iəmotəhatətə lan o nəghatiən u iətəm ik nəməni=pa, mətəu rəueiu əha, iəkotəhatətə lan mətəu-inu itimah əhruahru iəmotətəu rəhan nəghatiən min, kəni motəhrun pəhriən məmə in Iosmiəgəh rəha nəhue niiftəni.”*

*Iesu təmol vivi nətə
iətəmi asoli kəti rəha kig*

⁴³ Nian Iesu təmatig mos nian keiu rəkis ikin əha, in təmiet muvən Kaləli. ⁴⁴ Aupən, in təmətəni məmə iəni min rəha Uhgın, nauət imalah min, ilah kəsotisiaiən ilah.† ⁴⁵ Nətəm Kaləli, aupən ilah

* **4:42** 1Jon 4:14 † **4:44** Nati əpnapın Iesu təmair lahuənu Petlehem, e niiftəni asoli Jutiə, nətəmimi kəuteruh məmə in iətəm Nasərit əpəha Kaləli, mətəu-inu təmatig nuvəh ikin əha (Jon 7:41; 18:5; 19:19). Nətəmi Isrel e Jutiə mine Kaləli tepət kəsotəhatətə pəhriənian lan, rəhalah nəhatətəiən təkəku əmə lan, nian kəuteruh in tatol nati apispis nəuvein (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2,41,66). Mətəu nətəm Səmeriə nətəm kotatig e taun u Saikə, ilah kəmotəhatətə pəhriən lan, məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa (Jon 4:40-42).

kəməhuvən Jerusiləm mautol lafet rəha Pasova, kəni e nian əha, ilah kəmoteruh natimnati mīn iətəm in təmol ikīn əha. Kəni nian Iesu təmuvən Kaləli, nīkilah təmagiən ohni.

⁴⁶ Kəni Iesu təmitəlig=pən mīn e lahuənu Kenə, əpəha Kaləli. Ikin əha aupən, in təmol nəhu tuva mol wain.‡ Kəni e Kapeniəm iuəkīr əmə, iətəmi asoli kəti rəha kig tətətig ikīn. Kəni nətīn kəti tatimis. ⁴⁷ Kəni nian suah u təmətəu məmə Iesu təmsipən Jutiə mīnuva rəkīs Kaləli, kəni in təmuva meruh Iesu. Kəni məni=pən kəm in məmə oteiuaiu muva əpəha Kapeniəm masiru e nətīn. Mətəu-inu suakəku otimis rəueiu.

⁴⁸ Kəni Iesu tənī=pən kəm suah u məmə, “! Nəman! Itəmāh u, nəkotəni məmə onəkoteruh əmə nəmtətīən mīn mīnə natimnati mīn iətəm narmītəmāh otaupən miuvīg ohni, uərisīg ko, nəpanotəhatətə lak. Mətəu nəmə nəsoteruhīən, ko nəsotəhatətəiən lak.”

⁴⁹ Kəni suah kəha tənī məmə, “! Iətəmi asoli, əui! ! Pəh kian uəhai əmə! ! Otəsuvəhiən rəueiu nətik tīmīs!”

⁵⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Uvən; nətīm otəpanəmiəgəh.” Kəni suah u təməhatətə e nəghatīən rəha Iesu kəni mitəlig.

⁵¹ Nian in təmatuvən əhanəh e suaru, meruh rəhan noluək mīn, kəni ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku tīnəmiəgəh rəkīs.”

⁵² Kəni in təmətapuəh o lah məmə, “? Təməuvīr e nian nak?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nəniuv ləhnaiuv e uan klok rəhan nəpiəpeiən təmikə.”

⁵³ Kəni suah u, təməhrun məmə, e nian əhruahru

‡ 4:46 Jon 2:1-11

əha inəha, Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmiəgəh.” Kəni in mine rəhan mīn, kəmotəhatətə e Iesu. ⁵⁴ Inu nian tatol keiu lan iətəm Iesu təmīet Jutiə, muva Kaləli kəni mol nəmtətīən kəti.

5

Iesu təmol vivi suah kəti əpəha iuəkīr e nəhu Petseta

¹ Uərisīg e nian əha, Iesu təməri muvən e taun u Jerusiləm, mətəu-inu katol lafet kəti rəha nətəm Isrel əha ikin əha.

² E Jerusiləm, noan nəhu asoli kəti əpəha ikin, iətəm kətaig lan. E nəghatīən rəha nətəm Isrel kətəni nərgin məmə Petseta. Kəni nimə kəti tətəhtul iuəkīr o noan nəhu əha. Nimə u, fərantə lan, faif. In iuəkīr əmə o ket u e nīkali taun u, nərgin u, Ket rəha Sipsip. ³⁻⁴ Kəni ikin əha e fərantə mīn, nətəm kau-tohmis tēpət kətapīli əha ikin. Nəuvein nəhmtīlah tərah, kəni nəuvein nəhlkīlah tərah, nəuvein mīn nīpətīlah nəuветin təmīmīs.* ⁵ Kəni suah kəti əha ikin tətapīli. In təmatīmīs mīnos rəkīs nu tate-eit. ⁶ Kəni Iesu təmeruh suah u tətapīli, kəni in mīnəhrun məmə suah u təmīmīs nuvəh nəuветin, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Nəkolkeikei məmə onəkəuvīr?”

* **5:3-4** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iətəm kəmātei e nəghatīən Kris aupən, kəmətu=pən nəghatīən rəha fes 3-4 tol lanu məmə, “3b Ilah kətapīli ikin əha mətəhtahnin nəuan əha məmə otəlauəl. 4 Mətəu-inu, nian nəuvein, agelo kəti rəha Uhgīn tuva, muvən e noan əha, kəni mol tatəlauəl. Kəni nian nəmə nəhu əha təlauəl, iətəmimi iətəm taupən meiuaiu muvən e nəhu, nati əpnapin tatos nīmīsīən nak, mətəu rəhan nīmīsīən otəuvīr.”

7 Iætəmi tatimīs əha təni=pən kəm in məmə, “Iætəmi asoli, iætəmi tikə məmə otələs iəu meiuaiu muvən e noan nəhu əha nian nəhu təlauəl. Nian rəfin, iəu iətalkut pik məmə iəkeiuaiu muvən e nəhu, mətəu nətəmiimi nəuvein ilah kotapirəkis iəu moteiuaiu məhuvən. Kəni ilah motaupən motek nəhu.”

8 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “!Əhtul! Mos rəham nīmahan maliuək matuvən.” 9 Kəni rəueiu aɡin suah kəha təməuvir min. Kəni maiu-aiu rəhan nīmahan mos matuvən.

Nati u kəmol e nian rəha Sapət,† 10 kəni nətəmi asoli min rəha Isrel kəmotahi suah kəha iətəm tinəmiəgəh e rəhan nīmisiən, motəni məmə, “Nian u rəueiu rəha Sapət; kəni təsəhruahruian e Lou rəhatah məmə onəkös lanko rəham nīmahan.”‡

11 Kəni in təni=pən kəm nətəmi min u məmə, “Mətəu suah u təmol vivi iəu, in təməni=pa məmə iəkös rəhak nīmahan maliuək matuvən.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Suah pəh ko təməni=pinə kəm ik məmə onəköl nati u?”

13 Mətəu suah u təruru nərgi Iesu, mətəu-inu nətəmiimi tepət ikin əha, kəni Iesu təmikə=pən əmə əpəha e nīkilah.

14 Kəni uərisig, Iesu təmeruh suah kəha e Nīmə Rəha Uhgın, kəni təni=pən kəm in məmə, “!Ei! ! Eruh-to! !Ik ninəuvir rəkis! Mətəu onətətəu ik məmə nəsol minian təfagə təräh min. Nəmə nəkol, nərahian kəti otos min ik, iətəm təräh pik min.”

15 Kəni suah kəha təmuvən məni pətigəm kəm nətəmi asoli min rəha Isrel məmə, “Suah u iətəm təmol vivi iəu, nərgin ko, Iesu.”

† 5:9 Sapət – Eruh e tiksınəri. ‡ 5:10 Jer 17:21

16 Kəni tol lanəha, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kinautohtəu-ohtəu Iesu məmə okotol nərəhiən kəm in, mətəu-inu ilah kauteruh in tatol natimnati mīn tol lanəha e nian rəha Sapət kəni nati u tol ilah kəutəməki lan. 17 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian rəfin rəhak Tatə in tatol uək, kəni iəu mīn iatol uək.”§

18 Kəni nəghatīən u, tol nətəligiən rəhalah təkəsik təhmīn mīn, məmə okotohamu in timis. Mətəu-inu rəueiu əha, səniəmə məmə tətətgəhli əmə Lou rəha Sapət, mətəu nati asoli aɡin, in tətəni məmə rəhan Tatə əhruahru Uhgīn, kəni tol lanəha, in matol məmə in təhmen əhruahru e Uhgīn.*

*Iesu in tətarməniɡ
mətəu-inu in Nəti Uhgīn*

19 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənīən aɡin u iətəni kəm təmah, Nəti Uhgīn təruru noliən nati kəti e rəhan aru əmə nətəligiən. Təhrun əmə noliən natimnati mīn u iətəm tateruh Tatə Uhgīn tatol, mətəu-inu natimnati rəfin u iətəm Tatə Uhgīn tatol, Nətīn, in mīn in tatol.† 20 Nətīn təhrun noliən lanəha, mətəu-inu Tatə Uhgīn tolkeikei pik Nətīn, kəni in tətəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun mīn natimnati mīn kəm in iətəm iahɡin mīn kotapirəkis in mīn u, məmə otol itəmah narmitəmah tatiuvig pik ohni.

21 “Mətəu-inu Tatə Uhgīn tatol nətəm kəməhmis ilah kotəmiəgəh mīn, kəni e noliən kətiəh əmə, Nətīn təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi

§ 5:17 Jon 14:10 * 5:18 Jon 10:30,33; 19:7 † 5:19 Jon 14:10

nətəm nīkin tagiən məmə otəfən kəm lah.‡ ²² Mətəu-inu səniəmə Tatə Uhgīn iətəm in otakil nətəmimi, mətəu in təmələhu=pən rəfin nakiliən e nəhlmi Nətīn, §* ²³ məmə nətəmimi ilah rəfin okotisiai Nətīn, təhmen əmə məmə inu kəutisiai lanəha Tatə Uhgīn. Iətəmimi iətəm təsisiaien Nətīn, ko təsisiaien Tatə Uhgīn u iətəm təmahli=pa Nətīn.†

²⁴ “Nipəhriənīən agin u iatəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətətəu rəhak nəghatiən, kəni mətəhatətə e Uhgīn iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in tīnatos nəmiəgəhiən itulīn. Ko in təsəhtulīən e nəhmtək məmə oiəkəni pətīgəm nalpīniən rəhan. In tīnagīm rəkis e nīmisiən, kəni minuva o nəmiəgəhiən.‡ ²⁵ Nipəhriənīən agin u iatəni kəm təmah, məmə o nian kəti iətəm tətəva, nətəmi mīn u kəmoħmīs, ilah okotətəu nəuia Nəti Uhgīn, kəni nətəmi mīn u ilah kəutətəlig lan, ilah okotos nəmiəgəhiən. Kəni nipəhriənīən, nian əha tīnuva rəkis. ²⁶ Tatə Uhgīn in Nəukəti Nəmiəgəhiən, kəni e nolīən kətiəh əmə, in təmol məmə Nətīn in mīn Nəukəti Nəmiəgəhiən, § ²⁷ kəni in təmələhu=pən nəsanəniən mīne nepətiən e nəhlmi Nətīn məmə in otakil nolīən mīn rəha nətəmimi, mətəu-inu in Nəti Iətəmimi.

²⁸ “Təsəuviriən məmə narmitəmah otiuvig pik

‡ **5:21** Rom 4:17; Jon 11:25 § **5:22** Kitah koteruh fes 21-22 kəni məhrun məmə Iesu in otakil itah rəfin o nian kəti, kəni in otəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi mīn u nətəm nīkin tagiən məmə otəfən kəm lah. Mətəu Jon 3:17 tətəgətun məmə Iesu təməsuvaian e nəhue niftəni o nəni pətīgəmiən nalpīniən rəhatah, mətəu təmuva o nəfəniən nəmiəgəhiən kəm tah. * **5:22** Jon 5:26-27; 9:39; Uək 10:42 † **5:23** Luk 10:16; 1Jon 2:23 ‡ **5:24** Jon 3:18 § **5:26** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4

o nati u, mətəu-inu nian əha ikin tətəva iətəm nətəm kəmoħmis okotətəu nəuia Nətın, ²⁹ kəni ilah okotəhtul e rəhalah mın suvət, ilah mın u aupən kəmautol nolian təuvır mın okotəkeikei motəhtul mın motos mın nəmiəgəhian, mətəu nətəmi mın aupən ilah kəmautol nolian tərəh mın, ilah okotəkeikei motəhtul mın e nımisiən kəni motəhtul e nəħmti Tatə Uħgin məmə Nətın otəni pətigəm rəhalah nalpiniən.*

³⁰ “İəu iəkəruru nol aruiən nati kəti e rəhak əmə nəsanəniən. İəu iətakil nolian mın rəha nətəmi mın, mətəu iatol əhruahru əmə məmə rəhak Tatə tətəni mine məmə oiəköl. Kəni nian iəkakil nolian rəha nətəmi, iəkəhrun məmə iəköl təhruahru, mətəu-inu oiəsölkeikeiən məmə iəköl əmə e rəhak nətəligiən. İəkəkeikei mol təhmen e nətəligiən rəha Uħgin iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.”†

Nəhtul pətigəmiən

o nəruəsaniən İesu

³¹ Nəmə iəu pisin əmə iətəhtul pətigəm mətəghati aru lak, kəni rəhak nəghatiən ko təsəhtuliən.‡

³² Mətəu iətəmi kəti mın əha ikin in tətəhtul pətigəm kəni matol nəfigəmiən ohniəu, kəni iəu iəkəhrun məmə nəghatiən mın u rəhan iətəm tətəni lak ilah nıpəhriənən.§

* **5:29** Nətəmi nətəm kəutəhatətə e İesu, kəutos nəmiəgəhian itulın. Nətəmi nətəm kəsotəhatətəiən lan, ilah okotos nalpiniən itulın (Jon 3:36; 5:24; Mak 16:16; Efəs 2:8-10). Natimnati mın nətəm nətəmi kautol, okotöl əpu nəmə təhro ilah kəutəhatətə pəhriən e İesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kəl 5:6; Jem 2:17,26). Uħgin tətəfən nəhatətəiən kəm nətəmi əpnəpın əmə, kəni matig masiru mın e lah məmə okautol natimnati təuvır mın. † **5:30** Jon 8:16 ‡ **5:31** Dut 17:6; 19:15 § **5:32** Jon 8:17-18

33 “Aupən, itəmah nəmotahli=pən rəhatəmah mɪn nətəmimi məmə okəhuvən motətəlig e nəghatɪən rəha Jon, kəni in tətətəhtul pətigəm o nɪpəhrɪənɪən.* 34 Iətəghati lanu lan, mətəu iəsərɪrɪələn e nəghatɪən rəha iətəmimi əmə kəti məmə təhrun nolɪən nəfigəmɪən ohniəu. Kəpə. Təsolɪən lanəha.† Iətəghati e nəghatɪən rəha Jon lanu mətəu-inu iəkolkəikəi məmə Uhgɪn otosmiəgəh itəmah. 35 Jon u, təhmen e lait kəti. Tatuəu məhagəhag vivi, kəni nikitəmah təmagɪən ohni o nɪən əkuəkɪr əmə.

36 “Mətəu rəhak uək mɪn,‡ ilah mɪn kautol nəfigəmɪən ohniəu. Kəni ilah kotəsənən motapɪrəkɪs nəghatɪən mɪn u Jon tətətəni. Uək mɪn u, rəhak Tatə tətəfa kəm iəu mə iəkol naunun e lah. Kəni uək mɪn u rəhak, ilah kəutəni pətigəm iəu, kəni ilah mautol əpu iəu məmə rəhak Tatə in tətəhli=pa iəu.§ 37 Kəni Tatə Uhgɪn iətəm tətəhli=pa iəu, inəha iətəm tɪnatəhtul pətigəm ohniəu. In tətəni pətigəm pau iəu, mətəu itəmah nəstətəu agɪnɪən nəuɪən aupən mətəuarus=pa u rəueiu mɪne, kəni itəmah nəstəruhiən nəhmtɪn. 38 Kəni nəghatɪən rəhan tətəsig viviən e nikitəmah, mətəu-inu itəmah nəstətəhətətəiən lak, iəu u, iətəm in tətəhli=pa iəu iəkuva.

* 5:33 Jon 1:19-28 † 5:34 1Jon 5:9 ‡ 5:36 Uək mɪn iətəm Iesu tətəmol tol lanu lan: in tətəmol vivi nətəmimi u kautohmɪs; in tətəhli pətigəm narmin tərəh mɪn e nətəmimi; in tətəgətun nətəmimi e Narmənɪgɪən Rəha Uhgɪn; in tətəaugɪn nətəmimi faif-tausɪn e pɪrət faif mɪne nəmu əkəku keiu; in tətəniəhu nɪmətəgi asoli əpəha e nəhu Lek Kaləli. Natimnati mɪn tol lanəha kəutəgətun məmə Uhgɪn in Tatə rəha Iesu kəni mahli=pa e nəhue nɪftəni. § 5:36 Jon 10:25; 14:11

39 “Itəmah nəutafin pik nəghatian min e Nauəuə Rəha Uhgın, kəni motəhatətə e nəghatian min əha məmə itəmah onəkotos nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə. Mətəu oteruh-to. Nəghatian min əha e Nauəuə Rəha Uhgın, ilah kəutəghati lak, məutəni pətigəm iəu. 40 Mətəu itəmah nəutəpəh nuvaiən ohniəu məmə nəkotos nəmiəgəhiən ohniəu.*

41 “Iəsolian nati agin e nəni-vivian rəha nətəmimi. Kəpə. 42 Mətəu mə itəmah ko, iəu iəkəhrun vivi itəmah, kəni iəu iəkəhrun vivi məmə nolkeikeiən rəha Uhgın tikə e nikitəmah. 43 Iəu iəmuva e nərgi Tatə rəhak, mətəu itəmah nəsotosian iəu e nikitəmah, nikitəmah təsagianian ohniəu; mətəu nəmə iətəmi kəti tətəva e nərgin aru əmə, kəni nikitəmah tos, kəni motagian ohni. 44 Nian rəfin itəmah nəkətolkeikei məmə nəkotos nəni-vivian rəhatəmah min, mətəu nəsətalkut aginian məmə onəkətol nati kəti iətəm Uhgın u, in pisin əmə in Uhgın, otəni-vivi itəmah ohni. ? Onəkəhatətə əhro lanu lak nian nautol nolian əha?

45 “Təsəuviriən məmə nikitəmah otəhti məmə, iəu oiəkəni pətigəm nolian tərəh min rəhatəmah e nəhmti Tatə Uhgın. Kəpə. Mətəu Mosis pəhriən,

* **5:40** E fes min u 31-40, Iesu tətəghati e lou rəha nətəm Isrel u tətəni məmə, nəmə iətəmi keiu uə kisil kəutəhtul məutəni pətigəm nati kəti e iətəmi kəti, nətəmimi okotəhrun məmə nəghatian rəhalah in nıpəhriənian. Nətəmi asoli rəha Isrel, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, ko təsəhtulian məghati pətigəm aru əmə mətəu-inu in pisin əmə (fes 31). Mətəu Iesu təni məmə kəpə, in min Jon Bəptais ilau min (fes 33); mine uək min rəhan təmol ilah (fes 36); mine Rəhan Tatə Uhgın (fes 37); mine nauəuə rəha Uhgın (fes 39). Ilah min u kəutəhtul məutəni pətigəm in. Afin-to Jon 8:17-18.

nian rəfin itəmah nəutəsal=pən ohni,† in otəni pətigəm nolian tərah min rəhatəmah. ⁴⁶ Mətəu-inu nəmə itəmah nəmotəhatətə pəhriən e nəghatiən min rəha Mosis, kəni itəmah onəkotəhatətə min e rəhak nəghatiən min. Mətəu-inu təmətəi nəghatiən min kəutəghati lak. ⁴⁷ Mətəu itəmah nasotəhatətəiən e nəghatiən min iətəm in təmətəi, tol lanəha, suaru tikə aġin məmə onəkotəhatətə lak.”

6

Iesu təmaugin nətəmimi tepət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Uərisig e natimnati min u, Iesu təmuvən əpəha e niətəni=pən e nəhu asoli nərgi u, Lek Kaləli. Kəni nərgin kəti min u, Lek Taipiriəs. ² Kəni nīmənin nətəmimi kəmautuərisig lan, mətəu-inu kəutafu nəmtətiən min rəhan, iətəm tatol nətəmimi kau-tohmis kəmotəsanən. ³ Kəni Iesu təmuvən əpəha ilis e niətəuət kəti, kəni mətəharəg ikin ilah rəhan min nətəmimi. ⁴ E nian əha, lafet kəti rəha nətəm Is-rel u, kətəni məmə lafet rəha Pasova tinuva iuəkir.

⁵ Kəni nian Iesu təməsal=pən, kəni meruh nīmənin nətəmimi tepət ilah kəməhuva, kəni in təmətapuah o Filip məmə, “?Okotəhro motos pīret tepət təhmen e nətəmimi min u məmə ilah okotun?” ⁶ In təməni askəuvin əmə məmə oteruh-to nəhatətəiən rəha Filip, mətəu in tinəhrun rəkis nati nak iətəm in otəpanol.

⁷ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Nəmə okos nəhmti pīret məni lan təhmen e tu-hanrit

† 5:45 Jon 9:28; Rom 2:17

tənariəs pau,* mətəu ko təsəhmenian. Nətəmimi min u rəfin ilah okotun əmə təkəku məkəku.”

8 Kəni iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Antiru u pia Saimon Pitə, in təməni=pən kəm Iesu məmə,
9 “Suakəku kəti uəha tatos pıret faif kəmol e pale, mine nəmu keiu. Mətəu ko təsəhmen aginiən e nətəmimi min əha.”†

10 Kəni Iesu təni məmə, “Otəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg.” Kəni ikin əha, manuvehli tepət, kəni ilah kəmotəharəg. Kəni nəmpə rəha nəman əmə, təhmen e faif-tausin.‡

11 Kəni Iesu təmos pıret, məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məfən pıret u kəm lah rəfin u kəutəharəg, kəni matig mol min nati kətiəh əmə e nəmu. Kəni ilah kəmotun təhmen nərfilah tasisi.

12 Kəni nian kinotauən rəkis, nərfilah tasisi, kəni Iesu təni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Əhuvən motəuəri nıpıspısi pıret min kəutəməhl-məhli. Təsəviriən məmə okotərəkin əmə.” 13 Kəni ilah kəməhuvən motəuəri nıpıspısi pıret kəni məhuveipei=pən e kətim asoli min ilah tueləf kotəriauəh vivi. Pıret u, in nıpıspısi pıret ilah faif kəmol e pale,§ iətəm nətəmimi kəmotun motəpəh.

14 Kəni nian nətəmimi kəmoteruh nəmtətian əha iətəm Iesu təmol, kəni ilah kəmotəni məmə,

* 6:7 “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000 vatu). † 6:9 2King 4:42-44 ‡ 6:10 Nıpətan mine kəlkələh min ilah min e nımənin əha, mətəu kəməfin əmə nəman. Noliən rəhalah tol lanəha. !Nəmə təhro, nətəmimi ilah rəfin tuenti-tausin! § 6:13 Pale in nati kəti təhmen e rais uə wit.

“Nipəhriənian. ! İəni pəhriən u* rəha Uhgın iətəm aupən kəmətəni məmə in otuva e nəhue niftəni!”† 15 Kəni İesu təməhrun məmə nətəmimi min u kotəni məmə okəhuva motos in məhuvən motəkeiki kəm in məmə in otuva mol kig rəhalah. Kəni in təmagım min, məpəh ilah muvən əpəha e nitəuət, mətan in pisin əmə.‡

*İesu təmalıuək e nəhue nəhu
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)*

16 Nian miğigar təmeıuıai, nətəmimi rəha İesu min kəmotəıuıai məhuvən e lek əha. 17 Kəni tinapınəpu, mətəu İesu tikə, təsuva-əhanəhiən. Kəni əmeiko, ilah kəməhuvən motəri e bot kəti, kəni minəutasuə lan minəutohapumın min e lek, məmə ilah okəhuvən Kapeniəm. 18 Kəni nımətəgi asoli kəti təməhtul minətəl nəhu tinətərah. 19 Kəni nian ilah kəməutasuə mautəhuvən, təhmen e faif uə sikis kilomitə, kəni ilah kəmotafu İesu taliuək e nəhue nəhu§ mətuva iuəkır o rəhalah bot. Kəni ilah kəmotəgin pik,* 20 mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotəgin pikiən, mə iəu əpə.” 21 ! Kəni nıkilah təmagiən mə kotələs in e bot, mautəl əmeiko, rəueıu agın, mətəu bot tinuvən e nəve nəhu e nitəni=pən ikinu kəməutəni məmə okəhuvən ikin!

Nətəmimi kəməutəsəl e İesu

* **6:14** Nətəm İsrəl ilah kəmotəhtahnin iəni kəti məmə in otuva təhmen e Mosis (Jon 1:21). E nian rəha Mosis, Uhgın təməfən pıret təmsipəri e neai, nərgın u mana. Kəni ilah kəmauteruh əmə İesu təmol nati apispis, maugin ilah e pıret. Rəhalah nətəligiən təmuvən o nauəniən (fes 26) mine noh rəkisiən ilah o nətəm Rom (fes 15).

† **6:14** Dut 18:15-19 ‡ **6:15** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 § **6:19** Job 9:8 * **6:19** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37

22 Kəmāni lauig lan, nətəmimi mīn nətəm kəutatig əha e ləven=pən=pa ikin e lek asoli u, ilah kəmoteruh məmə aupən, bot kətiəh əmə tətəhtul. Kəni ilah kotəhrun məmə Iesu təsuvəniən e bot u ilah rəhan mīn nətəmimi, mətəu-inu nian kəmohtet, ilah pīsīn əmə məhuvən. 23 Kəni bot mīn nəuvein, komotsipən e taun u Taipiriəs, ilah kəməhuva. Ilah kəməhuvari iuəkīr əmə u ikinu iətəm İərmənig təməhtul ikin məfaki mətəni tagkiu o pīret, kəni nətəmimi kəmotun. 24 Kəni ilah kəmoteruh məmə Iesu tinikə u ikinu, moteruh məmə rəhan mīn nətəmimi kīnohkə mīn, kəni tol lanəha, ilah mīn kəmotasua mīn e bot mīn, məhuvən Kapeniəm, mautəsəl lan.

Iesu in pīret rəha nəmiəgəhiən

25 Nian nətəmimi mīn u kəmoteruh Iesu əpəha nəve nəhu=pən əpəha e lek u, kotətapuəh ohni məmə, “?İəgətun, ik nəmuva u ikinu nəhgin?”

26 Mətəu Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənən agin iətəni kəm təmah məmə, itəmah nəutəsəl lak, səniəmə nəmoteruh nəmtətīən mīn u iətəm iəmol, mətəu itəmah nəmotun əmə pīret, nərfitəmah tasisi. 27 Mətəu təsəuviriən məmə itəmah nəhgitəmah otikə o nosiən pīret iətəm otəpanəmnəmit mikə.† Itəmah, nəhgitəmah otəkeiki mikə o nosiən pīret iətəm tətatig itulīn u, pīret rəha nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.‡ Pīret u, inu, Nəti İətəmimi otəpanəfinə kəm təmah; mətəu-inu Tatə Uhgīn, in təməgətun məmə nīkin tagiən o Nətin.”§

† 6:27 Aes 55:2 ‡ 6:27 Jon 6:35,48 § 6:27 Aes 55:2

28 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Noliən nak mīn u iətəm Uhgīn tolkeikei məmə itimah oiəkotol?”

29 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə lak, məmə Uhgīn təmahli=pa iəu.* Nati u inu Uhgīn in tolkeikei.”

30 Kəni ilah kəmotətapuəh mīn ohni məmə, “? Mətəu ik onəkol nəmtətīən nak, məmə itimah iəkoteruh kəni iəkotəhatətə lam? ?Ik onəkol nati nak? 31 Nian rəhatah kəha mīn u aupən, ilah kəmautan ikin təpiə-məpiə ikin, ilah kəmautan ‘mana.’† Nəghatīən kəti e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘In təməfən pīret iətəm təmsipən e Negəu e Neai məmə ilah okotun.’”‡

32 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nīpəhriənīən agīn u iətəni kəm təmah məmə, səniəmə Mosis təməfinə pīret u iətəm tatsipən e Negəu e Neai məmə nəkotun. Mətəu mə rəhak Tatə in təməfinə. Kəni in u tətəfinə pīret pəhriən iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məmə itəmah onəkotun.

33 Mətəu-inu pīret rəha Uhgīn, inu in iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məteiuaiu=pa e nəhue niftəni.Š Kəni pīret u tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi e nəhue niftəni.”*

34 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, kəsi, əfa-to pīret u kəm tīmah nian rəfin.”†

35 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu u, iəu‡ Pīret iətəm tətəfən nəmiəgəhiən. Iətəmimi otuva ohniəu, in nəumis otəsus mīniən. Kəni

* **6:29** Jon 6:35; 1Təs 1:3; 1Jon 3:23 † **6:31** Nam 11:7-9 ‡ **6:31** Eks 16:4,15; Neh 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 Š **6:33** Jon 3:13,31

* **6:33** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1

iätəmimi iätəm otəhatətə lak, in otəsəuauə minian.Š* 36 Mətəu iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah, məmə nati əpnəpin nauteruh iəu, mətəu itəmah nəsoətəhatətəien lak. 37 Nətəmimi nətəm rəhak Tatə tətəfa ilah kəm iəu, ilah okəhuva ohniəu. Kəni iätəmimi iätəm otuva ohniəu, ko iəsahli pətīgəmiən.† 38 Mətəu-inu iəu iəmsisipəniən e Negəu e Neai meiuaiu=pa e nəhue niftəni məmə iəkol natimnati mən u iəu əmə iəkolkeikei. Mətəu iəmuva məmə iəkol natimnati mən u iätəm rəhak Tatə təmahli=pa iəu iəkuva ohni. 39 Kəni in tolkeikei məmə iəu iəkaskəlim tiəkis nətəmimi mən u nətəm in təməmki=pa ilah kəm iəu, oiəsəmkarəpəniən e iətəmi kəti mine. In tolkeikei məmə e naunun nian, iəu iəkol nətəmi mən u ilah okotəmiəgəh mən e nīmisiən.‡ 40 Mətəu-inu rəhak Tatə in tolkeikei məmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəsəl=pən o Nətin, kəni motəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni e naunun nian, iəu oiəkol nətəmimi mən u ilah okotəmiəgəh mən e nīmisiən.”

41 Kəni o nati u, nətəmimi nīkilah tinətuəuin mətagət, mətəu-inu in tətəni məmə, “Iəu u, Piret iätəm tatsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni.” 42 Ilah kəutəni məmə, “?Təhro? Suah u in Iesu, nətī Josip, kitah kotəhrun əmə rəhan tatə mine

Š 6:35 Jon 4:14; 7:37-39 * 6:35 E nauəuə rəha Jon, Iesu in tətəni in məmə in nati səpin: in Piret iätəm tətəfən nəmiəgəhiən (6:35); in Nəhəgəhəgiən rəha nətəmimi u e nəhue niftəni (8:12); in Namtīhluə (10:7,9); in Iətəmimi rəha Nəsəl Vivian Sipsip Mən (10:11,14); in Nəukəti Nair=pa Minian e Nīmisiən, kəni in Nəukəti Nəmiəgəhiən (11:25); in Suaru, mine Nəukəti Nipəhriənian, mine Nəukəti Nəmiəgəhiən (14:6); in Nəukəti Nigi Pəhriən (15:1). † 6:37 Jon 17:2 ‡ 6:39 Jon 17:2,12; 18:9

mamə. ?Təhro in tətəni lanəha məmə, ‘Iəu iəmsipən e Negəu e Neai, mətuva e nəhue niftəni?’”

⁴³ Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təsəuviriən məmə nəkotəghati lanko. ⁴⁴ Nəmə Tatə Uhgīn iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in təsiuvi=paian iətəmimi kəti tuva ohniəu, kəni ko iətəmimi u təsuva aruiən ohniəu məmə iəkol otəmiəgəh mīn e nīmisiən e naunun nian. § ⁴⁵ Nəghatiən iətəm iəni kəti təmətei aupən e Nauəuə rəha Uhgīn, tətəni tol lanu məmə, ‘Uhgīn in otəgətun nətəmimi rəfin.’* Iətəmimi iətəm tətətəlig e nəgətuniən rəha Tatə Uhgīn kəni mos rəhan nətəligiən ikin, in tətuvə ohniəu. ⁴⁶ Iətəmimi kətiəh mīne tikə, iətəm təmeruh Tatə Uhgīn. In pišin əmə u iətəm təmsipən lan, təmeruh in. ⁴⁷ Nipəhriəniən aɡin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in tiнос nəmiəgəhiən itulin.

⁴⁸ “Iəu u, Piret rəha nəmiəgəhiən. † ⁴⁹ Nati əpnəpin tipitəmah mīn aupən, ilah kəmotun piret u ‘mana’ əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəu ilah kəmoħmīs rəkis. ⁵⁰ Mətəu Piret iətəm təmsipən e Negəu e Neai meiuaiu=pa u rəueiu, in tol pišin. Piret u, təmeiuaiu=pa məmə iətəmi iətəm tatun, ko təsimisiən ⁵¹ Iəu u, iəu Piret iətəm tətəmiəgəh, təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. Iətəmi otun Piret u, in otəmiəgəh matuvən əmə lanko naunun tikə; kəni Piret u, iətəm iəu iəkəfinə o nəmiəgəhiən rəha nətəmimi e nəhue

§ **6:44** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 * **6:45** Aes 54:13; Jer 31:34 † **6:48** Piret əpnəpin əmə tasiru e nipətitalah məmə kitah okotəmiəgəh kəni məutatig, mətəu Iesu, in Piret rəha nəmiəgəhiən, kəni in nəukəti nəmiəgəhiən itulin, iətəm tətətuəuin u rəueiu.

niftəni, inu nəhuvegək.”

⁵² Nəghatiən u təmol nətəmimi kinautəhtul minautorgəhu kəm lah min, motəni məmə, “? Təhro ?Suah u təhrun nəfaiən nəhuvegin kitah kotun?”

⁵³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənən aɡin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nəmə itəmah nəsotuniən nəhuvegi Nəti İətəmimi, kəni məsotəmnimien niran, ko nəsotosiən nəmiəgəhiən itulin.‡ ⁵⁴ İətəmimi iətəm tatun əmə nəhuvegək mətəmnim nırak, in otos nəmiəgəhiən itulin,§ kəni e naunun nian, iəu oiəköl in otəmiəgəh min e nimisiən.* ⁵⁵ İəməni lanəha, mətəu-inu nəhuvegək in pıret pəhriən nig nətəmimi. Konu nırak, in nəmnimien pəhriən nim nətəmimi. ⁵⁶ İətəmimi iətəm tatun nəhuvegək, kəni mətəmnim nırak, in otatig lak. Kəni iəu iətatig lan.‡‡

⁵⁷ “Rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in nəukəti nəmiəgəhiən. Kəni iəu iətos nəmiəgəhiən ohni. Kəni e nolien əhmen əmə, iətəmimi iətəm

‡ **6:53** Iesu tətəghati e nəghatiən əhlin əha məmə katun nəhuvegin, katənim niran. Nipətin u, məmə nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nimisiən kəni motos nəmiəgəhiən itulin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nati nak in təməni tol nikitah təhti nipəti Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54** Fes 54 in suaru kəti min rəha nəniən fes 40. Nipətılau kuəhmen-əhmen e lau min. In təhruahru əmə məmə nunian nəhuvegi Iesu mine nəmnimien niran in nəghatiən əhlin o nəhatətəiən rəhatah.

* **6:54** Sam 63:5 † **6:56** Nian kitah kəutəni məmə kəutatig e Iesu, uə kəutəpeir=pən e Iesu, nipətin u məmə kitah kəutatig e Iesu məsohietən, məutsipən lan, məutəhtul=pən lan, kautos rəfin nəsanəniən rəhatah ohni, məutarəriə lan, kautılpin kitah min.

‡ **6:56** Jon 15:4-7; 1Jon 3:24; 4:15

tatun iəu, inu tatos nəmiəgəhiən ohniəu. ⁵⁸ Iəu u p̄iret pəhriən, iətəm təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. In təsəhmenien e p̄iret u, iətəm tipitah min aupən kəmutun. Nati əpnar̄in məmə ilah kəmotun p̄iret əha, mətəu ilah k̄inohmis rəkis. Mətəu iətəmimi iətəm tun p̄iret u, in otos nəmiəgəhiən itulin, iətəm naunun tikə.”[§]
⁵⁹ Iesu təməni p̄ətigəm nəghatien min u, nian təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən* e Kapeniəm.

Nətəmimi min rəha Iesu kəmotəpəh nəhatətəian lan

⁶⁰ Nətəmimi tepət rəha Iesu kəmotətəu nəghatien u rəhan, kəni ilah kotəni məmə, “! Nəman! ! Nəghatien u tiəkis agin! ? Pəh u təhrun nosien nəghatien tol lanəha?”

⁶¹ Kəni Iesu təməhrun aru məmə nətəmimi min rəhan, k̄inautəni mun-mun e nəghatien əha rəhan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhrol əha? ?Nətəligien rəhatəmah təmeiuaiu o nati u?

⁶² ?Mətəu nəmə təhro nəkoteruh Nəti Iətəmimi təri matuvən min ikin əha, in təmsipən ikin aupən, təhrol u rəueiu?†

⁶³ Narmin Rəha Uhḡin əmə təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm iətəmimi.‡ Nəsanəniən rəha iətəmimi təruru nolien nati u. Nəghatien min u iəmatəni kəm təmah, ilah nəghatien min rəha Narmin Rəha Uhḡin iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi. ⁶⁴ Mətəu itəmah nəuvein u ikinu, itəmah nəsotəhatətə əhanəhiən lak.” (Iesu təməni lanəha mətəu-inu

§ 6:58 Jon 6:41,51 * 6:59 “nimə rəha nuhapuminiən” – Afn-to e tiksinari. † 6:62 Jon 3:31; 17:5 ‡ 6:63 Jon 6:68; 2Kor 3:6

in tinəhrun rəkis e nətuəuinian məmə nətəmi nīpəh mīn u kəsotəhatətəiən lan, kəni pəh u in otegəhan=pən e nəhlmi tikimīr mīn rəhan.)§
 65 Kəni in təməni məmə, “O nati u inu, iəu iəməni rəkis kəm təmah, məmə ko iətəmimi kəti təsuvaian ohniəu nəmə Tatə Uhgīn təsolian suaru ohni.”*

66 Uərisig e nəghatiən əha, nətəmimi rəhan tepət kəmotagim, minotəpəh nitəu-pəniən.

Pitə təməni pətigəm məmə in tətəhatətə e Iesu

67 Kəni Iesu təmətapuəh o rəhan nətəmimi tueləf məmə, “?Təhro e təmah? ?Itəmah mīn nəkotəni məmə nəkotagim motəpəh iəu?”

68 Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Iərməniḡ, itimah oiəkəhuvən o pəh? Ik əmə u, rəham əmə nəghatiən in tətəfən nəmiəḡəhiən iətəm naunun tikə.† 69 Kəni itimah inotəhatətə rəkis lam, kəni itimah inotəhrun rəkis məmə ik Iətəmi Asim rəha Uhgīn.”‡

70 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah u, nətəmi tueləf rəhak. Iəu u, iəmitəpīn itəmah, mətəu itəmah kəti u ikin, in iərmis.”§ 71 In tətəni Jutəs, nəti Saimon Iskariot, mətəu-inu in mīn in iətəmi tueləf kəti rəha Iesu, mətəu uərisig ikin, in otəpanegəhan=pən in e nəhlmi rəhan mīn tikimīr.*

7

Iesu təməghati ilah pian mīn

1 Uərisig e natimnati mīn u, Iesu təsolkeikeiən məmə otuvən lahuənu mīn e Jutiə məmə otol rəhan

§ 6:64 Jon 2:25 * 6:65 Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68 Jon 6:63

‡ 6:69 Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70 Jon 13:2,27 * 6:71 Jon 17:12

uæk əha ikin əha, mətəu-inu, nətəmi asoli rəha nətəm Jutiə kəmotətei nənian oneuən kəti ohni məmə okotuhamu in. Kəni titəlig muvən lahuənu mīn e nitəni Kaləli. ² Mətəu nian tinəkuəkīr e nian rəha nolian lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin ko lafet rəha Nolian Nīmauvluvl.* ³ Kəni pia Iesu mīn kəmotəni=pən kəm in məmə, “Təuvīr agin konu məmə nəkiet muvən əpəha Jutiə, pəh nətəmimi mīn rəham əha ikin əha, ilah koteruh nati apispis mīn rəham iətəm natol. ⁴ Mətəu-inu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun in, kəni ko təsəhluaigian e rəhan mīn uæk mīn. Nəmə natol natimnati mīn u, uvən mol əpu ik, kəni təuvīr agin məmə onəkol pəh nətəmimi mīn e nəhue niftəni koteruh.” ⁵ Pian agin mīn pau, ilah mīn kəsotəhatətəian lan, kəni mol kəutəni lanəha.†

⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən,‡ mətəu itəmah, nian mīn rəfin əmə təhruahru o təmah. ⁷ Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ilah ko kəsotəməkian e təmah, mətəu iəu, ilah kəutəməki lak,§ mətəu-inko iəu iatəni pətigəm məmə rəhalah nolian təsəhruahruian.* ⁸ Itəmah onəkautəhuvən e lafet, mətəu ko iəu iəsaupənian muvən e lafet əha mətəu inko, nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən.”†‡

* **7:2** Lafet rəha Nolian Nīmauvluvl – Eruh e tiksīnəri. † **7:5** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7** Jon 15:18-21

* **7:7** Jon 3:19-20 † **7:8** Jon 7:6 ‡ **7:8** Kopi əuas mīn nəuvein rəha nauəuə u kəutəni məmə, “O iəu iəsuvənian e lafet əha mətəu-inu pian mīn, nikilah təhti məmə in otəkeikei muvən məmə in otol nati apispis mīn, kəni mol narmi nətəmimi okotiuvig ohni. Mətəu Iesu otuvən əmə e lafet e nian əhruahru iətəm Uhgīn otəni kəm in.

⁹ In tāmətəni nəghatiən u, kəni mətətig əpəha Kaləli.

Iesu tāmuvən mīn e lafet rəha Noliən Nīmauvluvl

¹⁰ Kəni pia Iesu mīn kəmotaupən məhuvən e lafet əha, uərisig ko, Iesu tāmuvən mīn. Mətəu nian tāmuvən, in tāmətan oneuən əmə o nətəmimi məmə okəsotehiən. ¹¹ Kəni e lafet əha, nətəmi asoli rəha nətəm Jerusiləm, kəutəsəl lan məutətapuəh lan əpnəpīn əmə o nətəmimi məmə, “?Suah əpə in iə?”

¹² Kəni ikin əha, nīmənīn nətəmimi kəməutasiuən-asiuən lan. İlah nəuvein kotəni məmə, “In iətəmi təuvīr kəti,” mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə, in tətəiuə əmə əpəha e nətəmimi.”

¹³ Mətəu ilah kəutəgin e rəhalah nətəmi asoli, § kəni kəti təməsəni pətīgəmiən Iesu e niki nətəmimi məmə nətəmimi okotətəu.

¹⁴ Lafet əha, kəmol o nəfakiən apīəpiə kəti, kəni e nəlugi lafet u, Iesu in tāmuvən əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn, mətəgətun nətəmimi. ¹⁵ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, narmilah təmiuvig pik, kəni kotəni məmə, “?Suah u təməhro məhrun nati mnati mīn u e Nauəuə Rəha Uhgīn? Rəhatah kəti iətəmi asoli təsəgətuniən lan mīne.” ¹⁶ Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən mīn u iətəm iətəgətun nətəmimi lan, səniəmə rəhak əmə. İlah kəutsipən e Tatə Uhgīn iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.

¹⁷ “Kəni nəmə suah kəti rəhan nətəligiən təskasik məmə otol natimnati mīn iətəm Uhgīn tolkeikei, kəni in təhrun məmə nəghatiən mīn u rəhak, ilah kəutsipən o Uhgīn, səniəmə rəhak aru əmə.

¹⁸ İtəmimi iətəm tətəghati aru əmə e rəhan

nepətiən, in tətalkut aru əmə ohni, məmə otiuvi rəkis nətəmimi, kəni kotəfəri nərgin ohni.* Mətəu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəfəri nərgi iətəm təmahli=pa in tuva, in iətəmimi rəha nənian nipəhriənian, in səniəmə iətəm tətəiuə.
 19 Mosis təməfən Lou kəm təmah, mətəu itəmah kətiəh mine təsol viviən Lou əha mine. ?Itəmah nəutalkut məmə nəkotohamu iəu o nak?”†

20 Kəni nīmənin nətəmimi kotəni məmə, “! Nəman! !Narmın tərəh kəti u tətətig lam! ?Pəh təni məmə otoh ik mine?”

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu iəmol uək kətiəh əmə,‡ kəni itəmah rəfin, narmitəmah tatiuvig ohni. 22 Mətəu itəmah mın nautol uək e Sapət, nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian əha, mautohtəu=pən Lou rəha Mosis.§ (Nipəhriənian, səniəmə Mosis əhruahru in təmətuəuin noliən əha, mətəu tipitəmah mın ilah kəmotətuəuin.)* 23 Mətəu nian rəfin, itəmah nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian rəha Sapət

* 7:18 Jon 5:41; 8:50,54 † 7:19 Nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel, kəmutəsəl e suaru o nohamuiən Iesu e Jon 5:18 mine 7:25. E Lou rəha Mosis, Uhgın tətəniəhu nohamuiən iətəmi (Eks 20:13). ‡ 7:21 Jon 7:23; Jon 5:2-9 § 7:22 Lev 12:3 * 7:22 Jen 17:9-14; 21:4

mautol mēmə onəsotatgəhliən Lou rəha Mosis.†
 ?Kəni təhro niəməha tatol itəmah mətəu-inu iəu
 iəmol vivi agin nīpəti iətəmimi e nian rəha Sapət?‡
 24 Otəpəh nakiliən noliən rəhak u iətəm nəmoteruh
 əmə e nəhmtitəmah, mətəu onəkotəkeikei motətəlig
 e natimnati iətəm nəsooteruhiən e nəhmtitəmah,
 kəni motakil e nətəligiən iətəm təhruahru.”§

Nətəmimi kəmotəghati e Kristo

25 Kəni e nian əha, nətəm Jerusiləm nəuvein
 kotəni mēmə, “?Təhrol əha? ?Suah u inu, nətəmi
 asoli kotəni mēmə okotuhamu?*” 26 Mətəu oteruh-
 to. In tinatəgətun pətīgəm əmə nətəmimi əpəha e
 nəhmti nətəmimi mətəu suah kəti təsahien ohni.
 ?Təhro nəmə nak nətəmi asoli min kinotəhrun
 rəkis mēmə in Kristo iətəm Ughin təməni mēmə
 otahli=pa? 27 Mətəu kitah kotəhrun ikin suah u
 təmsipən ikin. Mətəu nian Kristo in otuva, ko

† **7:23** Nətəm Isrel, nətəligiən rəhalah tol lanəha. Nəmə lou
 keiu, kəni kuol pisin e lau min, nəmə natol kəti iətəm tatol ik
 nətətgəhli min kəti min, kəni onəkeikei məhrun mēmə lou nak u in
 iahgin. Nati əpnəpən mēmə kəsegəhaniən noliən uək e nian rəha
 Sapət, mətəu nətəm Isrel ilah kinotəhrun rəkis mēmə nəhgi-pəniən
 iətəmi, in iahgin e lou rəha Sapət. Tol lanəha, nəmə okəhgi=pən
 suakəku kəti e nian rəha Sapət, kəni okəkeikei kəhgi=pən e nian
 əha, kəni səniəmə noliən tərah. Nətəligiən rəha Iesu tol lanu mēmə,
 nəmə ilah kəutegəhan nəhgi-pəniən nəsualkələh e nian rəha Sapət,
 kəni kəutəkeikei motegəhan o nol vivien nīpəti iətəmimi kəti nəmə
 nimisiən uə nərəhien kəti tətətig lan e nian rəha Sapət. ‡ **7:23** Jon
 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 § **7:24** Aes 11:1-3; Jon
 8:15 * **7:25** Jon 7:1

iätəmi kəti təsəhrunian ikin in tatsipən ikin.”†

²⁸ Kəni e nian əha, Iesu in tətəgətun nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın. Kəni in təmagət əfəmäh mətəni pətigəm məmə, “Nikitəmah təhti məmə nəkotəhrun iəu, kəni motəhrun mın ikin iəmsipən ikin, mətəu itəmah nəkotəruru. Iəu, iəməsuvaian e nətəligian əmə rəhak. Uhgın təmahli=pa iəu iəkuva. Kəni Uhgın, in nıpəhriəniən. Itəmah nəkotəruru in, ²⁹ mətəu iəu iəkəhrun,‡ mətəu-inu iəu iəmsipən lan. Kəni in təmahli=pa iəu iəkuva.”

³⁰ O nati u, nətəmi asoli mın kəmotolkeikei məmə soldia mın okotaskəlim Iesu, mətəu kəti təməsea-pəniən mek, mətəu-inu təsol əhanəhiən nian rəhan.§ ³¹ Mətəu e nımənin nətəmimi ikin əha, ilah tepət kəmotəhatətə lan, kəni mətəni məmə, “Nəmə Kristo tuva, kəni ko in təsoliən nəmtəiən tepət tapirəkis ilah mın u suah u Iesu tatol.”*

*Soldia mın rəha
Nimə Rəha Uhgın kəməhuva
məmə okotaskəlim Iesu*

³² Kəni nian Farəsi mın kəmotətəu nımənin nətəmimi kəutasiuən-asiuən e Iesu lanəha, ilah mine pris asoli mın kəmotahli=pən soldia mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın məmə okotaskəlim Iesu.†

† **7:27** Nətəmimi kotəhrun məmə Iesu təməpət əha Nasərit, kəni in rəhan u məmə mine tatə u Josip mine Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Nətəm Isrel nəuvein ilah kotəhrun məmə Kristo in otsipən əpəha taun Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mətəu nəuvein, nıkilah təhti məmə in otuva əmə, nətəmimi ilah okotəruru ikin in təmsipən ikin. ‡ **7:29** Mat 11:27 § **7:30** Mat 26:18 * **7:31** Jon 2:23; 4:48 † **7:32** Jon 7:45-48

33 Kəni Iesu təmāni=pən kəm nīmānin nətəmimi mēmə, “Iəu iətətig nian təkūakir əmə kitah min itəmāh, kəni uərisig, iəkītəlig=pən min o iətəm təmāhli=pa iəu. 34 E nian u, itəmāh onəpanotəsəl lak, mətəu ko nəsotehiən iəu; mətəu-inu ikin əha, iəu iatuvən ikin, ko itəmāh nəsəhuvaiən ikin.”

35 Kəni nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kinəutətapuəh-ətapuəh o lah min mēmə, “? In otuvən iə əha mēmə kitah okəsoteruhiən in? ? Otuvən o nətəm Isrel nəuvein u nətəm kəutatig e nitəni pisin pisin min ilah Nanihluə‡ min, mēmə otəgətun ilah? 36 In tətəni mēmə e nian əha, kitah okotəsəl lan, mətəu kəsoteruhiən in, mətəu-inu ikin əha in tatuvən ikin, ko kitah kəsəhuvəniən ikin. ?Nəghatiən nak u, nipətin tətəni nak?”

Nəhu iətəm tətəfa nəmiəghian pəhriən

37 Naunun nian rəha lafet əha, in iahgin tapirəkis e nian min nəuvein rəha lafet. Kəni e nian əha, Iesu təməhtul əpəha e nəhmti nətəmimi magət əfəməh mēmə, “! Iətəmimi iətəm tətəuauə, pəh in otuva ohniəu, məmnim! §* 38 Iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in təhmen e nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın u tətəni lanu mēmə, ‘Nəhu iətəm tətəfən nəmiəghian pəhriən, in otsipən e nikin, təhmen e nəhmti nəhu iətəm tətəpuəl-apuəl mətəri mətaiəh pətigəm.’ ” † 39 Iesu təmāni nəghatiən u, mətəghati

‡ 7:35 Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. § 7:37 “Nəuauəiən” in nəghatiən əuhlin tətəgətun mēmə kitah kotəkeikei motos Uhgın təhmen e iətəmimi iətəm tətəuauə təkəikei məmnim nəhu. “!Əhuva ohniəu, məmnim!” in nəghatiən əuhlin iətəm tətəni mēmə, “Əhatətə lak.” * 7:37 Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nəh 22:17 † 7:38 Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nəh 7:17

e Narmīn Rəha Uhgīn u uərisig in otəpanəfən kəm nətəmi mīn u kotəhatətə lan.‡ Mətəu e nian əha, Narmīn Rəha Uhgīn, təsuvə əhanəhiən e nətəmimi, mətəu-inu Uhgīn təməsəfəri əhanəhiən Iesu.§

Nətəmimi kəmotəuəri ilah mīn o Iesu

⁴⁰ Nian nətəmimi əha ikīn kəmotətəu nəghatiən u, kəni nəuvein kotəni məmə, “Suah u, in iəni rəha Uhgīn u, aupən kəmatəghati lan.”

⁴¹ Mətəu nəuvein mīn ilah kotəni məmə, “Suah u, in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.”

Mətəu in pişin mīn nəuvein kotəni məmə, “? Nīkitəmah təhti məmə Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa təhrun nişipəniən e Kaləli? ! Kəpə!*” ⁴² Nauəuə rəha Uhgīn tətəni məmə Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa otəkeikei mişipən e nəuaniləuis rəha Tefit, e taun u Petlehem, ima Tefit aupən.”† ⁴³ Tol lanəha, kəni nīmənin nətəmimi mīn u, kəmotuəri ilah mīn o Iesu. ⁴⁴ Kəni nəuvein kotəni məmə okotaskəlīm in, mətəu iətəmi kəti təməsea-pəniən mek.

Nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən e Iesu

⁴⁵ Kəni soldiə mīn kəmohtəlig məhuvən o pris asoli mīn mīne Farəsi mīn, kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotətapuəh o lah məmə, “? Təhro nəsotələsiən Iesu məhuva?”

⁴⁶ Kəni soldiə mīn əha kotəni=pən kəm lah məmə, “! İəməsotələsiən mətəu-inko suah kəti təsəghatiən təhmen lan!”

‡ **7:39** Jon 1:33; Uək 2:17,33 § **7:39** Jon 12:23,32; 13:31,32

* **7:41** Jon 1:46 † **7:42** 2Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7

⁴⁷ Kəni Farəsi mīn kəmotəni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? In tīniuvi=pən nətəligiən rəhatəmāh mīn e rəhan nəghatiən eiua? ⁴⁸ ? Nəmoteruh rəkis rəhatah kəti iətəmi asoli uə Farəsi kəti təməhatətə lan? ⁴⁹ Mətəu nətəmi əpnəpīn mīn, ilah kotəruru aḡin Lou rəha Mosis, tol lanəha, Uhgīn otərəkīn ilah.”

⁵⁰ Kəni Nikotiməs u in Farəsi kəti, inəha ikīn ilah mīn. Suah u inu aupən təmuvən mətəghati kəm Iesu.‡ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, ⁵¹ “? Təhro? ?Təhruahru e Lou rəhatah məmə kitah okotəni pətīgəm nalpīniən rəha iətəmimi iətəm kitah kəsotaupəniən motəhrun vivi, konu, məsoteh əhruahruian nati nak iətəm in tatol?”

⁵² Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “? Təhro? !?Ik u ik iətəm Kaləli, uə!? Uvən-to mafin mīn Nauəuə Rəha Uhgīn. Ik onəkəruh məmə iəni kəti ko təsisipəniən Kaləli.”

⁵³ Kəni nətəmimi kinotohtəlig=pən mīn mətəhuvən lahuənu mīn.§

8

¹ Mətəu Iesu təmuvən əpəha e nitəuət u, nərgīn u, Nitəuət Rəha Niḡi U Olif.

Pətan iətəm təmapīli ilau iərman pišīn u səniəmə rəhan iərman

² Kəməni lauig, ləplapīn aḡin, kəni Iesu təmitəlig=pən mīn e Nīmə Rəha Uhgīn. Kəni nətəmimi tēpət kəməhuva, motuhapumīn=pən ilah mīn ohni, kəni Iesu təməharəḡ kəni mīnətuəuin mətəḡətun ilah.

‡ 7:50 Jon 3:1 § 7:53 E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmin iətəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən u Jon 7:53-8:11 tikə.

³ Kəni nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn kəmotələs pətan kəti məhuva ohni. Kəni motol in təhtul aupən e nəhmtilah. Pətan əha, nətəmimi nəuvein kəmoteruh e nəhmtilah məmə tətapili ilau iərman kəti səniəmə rəhan əhruahru iərman. ⁴ Kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, pətan u nətəmimi kəmoteruh e nəhmtilah məmə in tətapili ilau iərman kəti, mətəu səniəmə rəhan əhruahru iərman. ⁵ E Lou rəhatah, Mosis təmələhu nəghatiən kəti tətəni məmə, pətan tol lanu, kitah kotəkeikei motəhti e kəpiel apin motahtimu.* ? Mətəu ik, rəham nətəligiən təhro?” ⁶ İlah kəmotətapuəh lanəha, məmə okotol nətəligiən ekəu-ekəu, pəh ilah moteruh=pən noliən tərəh nəuvein lan, məmə ilah kotəhruən nakiliən noliən rəhan.† Mətəu Iesu təpnəpin əmə, məməhli-əməhli mətətei nati e niftəni e nəuanəhlmin.

⁷ İlah kəməutəhtul məutəhtul məutətapuəh e nəghatiən u kəm in, kəni in təhtul, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah kəti u ikinu, in təsoliən noliən tərəh nian kəti mīne, pəh in otaupən məhti pətan u.”‡ ⁸ Kəni in məməhli-əməhli mīn, mətətei nati e niftəni e nəuanəhlmin. ⁹ Kəni nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəhan, kinəutan kətiəh kətiəh, məutəgim. Nauəhli mīn kotaupən motəgim kətiəh kətiəh, motəpəh əmə Iesu mīne pətan əha.

¹⁰ Kəni Iesu təməhtul əhruahru mīn lan məni=pən kəm pətan məmə, “? Pətan, nətəmimi

* **8:5** E Lou rəha Mosis pətan mīne iərman ilau pəti okəkeikei kahtimu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). † **8:6** Nīkilah təhti məmə niki Iesu otasəkəhruin pətan əha, konu ilah okotəni məmə in təsitəu-pəniən Lou rəha Mosis. ‡ **8:7** Dut 17:7; Rom 2:1,22

min u kəmotəhruvən? ?Kəti təsuvaian məmə otəni pətigəm rəham nalpiniən?”

11 Kəni pətan əha təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, ilah kohkə.”

Kəni Iesu təni=pən məmə, “Iəu min, ko iəsəni pətigəmiən rəham nalpiniən. Mətəu atuvən, mol naunun e noliən tərāh min.”§

Iesu in nəhagəhagiən rəha nətəmini e nəhue niftəni

12 Kəni Iesu təmətəghati min kəm lah, mətəni məmə, “Iəu u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmini u e nəhue niftəni.* Iətəmini iətəm tətītəu=pa iəu, ko in təsaliuəkian e napinəpuian nian kəti mine, mətəu in otos nəhagəhagiən e nəmiəgəhian rəhan.”†

13 Kəni Farəsi min kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Ik nətəfu pətigəm ik lanko, mətəu iətəmi kəti təsolian rəhan aru nəfigəmiən, kəni tol lanko, rəham nəghatiən ko təsəhtulian!”‡

14 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Əuəh, nipəhriənian məmə iəu aru əmə iətəni pətigəm iəu. Mətəu rəhak nəghatiən in tətəhtul pəhriən, mətəu-inko, iəu iəkəhrun ikin iatsipən ikin, kəni məhrun min ikin iatuvən min ikin,§ mətəu itəmah nəkotəruru ikin iatuvən ikin, kəni motəruru ikin iatsipən ikin.*

15 “Itəmah u, nəutakil noliən rəha iətəmini e nətəligiən rəha iətəmini əmə. Mətəu iəu iəsakilian noliən rəha iətəmi lanəha, məsakilian

§ 8:11 Jon 3:17; 5:14 * 8:12 Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3

† 8:12 Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nəh 21:23-24 ‡ 8:13 Jon 5:31 § 8:14 Jon 13:3; 16:28

* 8:14 Nəghatiən rəha Iesu in nipəhriənian mətəu-inu təmsipən e Uhgīn, kəni mətətəlig e Uhgīn, kəni Uhgīn in nipəhriənian.

iätəmi kəti. ¹⁶ Mətəu nəmə iəu, iəkakil noliən rəha nətəmiimi, oiəköl e noliən iätəm təhruahru, mətəu-inu səniəmə iətakil e nətəligiən əmə rəhak, mətəu itimlau Tatə Uhgın iätəm təmahli=pa iəu, rəhatimlau nakiliən in kətiəh əmə. ¹⁷ E Lou rəhatəmah, kəmətei məmə, nəmə iätəmiimi keiu, katuol nəfigəmiən o nəghatiən kəti, kəni nəghatiən u, in otatəhtul.† ¹⁸ Kəni rəueiu əha, iəu iätəni pətigəm iəu, mətəu rəhak Tatə iätəm in təmahli=pa iəu iəkuva, in min tatol nəfigəmiən ohniəu.”‡

¹⁹ Kəni tol lanəha, ilah kinəutətapuəh ohni məmə, “?Mətəu Tatə in iə rəham?”

Kəni in təni məmə, “Itəmah nəkotəruru iəu, kəni itəmah nəkotəruru min rəhak Tatə. Nəmə itəmah nəkotəhrun mə iəu pəh, kəni nəkotəhrun min rəhak Tatə.”§

²⁰ Iesu təməni nəghatiən u e Nimə Rəha Uhgın əhruahru, nian in təmətəgətun nətəmiimi əpəha ikin kəti iätəm kətəfən məni ikin. Mətəu iätəmi kəti təməsuvəniən maskəlim in, mətəu-inu təsol əhanəhiən nian rəhan.

Iesu təmsipən ilis

²¹ Kəni Iesu təmətəni=pən min kəm lah məmə, “Iəu iəpanagim rəkis e təmah, kəni itəmah onəkotəsəl lak. Mətəu itəmah onəkohmis, kəni təfagə tərəh u rəhatəmah* otatig əhanəh e təmah. Ikin əha iatuvən ikin, ko itəmah nəsəhuvaiən ikin.”

²² Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kotəni məmə, “?Nəghatiən əha Iesu tətəni məmə, ikin əha

† **8:17** Dut 19:15 ‡ **8:18** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34; Jon 5:31-40

§ **8:19** 1Jon 2:23 * **8:21** Nian Iesu tətəni “təfagə tərəh u,” nəmə nak in tətəghati e təfagə tərəh iätəm kəsotəhatətəiən lan (Jon 9:41).

in tatuvæn ikin, ko kitah kəsəhuvəniən ikin, nīpətin tətəni nak? ?Nəmə təhro in otohamu aru in, uə?”

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Imatəmāh u ikinu, mətəu iəu, iəu imak əha ilis ikin əha, kəni iəmsipən ikin, meiuaiu=pa. Itəmāh nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Mətəu iəu, səniəmə iətəmi rəha nəhue niftəni u.† ²⁴ Tol lanəha, iətəni=pinə kəm təmāh məmə, itəmāh onəpanohmīs e noliən tərəh mīn rəhatəmāh, mətəu-inu nəmə itəmāh nəsoətəhatətəiən lak məmə Iəu U Inu,‡ kəni itəmāh onəkohmīs, kəni noliən tərəh mīn rəhatəmāh okotatig agin e təmāh.”§

²⁵ Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “!Ei! ?Ik pəh konu?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəkəhmen əmə məmə in konu iəmatəni kəm təmāh aupən, mətəuarus=pa u rəueiu. ²⁶ Natimnati tepət iətəm iəkəhrun nənien e təmāh, kəni məhrun nakiliən noliən mīn rəhatəmāh ohni, mətəu iətəmimi iətəm təmāhli=pa iəu, rəhan nəghatien in nīpəhrieniən əmə. Iəu iətəni pətigəm əmə natimnati mīn iətəm iəmətəu ohni, məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah okotətəu.”

²⁷ Mətəu ilah kəsotəhruniən məmə Iesu in tətəgətun Tatə Uhgīn. ²⁸ Tol lanəha, in təni=pən

† **8:23** Jon 3:31 ‡ **8:24** E kopi əuas mīn rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatien Kris aupən, nəghatien u rəha Iesu, “Mə Iəu U Inu,” təməni u ikinu mine ikin mīn tepət e nauəuə u, in təhmen-əhmen əmə e nəghatien kəti iətəm Uhgīn təmətəni o nəni aruiən nərgin kəm Mosis, mətəni məmə, “Iəu Iətatig.” Afin-to e nauəuə rəha Eks 3:14-16. Iesu tətəni nəghatien əha, matol əpu in məmə in Uhgīn. Iesu in tətəni məmə in Uhgīn. Jon 8:28,58; 13:19; 18:6 § **8:24** Rəueiu Iesu in təsəghatien əmə e noliən tərəh asoli iətəm kəsotəhatətəiən lan, mətəu tətəghati e noliən tərəh mīn rəfin agin iətəm nətəmimi əha kəmotol.

kəm lah məmə, “Nian onəkotləfəri rəkis Nəti İətəmimi,* nəpanotəhrun məmə İəu U Inu.† Kəni onəpanotəhrun mın məmə İəsol aruiən nati kəti e rəhak nətəligiən. İətəni əmə natimnati İətəm Tatə Uhgın təməgətun İəu lan.‡ 29 İətəmi təmahlı=pa İəu İəkuva, in tətətig itımlau mın. In təsəpəhiən İəu İəkan pısin,§ mətəu-inu, nian rəfin, İatol natimnati mın İətəm nıkin tətəgiən ohni.”*

30 Nian İesu təmətəni nəghatiən mın əha, nətəmimi tepət kəmotəni nıpəhriənİən lan.

Nıpəhriənİən tateuvi rəkis itəmi

31 Kəni İesu təməni=pən kəm nətəm İsrel mın u kəmotəni nıpəhriənİən lan məmə, “Nəmə nəkotaskəlim əskasık nəghatiən mın u rəhak, İətəm İətəni=pınə kəm təmahlı, İtəmah əhruahru konu, rəhak nətəmimi mın.† 32 Kəni İtəmah onəkotəhrun nıpəhriənİən, kəni nıpəhriənİən u, otıtis İtəmah məmə nəsəhuva mınİən motol slef.”‡

33 Kəni İlah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İtəmah u namıpi Epraham,§ İtəmah u İəsotol aginİən slef* mın rəha İətəmi kəti. ?Təhro nəməni nəghatiən u məmə, ‘Nıpəhriənİən otıtis İtəmah, nəkotəpiə.’?”

34 Kəni İesu təni=pən kəm lah məmə, “Nıpəhriənİən agın u İətəni=pınə kəm təmahlı, nətəmimi nətəm kautol nolİən tərəh, kəni nolİən tərəh u, in tətərmənİg e lah, kəni mətəskəlim

* **8:28** Jon 3:14; 12:32-33 † **8:28** “İəu u Inu” – Afın-to futnot e Jon 8:24. ‡ **8:28** Jon 14:24 § **8:29** Jon 16:32 * **8:29** Jon 4:34; 5:30; 6:38 † **8:31** 2Jon 1:9 ‡ **8:32** Rom 8:2; 2Kor 3:17; Kəl 5:1 § **8:33** Luk 3:8 * **8:33** “slef” – Afın-to e tiksınəri.

matol ilah kəutəhuva rəhan mīn slef.† 35 Kəni slef, rəhan iətəmi asoli təsegəhanian məmə otatig e nimə rəhan. Mətəu iərməniḡ tətəgəhan lan məmə nətīn tətatig e nimə rəhan nian rəfin matuvən əmə lanko naunun tikə. 36 !Tol lanəha, nəmə Nəti Uhgīn tatitīs itəmah, kəni tatitīs pəhriən aḡin itəmah, kəni itəmah nə səhuva mīnien motol slef! 37 Iəkəhrun məmə itəmah namipi Epraham, mətəu nəutəsəl e suaru məmə onəkotohamu iəu, mətəu-inu nəsolkeikeian məmə onəkotətəlig e rəhak nəghatien.‡ 38 Iəu iətəni natimnati mīn u, iətəm iəmeruh rəhak Tatə təmol. Mətəu itəmah nautol natimnati mīn u iətəm rəhatəmah əmə tatə təməni kəm təmah.”

39 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Mətəu tatə rəhatimah, in Epraham!”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah namipi Epraham əhruahru mīn, kəni itəmah onəkotos rəhan noliən mīn, təhmen lan təmol aupən. Mətəu itəmah səniəmə namipin əhruahru, mətəu-inu nəsotosian noliən mīn rəhan.§ 40 Iəu iətəni pətigəm nəghatien pəhriən kəm təmah iətəm iəmətəu o Uhgīn, mətəu itəmah nəkotəni məmə onəkotohamu iəu. ?Nikitəmah təhti məmə noliən rəha Epraham tol lanəha? 41 Itəmah nəutohtəu=pən əmə noliən əmə rəha tatə rəhatəmah.”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itimah u səniəmə kəlkələh mīn e suaru. Uhgīn əmə in Tatə rəhatimah.”

Nenəti Setən

† 8:34 Rom 6:12-23; 1Jon 3:8-9 ‡ 8:37 Jer 9:25-26; 1Jon 3:10

§ 8:39 Rom 2:28-29; 9:7-9

⁴² Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgın pəhriən in Tatə rəhatəmah, kəni itəmah onəkotolkeikei iəu, mətəu-inu iəu iəmsipən lan, muva u ikinu.* Mətəu in səniəmə rəhatəmah Tatə. Iəu iəməsuvaian u ikinu e rəhak aru əmə nətəligiən, iəmuva mətəu-inu in təmahli=pa iəu.

⁴³ “?Mətəu təhro nəsotəhrunian nīpəti nəghatian rəhak? !Mətəu-inu nəsotolkeikei aginian məmə nəkotətəu rəhak nəghatian! ⁴⁴ Itəmah, rəhatəmah nolian təhmen əmə e nolian rəha tatə rəhatəmah, Setən. Kəni nian rəfin itəmah nəkotolkeikei nolian nəuan.† Nolian rəhan iətəm təmatol e nətuəuinian,‡ tatol əhanəh, in iətəmi rəha nohamuiən itəmi. In təməki e nīpəhriənian, mətəu-inu nīpəhriənian tikə lan. Nian in tətəiuə, in tatol əmə rəhan nolian, mətəu-inu in iətəmi rəha neiuəian, kəni in tatə rəha neiuəian mīn.

⁴⁵ “Mətəu iəu iətəni nīpəhriənian əmə kəm təmah, kəni tol lanəha, itəmah nəsotəhatətəian e rəhak nəghatian. ⁴⁶ ?Təhro? Itəmah kəti u ikinu təhrun nəgətunian məmə iəu iəmol nolian tərəh kəti mīne? ?Nəmə iəu iətəni nəghatian pəhriən mīn, kəni təhro itəmah nəsotəhatətəian lak? ⁴⁷ Iətəmimi rəha Uhgın, in tatətəlig e nəghatian rəha Uhgın, mətəu itəmah səniəmə nətəmimi rəha Uhgın. Tol lanəha, nəsotətəligiən e nəghatian rəha Uhgın.”

Iesu mine Epraham

⁴⁸ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotahi Iesu motəni məmə, “!Nəman! !Itəmah inoteruh

* **8:42** 1Jon 5:1 † **8:44** 1Jon 3:8 ‡ **8:44** E nauəuə rəha Jen 3:4, koteruh məmə Setən təmaupən meiuə e nətuəuinian. In təməni=pən kəm Iv məmə, “Ko ik onəsimis aginian.” Mətəu Setən təmətəghati lanu, məuhlin nəghatian iətəm Uhgın təməni e Jen 2:17.

əhruahru ik! Ik iətəm Səmeriə kəti. !Ik, narmin tərəh kəti tətətiḡ lam!”

⁴⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Narmin tərəh tikə lak, mətəu iəu iətəfəri nərgi rəhak Tatə, mətəu itəmah, nəutərəkin nərgək. ⁵⁰ Iəu iəsalkutiən o nərgin asoli, mətəu iətəmi kəti in tətalkut ohniəu. Kəni in otəpanakil nətəmimi rəfin. ⁵¹ Nipəhriəniən aḡin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tatol nəuiak, ko in təsimisiən nian kəti mine.”

⁵² Kəni nətəmimi min əha kotəni=pən kəm in məmə, “! Rəueiu inotəhrun məmə narmin tərəh kəti tətətiḡ lam! Epraham təmimis, kəni iəni min kəmoħmis min, mətəu ik nətəni məmə, iətəmimi iətəm tatol nəuiam, ko in təsimisiən nian kəti. ? Nəḡhatiən nak u? ⁵³ ?Ik nəkapirəkis Epraham u tipitimah tinimis rəkis? ?Kəni mine iəni min u kinohmis rəkis? ?Kəni nəkəmə ik iətəmimi nak?”§

⁵⁴ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Nəmə iəu əmə iətəfəri aru iəu, kəni rəhak nisialən in nati əpnəpin əmə. Mətəu rəhak Tatə u itəmah nəutəni məmə in Uhgın rəhatəmah, inəha in tətəfəri iəu mətəfən nisialən kəm iəu. ⁵⁵ Itəmah nəkotəruru in, mətəu iəu iəkəhrun in. Nəmə iəkəni məmə iəkəruru in, kəni in otol iəu məmə iəu iətəmimi rəha neiuəiən, təhmen əmə e təmah. Mətəu iəu iəkəhrun in, kəni iəu matol nəuian. ⁵⁶ Tipitəmah u Epraham, nikin təmagiən pik məmə in otəpaneħ nian rəhak otuva. Kəni nian in təməhrun məmə rəhak nian otəkeikei muva, kəni nikin təmagiən-pik.”

⁵⁷ Kəni nətəmimi min u kəmotahi motəni məmə, “! Nəman! !Ik nəsos əhanəhiən nu fifti mine! Nəməhro mafu Epraham?”*

§ 8:53 Jon 4:12 * 8:57 Epraham təmimis minos rəkis nu tu-tausin, uərisiḡ Iesu təpanair=pa.

58 Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhrriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nian Epraham təməsair əhanəhian, mətəu İəu İətətig.”†‡

59 Kəni əmeiko, ilah kəmotəmki kəpiel apin, motəni məmə okotəhti Iesu lan;§ mətəu Iesu təməhluaig, kəni miet e Nimə Rəha Uhgın matuvən.

9

Iesu təmol vivi nəhmti suah kəti

1 Kəni nian kəti, Iesu təmalıuək mətən, kəni meruh suah kəti. Nian təmair, nəhmtin təpis. 2 Kəni nətəmimi min rəha Iesu kəmotəni=pən kəm in məmə, “İəgətun, suah u təmair nəhmtin təpis. ?O nak? ?O noliən tərəh rəhan, uə noliən tərəh rəha tatə mine mamə rəhan?”*

3 Mətəu Iesu təni məmə, “Nəhmti suah u təmərah, mətəu səniəmə e noliən tərəh rəhan, uə e noliən tərəh rəha tatə mine mamə rəhan. Mətəu, nəhmti suah u təməpis lanəha məmə Uhgın otəgətun rəhan uək e nəmiəgəhian rəhan.†‡ 4 Nian tətian əhanəh,§ kitah kotəkeikei motol uək rəha Uhgın, iətəm təmahli=pa iəu iəkuva. Nian lapin otəpanuva, kəni iətəmimi in təruru noliən uək.* 5 Nian iəu iətətig

† 8:58 Nian Iesu təməni min məmə, “İəu İətətig,” tatos nərgi Uhgın (Eks 3:14), təhmen e “Mə İəu U Inu” (Jon 8:24). Tol lanəha, təhmen=pən əmə məmə in təməni məmə in Uhgın əhruahru. Afın-to futnot e Jon 8:24. ‡ 8:58 Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59 Lev 24:16

* 9:2 Luk 13:2-3 † 9:3 Nətəm Isrel kəutəghati pik o nətapuəhian min tol lanu, mətəu Iesu in təməsuvənian pik o nəghatian min tol lanu, mətəu in təmətəgətun ilah məmə kotəh nəsanənian rəha Uhgın.

‡ 9:3 Jon 11:4 § 9:4 Nian Iesu tətəni məmə, “Nian tətian əhanəh,” nəghatian u tətəgətun rəhan nəmiəgəhian, mətəu-inu in Nəhagəhagian (fes 5). Mətəu lapin tətəgətun=pən rəhan nimisən.

* 9:4 Jon 12:35-36

əhanəh e nəhue niftəni u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni.”†

6 Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən əha, təmagəh niftəni, kəni, mol nəmīt lan, kəni mos nəmīt əha, mol=pən e nəhmti suah kəha.‡ 7 Kəni Iesu təni=pən ohni məmə, “Onəkuvən e noan nəhu Sailoam, kəni məueiu nəhmtəm.” (Nərgin u Sailoam, nipətin təni məmə, “Kəmahli=pən.”) Kəni suah kəha, təmuvən, məueiu nəhmtin. Nian təmitəlig=pa, mətəu nəhmtin tinəuvir, kəni minateruh nati.§

8 Kəni nətəmimi iman ikin, mine nətəm min u nətəm kotəhrun in, məmə in iətəmimi kəti nian rəfin tətəsiə o məni o nətəmimi, ilah narmilah təmiuvig pik ohni. Kəni kinautətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “!Ei! !Oteruh-to! ?Suah u inu, nian rəfin tətəharəg mətəsiə o məni o nətəmimi?”

9 Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə, “Əuəh, inəha.”

Kəni mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə. Təhmen əmə lan, mətəu səniəmə in.”

Mətəu suah kəha təni məmə, “!Iəu u inu!”

10 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “? Nəhmtəm təməhro məuvir?”

11 Kəni in təni məmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmīt nəuvetin kəni mol=pən e nəhmtək, kəni məni məmə, ‘Uvən əpəha Sailoam, məueiu nəhmtəm.’ Kəni əmeiko, iəmuvən. Nian iəməueiu nəhmtək, mətəu nəhmtək tinəuvir, inateh nati.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Mətəu suah tətətig iə?”

† 9:5 Jon 1:4 ‡ 9:6 E nian əha, nətəmimi nikilah təhti məmə nəgəhian tatol uək təhmen e mərsin. Nəmə təhro, nolian u rəha Iesu təmasiru e iətəmimi əha məmə otəhatətə e nəsanəniən rəhan.

§ 9:7 Aes 35:5

Kəni in təni məmə, “İəu iəkəruru.” ¹³ Kəni nətəmimi kəmotələs suah u nəhmtin təmərah aupən, məhuvən kəm Farəsi min. ¹⁴ Nian u, iətəm Iesu təmol=pən nəmit e nəhmti suah kəha kəni mol vivi, in nian rəha Sapət.

¹⁵ Kəni Farəsi min kəmotətapuəh ohni məmə, “? Nəməhro nəhmtəm təuvir?”

Kəni suah kəha təməni=pən kəm lah məmə, “İesu təmol=pən nəmit e nəhmtək, kəni iəkuvən məueiu rəkis, kəni nəhmtək təuvir, iateruh nati.”

¹⁶ Kəni Farəsi min nəuvein kəmotəni=pən məmə, “Suah ko təsisipəniən o Uhgın, mətəu-inu, in təsitəu-pəniən lou rəha Sapət.”

Mətəu Farəsi min nəuvein min kotəni məmə, “? Mətəu təhro? Suah kəha səniəmə in tatol noliən tərəh. İətəm tatol noliən tərəh təruru noliən nəmtətiən kəti lanəha.” Kəni ilah kəmotəuəri ilah min o nəghatiən u.

¹⁷ Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “? Suah kəha təmol vivi nəhmtəm, kəni nıkim təhti məmə in iətəmimi nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “In iəni kəti.”

¹⁸ Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl kəsotəniən nıpəhriəniən lan məmə suah u aupən nəhmtin təmərah, mətəu rəueiu əha, tinətair. Tol lanəha, ilah kəmotəuın=pən e rəhan tatə mine məmə kiəuva, ¹⁹ kəni kəmotətapuəh o lau məmə, “?Təhro? ?Nətitelau u suah u? ?İtəlau onəkuəni-to məmə nian in təmair=pa, kəni nəhmtin təpis? ?Okəmə nıpəhriəniən, kəni nəhmtin təməhro məuvir?”

²⁰ Kəni rəhan məmə mine tatə kuəmə “İtimlau iəkuəhrun məmə nətitimlau əha, kəni itimlau iəkuəhrun məmə təmair=pa, nəhmtin tərəh.

²¹ Mətəu itimlau iəkuəruru məmə, rəueiu əha, kəməhro nəhmtin tair. Kəni itimlau iəkuəruru min

məmə iətəmimi pəh təmōl nəhmtin təuvir. Təuvir məmə itəmāh nəkotətapuəh ohni. In tīnepət rəkis, in təhrun nənīən natimnati mīn rəfin kəm təmah.”

²² Rəhan tatə mīne māmə, kəmuəni lanəha, mətəu-inu ilau kətuəgin e nətəmi asoli mīn rəha Isrel, mətəu-inu ilah kinotələhu rəkis nəghatiən kəti məmə, iətəmimi iətəm tətəni pətīgəm məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa, kəni ilah okotahli pətīgəm e nimə rəha nuhapumīniən.*

²³ Tol lanəha, rəhan tatə mīne māmə, ilau kəmuəni məmə, “In tīnepət rəkis, təuvir məmə itəmāh nəkotətapuəh ohni, pəh in təni.”

²⁴ O nati u, ilah kəmotauin=pən mīn e suah kəha iətəm nəhmtin təmərəh aupən, məmə otuva məhtul aupən e nəhmtilah. Kəni kəmotahi motəni məmə, “Əni nīpəhrieniən kəni məfəri nərgi Uhgīn. Itimah iəkotəhrun məmə suah u, in iol təfagə tərāh.”

²⁵ Mətəu suah u təni məmə, “Iəu iəkəruru məmə suah u in iol təfagə tərāh, uə kəpə. Nati kətiəh əmə iətəm iəu iəkəhrun. Aupən nəhmtək təməu, mətəu rəueiu inətair.”

²⁶ Kəni ilah kinəutətapuəh mīn ohni məmə, “? Təməhro ik? ?Təməhro lanu mol nəhmtəm tair?”

²⁷ Mətəu in təni məmə, “Iəmāni=pinə rəkis kəm təmah, mətəu itəmāh nəkotətəligiən lak. ?Təhro nəkotəni məmə iəkəni mīn? ?Itəmāh mīn nəkotəni məmə rəhan u itəmāh!?”

²⁸ Kəni ilah kəmotahi motəni rah, motəni məmə, “!Ah! !Ik u rəhan iətəmimi! !Mətəu itimah u, nətəmimi rəha Mosis!† ²⁹ Itimah iəkotəhrun vivi

* **9:22** Nəmə kotahli pətīgəm nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapumīniən, kəni nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah nətəm kotərəh.

† **9:28** Jon 5:45

məmə Uhgín təmətəghati kəm Mosis, mətəu suah ko, iəkotərruru məmə təmsipən iə.”‡

³⁰ Kəni suah kəha təni məmə, “! Nəman! ! Narmək təmiuvig pik! ! Suah u in təmol vivi nəhmtək, mətəu itəmah nəkotərruru ikin təmsipən ikin! ³¹ Kitah kotəhrun məmə Uhgín təsətəligiən e nətəm kautol nolien tərəh. !Mətəu iətəmi tatisiai Uhgín, kəni matol nəuian, Uhgín tətətəlig lan!§ ³² E nətəuiniən nian, mətəuarus=pa u rəueiu, kəsətəu əhanəhiən iətəmi kəti təmol vivi iətəm nəhmtin təməpis kəti iətəm təmair=pa tol lanəha. Mətəu nəhmtək tinəuvir. ³³ Nəmə iətəmi kəti təsisipəniən e Uhgín, ko təsol aginiən nati kəti. Mətəu təhruahru əmə məmə in tatsipən e Uhgín.”*

³⁴ Kəni ilah kəmotahi min motəni məmə, “! Nəman! Ik iətəmi rəha nolien tərəh nian min rəfin əmə, tətəuini e nian nəmair=pa mətəuarus=pa u rəueiu. ? Nəkəhro məmə nəkəgətun itimah?” Kəni ilah motəraki pətigəm lan.†

Nətəligiən rəha Farəsi min, təhmen e iətəm nəhmtin təpis

³⁵ Kəni Iesu təmətəu nəghatiən məmə kəmahli pətigəm suah u e nimə rəha nuhapuminiən, kəni

‡ **9:29** Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, təməuvir məmə ilah okotəhrun məmə Iesu təmsipən o Uhgín, mətəu-inu Uhgín əmə təhrun nol viviən iəmnəu. Nəuvetin min u, Nauəuə Rəha Uhgín tətəni məmə nian Kristo iətəm Uhgín təməni məmə otahli=pa tuva, kəni in otol vivi iəmnəu min okotəuvir (Aes 29:18; 35:5; 42:7). Mətəu, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, nəhmtilah təu o natimnati min rəha Uhgín, kəni kəutəpəh nitəu-pəniən Iesu. § **9:31** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 * **9:33** Jon 3:2 † **9:34** Jon 9:2; Aes 66:5

in tæmuvæn meruh, kæni tætapuæh ohni mæmæ, “? Tæhro? ?Ik nætæhatætæ e Næti Iætæmimi?”

³⁶ Kæni suah u tæni mæmæ, “? Iætæmi asoli, iætæmimi ko in pæh? ! Æui! Æni=pa-to, pæh iæu iækæhatætæ lan.”‡

³⁷ Kæni Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “Ræueiu æha, ik nîneh rækis in. Suah u, mæ inu iæu, iætæghati kæm ik u ræueiu.”§

³⁸ Kæni suah u tæni=pæn kæm Iesu mæmæ, “Iærmænig, iæu inæhatætæ lam æha ræueiu.” Kæni in masiæulin=pæn kæm in, kæni mætæfaki kæm in.*

³⁹ Kæni Iesu tæmæni mæmæ, “Iæu iæmuva e næhue niftæni u mæmæ iækakil nætæmimi mæuæri ilah, kæni tol lanæha, nætæmi næhmtilah tæmæpis, okoteh nati, kæni nætæmi mîn u kauteh nati, næhmtilah otæpis.”†

⁴⁰ Kæni Faræsi mîn næuvein æha ikin, kæmotætæu næghatiæn lan, kæni kotæni=pæn kæm in mæmæ, “? Tæhro? ?Ik nætæni mæmæ næhmtitimah mîn tæpis?”‡

⁴¹ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Næmæ næhmtitæmah tæpis, oiæsæniæn mæmæ itæmah nækotækeikei motos nalpinian o tæfagæ tærah mîn ræhatæmah. Mætæu itæmah nækotæni mæmæ næhmtitæmah tæuvir, næuteh nati, kæni tol lanæha, tæfagæ tærah mîn ræhatæmah tætatig æhanæh e

‡ 9:36 Rom 10:14 § 9:37 Jon 4:26 * 9:38 Mat 28:9 † 9:39
Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 ‡ 9:40 Rom 2:19

təmah.”Š*

10

*Iesu təməghati əhlin
e iətəmi rəha nəsalian e sipsip*

¹ Kəni təni məmə, “Nipəhriəniən aɡin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmi iətəm tatuvən imə e nıpai rəha sipsip, təsuvən-pəniən e namtihlua, mətəu in tətəri kəni matiuvigegəu məmə otuvən imə e nıpai rəha sipsip,* in iakləh mine iohamu itəmi kəti.†
² Mətəu iətəmimi iətəm tatuvən=pən e namtihlua, in iətəm tətəsal o sipsip.‡ ³ Iətəmimi iətəm tətəhtul e namtihlua, nian rəfin in taterəh e doə o suah u, kəni sipsip min kotəhrun nəuiən. Nian rəfin in tətauin e nərgi sipsip min kətiəh kətiəh, kəni in matit ilah mautohiet. ⁴ Nian in tatit rəhan min sipsip min mautohiet e nıpai, in tətaupən e lah, kəni sipsip min kautəhuərisig lan, mətəu-inu kotəhrun nəuiən. ⁵ Mətəu ilah kəsotohtəu-pəniən

Š **9:41** Nian Iesu tətəghati e nolian rəha nehian, tətəghati e nolian rəha nehian e nəhmti nikitəmi. Farəsi min kəutəni məmə kotəhrun nehian, kəni nıpətin nati u təni məmə kotəhrun Lou rəha Mosis. Lou tətəgətun ilah məmə nolian min nak ilah təfagə tərəh min, kəni mətəgətun məmə Uhgın təkeikei mol nalpiniən kəm lah o təfagə tərəh min rəhalah. Mətəu ilah kəsotəhatətəian e Iesu, tol lanəha Uhgın təsafəlian təfagə tərəh min rəhalah, mətəu təfagə tərəh min rəhalah tətətiɡ əhanəh e lah. * **9:41** Jon 15:22,24; Hip

10:28-31 * **10:1** Nıpai rəha sipsip əha, təhmen e ikin kəti iətəm kətəhgi=pən sipsip min ikin nian rəfin lapin məmə ilah okəutəmähli vivi ikin o kuri rarpin min mine laion min. † **10:1** Jon 10:8,10 ‡ **10:2** E fes min u 1-5, namtihlua mine iətəmi tətəsal o sipsip, ilau pəti kətuəgətun=pən Iesu, konu nakləh min kautəgətun=pən nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel mine məsaiə eiua min e nian əha. Konu sipsip min kəutəgətun=pən nətəmimi min rəha Uhgın.

iätəmi kəti u iätəm kotəruru, ilah okotəkeikei motəgim motəpəh, mətəu-inu ilah kotəruru nəuian.”

⁶ Iesu təməghati əhlin lanu, mətəu ilah kotəruru nipətin məmə tətəni nak.

Iesu in iätəmimi əhruahru rəha nəsalian e sipsip

⁷ Tol lanəha, kəni Iesu təməni=pən mın kəm lah məmə, “Nipəhriənien agin u iətəni kəm təmah məmə, iəu u, Namtihuə rəha sipsip mın iätəm kautəhuvən=pən ikin. § ⁸ Nətəmi mın u nətəm kəmotəupən lak, ilah rəfin nətəmimi rəha nakləhien əmə mine nohamuiən itəmi.* Mətəu sipsip mın ko kəsotətəligian e lah. ⁹ Iəu u, iəu Namtihuə u. Iətəmi tətəva=pa iəu ikin, məmə otuvən imə, in otos nəmiəgəhien. In otəva imə, miet muvən ihluə e iəu, kəni mos nimanuvehli əmēmətəh təuvir. † ‡ ¹⁰ Mətəu iakləh, in tətəva əmə o nati kətiah əmə. In tətəva məmə otakləh kəni mohamu itəmi, kəni mərəkin-ərəkin natimnati rəfin. Mətəu iəu, iəmuva məmə iəköl suaru o nosian nəmiəgəhien, § kəni nəmiəgəhien u otol niki nətəmimi tagian vivi.

¹¹ “Iəu u, Iətəmimi rəha Nəsal Vivian Sipsip Mın.* Iətəmi təuvir u, iätəm tətəsal vivi o sipsip mın, in nikin tagian əmə məmə otəfən nəmiəgəhien rəhan o sipsip mın. † ¹² Sipsip mın, ilah rəha Iətəmimi rəha Nəsal Vivian e Sipsip Mın. Mətəu iätəmimi kəti iätəm kətətəou məmə in otətəsal o sipsip mın, in səniəmə iətəmi əhruahru rəha nəsalian o sipsip.

§ **10:7** Jon 1:51; 14:6 * **10:8** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:9** Dut 28:6 § **10:10** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 * **10:11** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1Pitə 2:25; 5:2-4; Nəh 7:17; Jon 15:13; 1Jon 3:16 † **10:11** Hip 13:20

Səniəmə in rəhan əha sipsip m̄in. Kəni nəmə tafu kuri arp̄in kəti tuva məmə otus ilah, kəni in otaiu magim məpəh ilah. Kəni kuri arp̄in u, tuvən mus sipsip m̄in nəuvein, kəni məhgi atiti ilah kətiəh kətiəh. ¹³ İətəmi tol lanəha, in otagim mətəu-inu kətətəou əmə in o nəsalian o sipsip m̄in, mətəu e n̄ikin, in təsəniən nati agin e sipsip m̄in.

¹⁴⁻¹⁵ “İəu u inu, iəu İətəmi rəha Nəsal Vivian o Sipsip M̄in. Tatə Uhḡin in təhrun iəu, kəni iəu iəkəhrun in,‡ kəni e nolian əhmen əmə, iəu iəkəhrun rəhak sipsip m̄in, kəni rəhak sipsip m̄in ilah kotəhrun iəu. İəu n̄ikik tagiən əmə, məmə oiəkimis o nosmiəgəhiən ilah. ¹⁶ Rəhak m̄in nəuvein m̄in sipsip əpəha ikin, iətəm ilah kəsotatigiən e n̄ipai u, mətəu iəu iəkəkeikei mit m̄in ilah kəhuva. İlah m̄in, okəpanotəhrun nətəuiən nəuiak. Kəni sipsip m̄in u ilah rəfin u, okəhuva motuhapum̄in əmə ilah m̄in motol kətiəh. Kəni iətəmi kətiəh əmə, in otateruh ilah.Š*

¹⁷ “Rəhak Tatə in tolkeikei pik iəu, mətəu-inu n̄ikik tagiən əmə məmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən o nətəmi, məmə uərisig lanko, iəu iəkös m̄in nəmiəgəhiən rəhak.† ¹⁸ İətəmi kəti tikə məmə otos rəkis nəmiəgəhiən rəhak, mətəu iəu aru əmə

‡ **10:14-15** Mat 11:27 Š **10:16** Fes 16 u, in tətitalig=pən e fes m̄in 1-5. İkin əha, n̄ipai rəha sipsip tətəgəton nətəm İsrel. İesu tətəuin e lah məmə rəhan m̄in. Sipsip m̄in iətəm kəutəməhli əhanəh e n̄ipai kəha, ilah u, nətəm İsrel nətəm kəutəhatətə e İesu. Sipsip m̄in iətəm İesu tətəni məmə ilah kəsotəməhlian e n̄ipai u, ilah Nanihlua m̄in. Nian in otəuin e lah, kəni ilah m̄in okotətəlig e nəuiən, kəni ilah rəfin okəhuva motol kətiəh, kəni iətəmi kətiəh əmə, inu İesu, in otətəsəl vivi ilah. * **10:16** Aes 56:8; Jon 11:52; Uək 10:34,35; Rom 1:16; Efəs 3:6 † **10:17** Aes 53:12

iäkəfən rəhak nəmiəgəhiən mətəu-inu iəu əmə iəkolkeikei lanəha. Iəu aru əmə iətos nepətian məmə iəkəhlman e rəhak nəmiəgəhiən, kəni iəu aru əmə matos min nepətian məmə iəkaskəlim min rəhak nəmiəgəhiən. Nati u inu, iətəm rəhak Tatə təməni=pa kəm iəu məmə iəkəkeikei mol.”‡

19 Kəni nətəm Isrel u, ilah kəmotəhapu min ilah min. 20 Ilah tepət kəutəni məmə, “!Suah u narmin tərəh kəti tətətig lan! !Rəhn-kapə tətəlməli! ?Təhro itəmah nəutətəlig lan?”

21 Mətəu nəuvein min, ilah kəutəni məmə, “Nəghatian u, səniəmə nəghatian rəha iətəmi narmin tərəh tətətig lan. ?Nikitəmah təhti məmə, narmin tərəh təhrun nol vivian iətəmi nəhmtin təməu, təuvir min?”§

*Nətəmimi kəmotəməki
e Iesu, mətəu-inu in təməni
məmə in Nəti Uhgın*

22 Tīnuva e nian rəha nətəm Isrel iətəm kəutol lafet kəti lan əpəha Jerusiləm. Nərgin u, lafet rəha Nol Vivian Min Nimə Rəha Uhgın.* 23 Inəha e nian rəha nətəpuian. Kəni Iesu tətətəliuək e fərantə kəti e Nimə Rəha Uhgın, nərgin u Fərantə Rəha Kig Solomən. 24 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel nəuvein kəməhuva motəhtul,

‡ 10:18 Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 § 10:21 Eks 4:11

* 10:22 Lafet əha kəutol nīkilah tətəhti nian kəti aupən. Nian kəti, tikimīr min rəha Isrel kəməutəluagin məhuvən imə e Nimə Rəha Uhgın, kəni mautos nimə kəha. Kəni konu uərisig lan, kəni nətəm Isrel kəmotəhtul kəni motəluagin ilah rəhalah min tikimīr, kəni motəhgi pətīgəm lah. Kəni konu motəfal vivi min Nimə Rəha Uhgın tuva masim min. Lafet əha, kətəni min məmə lafet rəha Lait Min, mətəu-inu nətəmimi kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalah lahuənu min.

mohtälau lan. Kəmotəni=pən kəm in məmə, “? Onəhgın kəni ik nəmanol itimah iəkotəhrun ik? Nəmə ik Kristo pəhriən iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, nəkəni=pa vivi kəm tımah.”†

25 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmäh,‡ mətəu itəmäh nəstəhatətəiən lak. Nəmtətian min u iətəm iatol e nərgi rəhak Tatə, ilah kautol nəfigəmien e nəghatian rəhak,§ 26 mətəu itəmäh nəstəhatətəiən lak, mətəu-inko itəmäh səniəmə rəhak min sipsip min.* 27 Rəhak sipsip min ilah kəutətəu nəuiak kəni motəhrun. Iəu iəkəhrun vivi ilah, kəni ilah kəutuərisig lak. 28 Kəni iəu iətəfən nəmiəgəhiən itulin u naunun tikə kəm lah, ilah ko kəsohmisiən nian kəti mine. Kəni iətəmiimi kəti mine ko təsiuvi rəkisiən ilah e nəhlmək.† 29 Rəhak Tatə iətəm təməfa ilah kəm iəu, in təsanən tapirəkis natimnati min rəfin. Tol lanəha, kəni iətəmi kəti ko təsiuvi rəkisiən ilah e nəhlmīn.‡ 30 Itimlau rəhak Tatə, itimlau kətiah əmə.”§

31 Kəni nətəm Isrel kəmotəmki min kəpiel apin, məmə okotəhti in lan. 32 Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Iəu inol rəkis nəmtətian təuvir min tepət e nəhmtitəmäh. Nəmtətian min əha ilah əha, rəhak Tatə təməfa məmə iəu iəkol. ? Mətəu nəmtətian əhro u itəmäh nəkotəni məmə onəkotəhti iəu ohni e kəpiel apin?”

33 Kəni ilah kotəni məmə, “Itimah iəsotəniən məmə iəkotəhti ik e kəpiel apin o nati apispis təuvir u ik natol. Itimah iəkotəni məmə iəkotəhti

† 10:24 Luk 22:67-71 ‡ 10:25 Jon 8:58 § 10:25 Jon 5:36; 14:11

* 10:26 Jon 6:44 † 10:28 Jon 6:39; Rom 8:35-39 ‡ 10:29 Jon 17:2,6,24 § 10:30 Dut 6:4; Jon 17:21-23

ik mətəu-inu nətəni rah Uhgīn. Ik iətəmimi əmə, mətəu ik nətəni məmə ik Uhgīn.”

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kəmətəi=pən aupən, e rəhatəmah əhruahru Lou, məmə Uhgīn təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah uhgīn mīn.’* ³⁵ Kəni kitah kotəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgīn, ko təsəuhliniən, in nīpəhrīəniən əmə. Uhgīn təməfa nəghatiən rəhan kəm nətəmimi nəuvein. ?Tol lanəha, nəmə Uhgīn təmətəghati e nətəmi mīn u, kəni məni ilah məmə uhgīn mīn, ³⁶ kəni nəkotəhro mətəhi iəu mətəni məmə iəu iətəni rah Uhgīn mətəu iətəni məmə iəu Nəti Uhgīn? Iəu u inu, iətəm Tatə Uhgīn in təmələhu=pən iəu məmə rəhan pisin əmə, kəni mol əpenə-penə iəu, məmə otahli=pa iəu iəkuva e nəhue niftəni.

³⁷ “Nəmə iəsoliən nəmtətiən mīn iətəm rəhak Tatə tatol, kəni sotəhatətəiən lak. ³⁸ Mətəu nəmə iatol nəmtətiən mīn u rəhak Tatə tatol, kəni nati əpnəpīn məmə itəmah nəsotəhatətəiən e rəhak nəghatiən mīn, mətəu təuvir məmə onəkotəhatətə e nəmtətiən mīn rəhak. Kəni tol lanəha, itəmah onəmanotəhrun vivi agin məmə Tatə Uhgīn tətətig lak, kəni iətətig e Tatə Uhgīn.”† ³⁹ Tol lanəha, e nəghatiən mīn u, ilah kəmotolkeikei mīn məmə okotaskəlīm in, mətəu in təmiet e lah magīm.

* **10:34** E Sam 82:1-2, Uhgīn təmöl nəghatiən əuhlin kəti məmə, nətəmi asoli mīn rəha nətəmimi rəhan, ilah kotəhmen e uhgīn mīn, mətəu-inu in təmītəpīn ilah məmə ilah okautəhtul o Uhgīn, kəni motakil rəhan nətəmimi mīn. Kəmotakil nətəmimi lanəha, kəni tol lanəha, kəni təni e lah məmə, “uhgīn mīn.” Mətəu kəsi, məmə ilah kəməsotakiliən suaru əhruahru, kəni Uhgīn otərəkin ilah. Inu e fes u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatiən u kəmətəi aupən e Sam, kəni tətəghati kəm nətəmi asoli mīn rəueiu. † **10:38** Jon 14:10,11,20; 17:21

40 In tæmohapumïn=pæn min e næve næhu Jotæn, muvæn æpæha Jon tæmatol bæptais e nætæmimi ikin aupæn. Kæni mætatiġ æha ikin æha. 41 Kæni nætæmimi tepæt kæmæhuva ohni, kæni motæni mæmæ, “Jon tæmæsoliæn næmtætien kæti mine. Mætæu næghatien min iætəm in tæmætæni e suah u, ilah ræfin nīpæhrīænīæn æmæ.”‡ 42 Kæni ikin æha, nætæmimi tepæt kæmotæhatætæ e Iesu.

11

Lasiris tæmimis

1 Iætəm Petæni kæti, nærgin u Lasiris, tatimis. Petæni, in lahuænu kæti, ima Meri mine pian Matæ.*

2 Meri u, inu, uærisiġ otæpanæueiu næhlki Iærmænig ræhatah e sântæ, kæni mafæl e næuanun, tasik.† Kæni pætan u, ræhan u kakæ Lasiris u tatimis. 3 Tollanæha, næuvini Lasiris mil kuahli=pæn næghatien o Iesu mæmæ, “Iætæmi asoli, ik kæti u iætəm nækolkeikei pik,‡ in tatimis.”

4 Nian Iesu tæmætæu næghatien u, kæni in tæni mæmæ, “Lasiris tatimis, mætæu ræhan nīmisiæn æha, ko tæsoliæn in timis agin. Nīmisiæn æha ræhan otol mæmæ nætæmimi okotæfæri motæni-vivi Uhgīn ohni. Kæni nīmisiæn æha otol mæmæ nætæmimi okotæfæri motæni-vivi Næti Uhgīn ohni.”

5 Iesu tolkeikei pik Matæ mine pian, mine ræhalau kakæ Lasiris. 6 Tol lanæha, nian tættætæu pau mæmæ Lasiris tatimis, in tæmatig mos nian keiu æpæha ikin

‡ 10:41 Jon 1:26-27,30,34 * 11:1 Luk 10:38-42 † 11:2 Jon 12:3

‡ 11:3 Jon 11:5,36

tətatig ikin. § 7 Kəni uərisig, təni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Pəh kohtəlig=pən mīn Jutiə.”

8 Mətəu rəhan mīn nətəmimi kotəni=pən, kəm in məmə, “Iəgətun, rəueiu əmə uəha, nətəmimi asoli rəha Isrel əha ikin əha kəmotəni məmə okotəhtimu ik e kəpiel apin. ?Mətəu ik nəkəni məmə onəkətəlig=pən mīn ikin əha?”

9 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəhrun məmə tueləf auə lənian. Nəmə iətəmimi tətaliuək lənian, ko təsoriniən nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu tateruh nati e nəhagəhagiən rəha nəhue niftəni.* 10 Mətəu nəmə in tətaliuək lapin, in təhrun noriniən nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu rəhan nəhagəhagiən tikə.” 11 Iesu tinəni rəkis nəghatiən əha, kəni in məni=pən kəm lah məmə, “Kitah kəti u Lasiris, in tətəpili. Mətəu iəu oiəkuvən əha ikin məhgi-pəri.”†

12 Kəni rəhan mīn nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, nəmə in tətəpili, kəni rəhan nimisiən otikə. !In otətəu təuvir mīn!”

13 E nəghatiən u rəha Iesu, nīpətin u məmə Lasiris tinimis rəkis. Mətəu ilah nīkilah təhti məmə Lasiris in tətəpili əmə. 14 Kəni Iesu təməni=pən vivi məmə, “Lasiris tinimis rəkis. 15 Nian nīkik tətəhti itəmah, nīkik tagiən məmə iəməsatigiən itimlau

§ 11:6 Iesu in tolkeikei Meri mīne Matə mīne Lasiris, tol lanəha in tətəhtahnin məmə Lasiris otaupən mīmis, mətəu-inu in otol nəhatətəiən rəhalahal təskasik mīn nian in otol Lasiris təmiəgəh mīn e nimisiən. Afin-to fes 14-15. * 11:9 Jon 8:12; 9:5 † 11:11 E nəghatiən rəhalah, “napiliən” nīpətin keiu. Kəti məmə napiliən, kəni kəti mīn məmə nimisiən. Nimisiən rəha nətəm kəutəhatətə e Iesu in təhmen əmə məmə kəmotəpili alu əmə mətəu-inu ilah kəmos nəmiəgəhiən itulin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1Təs 4:13-18

min, mətəu-inu nati u, otasiru e təmah məmə onəkotəhatətə lak. Mətəu təuvir məmə pəh kəhuvən moteh in.”

¹⁶ Kəni Toməs u, kətauin lan məmə, Mil-Mil, in tənī=pən kəm nətəmimi nəuvein mīn rəha Iesu məmə, “Təuvir, pəh kitah rəfin kəhuvən, məmə kitah rəfin okohmis əmə kitah min.”

*Iesu in nəkətī nairpa minian
e nīmisiən*

¹⁷ Nian Iesu təmīetigəm=pən Petəni, kəni təmətəu məmə kəmitənim Lasiris tinos nian kuvət rəkis.

¹⁸ Lahuənu u, Petəni, in iuəkīr əmə o Jerusiləm, nəmə təhro suaru lan təhmen e kilomitə kisil,

¹⁹ kəni nətəm Isrel tepət kəməhuva məmə okoteh Matə mīne Meri o nəfəriən nətəligiən rəhalau mətəu-inu kətuətəu tərāh o rəhalau kakə təmīmīs.

²⁰ Kəni nian Matə təmətəu məmə Iesu tətuvā, in təməhtul muvən məmə oteruh. Mətəu Meri, in təmətəharəg əmə imə.‡

²¹ Kəni Matə təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iətəmi asoli, nəmə ik nəmətatig u ikīnu, ko rəhak kakə təməsīmisiən. ²² Mətəu iəu iəkəhrun məmə nati nak onəkətapuəh lan kəm Uhgīn, kəni Uhgīn otəpanəfinə kəm ik.”

²³ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Rəham kakə otəpanəmiəgəh mīn.”

²⁴ Matə tənī məmə, “Əuəh. Iəu iəkəhrun məmə Lasiris otəmanəmiəgəh mīn e Naunun Nian, iətəm nətəmimi rəfin kəməhmis okotair=pa mīn.” §

²⁵ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Iəu u, iəu Nəkətī Nair=pa Minian e Nīmisiən, kəni iəu mīn, iəu Nəkətī Nəmiəgəhiən. Iətəmimi iətəm in

‡ 11:20 Luk 10:38-42 § 11:24 Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Uək 24:15

otəhatətə lak, nati əpnəpən məmə in təmimis, mətəu in otəmiəgəh min. ²⁶ Kəni iətəmi iətəm tətəmiəgəh kəni mətəhatətə lak,* in ko təsimisiən ağin nian kəti mine.† ?Nətəhatətə e nəghatiən u rəhak?”

²⁷ Matə tənə=pən kəm in məmə, “Əuəh, İərməniğ. İəu inəhatətə lam, məmə ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uhgın. Ik u inu, aypən kəməni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə ik onəpanuva e nəhue niftəni.”

Iesu təmasək

²⁸ Nian Matə tənəni rəkis nəghatiən u, kəni muvən məmə otənə=pən kəm pian Meri tuva. Təmuvən kəni masiuən=pən e matəlgin məmə, “İəgətun‡ tinuva rəkis. Tolkeikei məmə oteruh ik.”

²⁹ Kəni nian Meri təmətəu nəghatiən u, təməhtul uəhai əmə, matuvən məmə oteruh İesu. ³⁰ İesu in təsuvən əhanəhiən lahuənu, in tətəhtul əha ikin Matə təmuvən ikin meh. ³¹ Kəni nətəm İsrəl min u kəməutəharəg imə ilah Meri, məutəfəri rəhan nətəligiən. Nian kəmoteruh in təməhtul uəhai əmə matuvən ihluə, kəni ilah kohuərisig lan. Nəkilah təhti məmə tatuvən e suvət, otasək.

³² Meri təmiet=pən u ikin İesu tətəhtul ikin, kəni nian təmeruh İesu, in təmasiəulən məni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, nəmə ik nəmətatig u ikinu, kəni ko rəhak kakə təsimisiən.”

³³ Nian İesu təmeruh məmə pətan u mine nətəmimi min u ilah min kəutasək, in təmətəu tərəh pik, nəkin təfigəm. ³⁴ Kəni in təmətapuəh o lah məmə, “?Nəmohtənim iə?”

* **11:26** Jon 3:15 † **11:26** Mat 25:46 ‡ **11:28** Jon 13:13

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, va-to meruh.”

³⁵ İesu, nəhu nəhmtin təmaiəh. § ³⁶ Kəni nətəm İsrəl mın u, ilah kotəni məmə, “Ei, nətəmimi. !In təmolkeikei pik aɡin suah u tapirəkis!”

³⁷ Mətəu ilah nəuvein mın kotəni məmə, “Suah kəha inəha aupən, təmol vivi iətəm nəhmtin təpis. ? Kəni təhro məsəniəhuiən Lasiris məmə təsimisiən?”

İesu təmosmiəəh mın Lasiris

³⁸ Kəni İesu təmətəu mın tərəh pik, kəni in təmuvən əpəha e suvət. İlah kəmohtənim Lasiris əpəha e nıpəɡ kəpiel kəti, kəni motləfən mın kəpiel kəti mın motahtipəsig=pən nıpəɡ kəpiel lan. İnu rəhalah noliən.* ³⁹ Kəni İesu təni=pən məmə, “Otahuvihin rəkis-to kəpiel.”

Kəni Matə u, nəuvini Lasiris, təni=pən kəm İesu məmə, “! Mətəu iətəmi asoli, in tinəpien rəkis! Kəmitənim tinos nian kuvət rəkis.”

⁴⁰ Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?İk ninalu məmə iəməni=pinə rəkis kəm ik məmə nəmə nəkəhatətə lak kəni onəkeh nəsanəniən asoli mine nepətiən əhagəhəɡ rəha Uhgın?” ⁴¹ Tol lanəha, ilah kəmotahuvihin rəkis kəpiel. Kəni İesu təməsal-pəri kəni məni məmə, “Tatə, iəu iətəni tagkiu ohnik mətəu-inu nəmətəu rəkis rəhak nəghatiən. ⁴² Kəni iəkəhrun məmə e nian rəfin, natətəu iəu. Mətəu iətəni nəghatiən u, o nətəmi

§ 11:35 Luk 19:41 * 11:38 Nətəm İsrəl e nian əha kəsotitənimian iətəmimi e niftəni. İlah kəuteikuas e nıpətəlah, kəni mətəuveɡ ilah e napən u kəmotol=pən nati pien-pien u tətəpien təuvir (Afin-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nıpəɡ kəpiel, kəni motahtipəsig=pən nıpəɡ e kəpiel asoli kəti.

mīn u, nətəm kautəhtul tītəlau lak, məmə ilah okotəhatətə məmə ik nəmahlī=pa iəu.”†

⁴³ Kəni əmeiko, nian Iesu tīnəni rəkis nəghatiən u, in təmauīn əfəməh məmə, “!Lasiris, əhtul miet!”

⁴⁴ !Kəni Lasiris təməhtul miet mətmatig əmə, napən mīn u iətəm kəmatu-ərain nəhlmīn mīne nəhlkīn mīne nəhmtīn mīne lan tətətig əhanəh lan!

Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Ohtis rəkis napən mīn əha, pəh in taliuək.”

*Nətəmi asoli mīn rəha Isrel
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)*

⁴⁵ Nətəm Isrel nətəm kəməhuva o Meri kəni motəh natimnati mīn u iətəm Iesu təmōl, ilah tēpət kəmotəhatətə lan. ⁴⁶ Mətəu ilah mīn nəuvein kəməhuvən o Farəsi mīn, kəni motəni pətīgəm kəm lah natimnati mīn rəfin iətəm Iesu təmōl. ⁴⁷ Kəni o nati u, Farəsi mīn u mīne pris asoli mīn ilah kəmotaskəlīm nuhapumīniən asoli kəti rəhalah, kəni ilah kəmotəni kəm lah mīn məmə, “?Okotəhro lanu? Suah kəha tīnatol nəmtətīən tēpət. ⁴⁸ Nəmə kotəpəh əmə, tatol lanəha, kəni nətəmimi rəfin okotəhatətə lan, kəni nətəm Rom ilah kəhuva motərəkīn Nīmə Rəha Uhgīn mīne nītəni rəhatah, kəni motos rəkis ilau e nəhlmitah.”

⁴⁹ Kəni ilah kəti u, nərgīn u Kaiəfəs, in pris asoli agīn e nu əha. Tol lanəha, in təməni məmə, “Itəmah nəkotəruru agīn nati u. ⁵⁰ ?Təhro itəmah nəsotəhrunīən? ? Itəmah nəsotəhrunīən məmə təuvir nəuветīn o təmah məmə iətəmi kətīəh əmə otīmīs o nətəmimi, tapirəkis məmə kəntri apiəpiə otīmīs?”‡

⁵¹ Nian in tīnəni nəghatiən u, in təməsəni aruīən e nətəligīən əmə rəhan. In pris asoli agīn e nu əha,

† 11:42 Jon 3:17 ‡ 11:50 Jon 18:14

kəni in təmaupən məni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. Kəni in təməni məmə Iesu in otimis o nosmiəgəhiən nətəm Isrel. §

⁵² Kəni mətəu rəhan nımisiən, səniəmə o nosmiəgəhiən nətəm Isrel əmə, mətəu o nosmiəgəh mınıən nenəti Uhgın mın nətəm kəutan atiti e nəhue nıtəni mın, kəni mol ilah kəhuva motol kətiəh əmə.*

⁵³ Tol lanəha, e nian əha, ilah kəmotegəhan lan məmə okotəkeikei motəsəl e suaru kəti o nuhamuiən Iesu. ⁵⁴ Kəni o nati u, Iesu təsaliuək pətigəmiən mın ikin mın e Jutiə, in təmagım ikinu, muvən əpəha e taun kəti, nərgin u Efraim. Taun u, in iuəkır əmə o ikin təpiə-məpiə ikin. Kəni in mətatig ikin əha, ilah rəhan mın nətəmimi.

*Nətəmimi kəmautol əpenə-penə
o nolian lafet rəha Pasova*

§ 11:51 Kaiəfəs tolkeikei məmə okuhamu Iesu mətəu-inu təsolkeikeiən məmə nətəm Rom okotərəkin kəntri rəha nətəm Isrel. Mətəu, in təmatəni aupən nati kəti iətəm otuva mol nıpəhrıənıən lan. Uhgın təməfən nəghatiən u kəm in e nohlin məmə otəni pətigəm mətəu-inu in Pris Asoli rəhan. Mətəu in təruru nati əha in tətəni. Rəhan nəghatiən, nıpətin tətəgətun məmə Iesu otəkeikei mımıs məmə Uhgın otəsoliən nalpınıən kəm rəhan nətəmimi o rəhalah təfəgə təräh mın. Nıpəhrıənıən agın məmə nətəmi asoli rəha Isrel kəmotolkeikei məmə kotoh Iesu, nati əpnəpın in təmatol natımnati mın təuvır tēpət. Nıkilah təhti məmə məta otəmki nətəmimi mın nəuvein motəluagin ilah nətəm Rom, mətəu ko kəsotoliən win. Kəni nəmə nati u otol lanu, kəni okəmki iahu ilah, kəsəhuvaıən məmə nətəmi asoli rəha Isrel. Nian Iesu təmımıs rəkıs nu 30 rəkıs, nəluaginıən kəti təməhtul kəni nətəm Rom kəmotol win, kəmotərəkin tēpət kəni motohamu nətəmimi təusın tēpət, kəni motol nətəmimi təusın tēpət mın kəhuva mol slef e lah kəni kəmki ilah kagım. * 11:52 Aes 49:6; Jon 10:16

55 Tinatuvən iuəkir o nian rəha lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Pasova.† Kəni nətəmimi tepət kinautohiet ikin pişin pişin min minəutəhuva Jerusiləm məmə okotol natimnati min məmə ilah okotaruətuəh‡ e nəhmti Uhgın, uərisig ko, kəmanotətuəuin e lafet əha. 56 Kəni nətəmi min əha kinəutəsəl e Iesu. Kəni nian kəmotuhapumin e Nimə Rəha Uhgın, kinəutətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuva e lafet u, uə kəpə?”

57 Mətəu e nian əha, pris asoli min mine Farəsi min kəmotələhu nəghatiən kəti, məmə nəmə iətəmimi kəti təhrun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkeiki muva məni pətigəm kəm lah, pəh soldia min kəhuvən motaskəlim.

12

*Meri təməueiu nəhlki Iesu
e səntə*

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əha ikin tətətig əhanəh kəpənan e nian rəha lafet rəha Pasova, kəni Iesu tinitəlig=pa min Petəni, ima Lasiris ikin. Suah u inu, Lasiris Iesu in təmol in təmiəgəh min e nimisiən. ² Kəni nətəmimi ikinu, kəmotol nauəniən kəti rəha Iesu e nimə rəha Matə. Kəni in tos nauəniən, muva.* Kəni Lasiris min əha ikin e nauəniən əha, ilah Iesu mine, kautəməhli=pən mətauən.† ³ Kəni Meri təmos

† 11:55 Eks 12:13,23,27 ‡ 11:55 Okotaruətuəh, nişətin u, məmə ilah okotafəl vivi ilah min, mətəu-inu ilah kotəhrun məmə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın. * 12:2 Luk 10:38-42 † 12:2 Nişəhriəniən məmə ilah kəsotəharəgiən motauən. Mətəu e nolian rəhalah e nian əha, ilah kotapili mautisin=pən nəunəlmiləh e tepil, mətauən.

səntə kəti təməri e nīlosi nati, muva. Səntə u, kəmol e noki nard.‡ Səntə əha, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkiš. Kəni in təməueiu nəhlki Iesu e səntə u, kəni mafəl e nəuanun. Nəmiəvi səntə u, təməriauəh rəfin e nīpəgnəuan nimə.Š

4 Mətəu iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, suah u inu uərisig lanko təpanegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimir min, in təmahi ohni. In təməni məmə, 5 “? Ik nəkəruru nolian səlim e səntə u, mos məni lan, kəni mafən kəm nanrah min? Səntə, in təhmen e məni u, tri-hanrit tənariəs.”* 6 In təməni lanəha, mətəu səniəmə in tatol nati agin e nanrah min, mətəu in təməni əmə, mətəu-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalah, kəni nian nəuvein, in tətakləh lan.

7 Mətəu Iesu təni məmə, “Upəh-to pətan u. Sərakiniən rəhan nətəligiən. In təmətələhu vivi səntə u, məmə otəueiu nīpətik, o nian əha iətəm okitənim iəu lan.† 8 Nanrah min, nian rəfin itəmah min ilah nəutatig.‡ Mətəu iəu, ko iəsatiğiən nian rəfin kitah min itəmah.”

Pris asoli min kəməutəsəl min e suaru o nohamuiən Lasiris

9 Kəni nian nīmənin nətəm Jutiə kəmotətəu məmə Iesu tətətig lahuənu Petəni, kəni ilah kinəhuvən ikin. Kəsəhuvaiən əmə məmə okoteh Iesu, mətəu ilah kəməhuva min məmə okoteh-to Lasiris u

‡ 12:3 Nard in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nīgipiši.

Š 12:3 Mak 14:3 * 12:5 “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit tausin vatu. † 12:7 Afin-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e nolian rəha nītənimian itəmi. ‡ 12:8 Dut 15:11

təmimis, kəni Iesu tol mīn təmiəgəh. § 10 Kəni əmeiko, pris asoli mīn, kəmotegəhan lan mīn məmə okəkeikei kohamu mīn Lasiris, 11 mətəu-inu nian nətəm Isrel tepət kəmoteruh Lasiris təmamiəgəh mīn, kəni ilah kəmotəhatətə e Iesu, kəni mīnautəpəh rəhalah nətəmimi asoli mīn.

*Iesu təmuva Jerusiləm
matol əpu in məmə in kig*

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmənī lauig lan, nīmənīn nətəmimi nətəm kəməhuva Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova, kəmotətəu məmə Iesu tətaliuək mīnatuvən e taun. 13 Kəni tol lanəha, ilah kəməhiet e taun u, mautəmki nati kəti təhmen e nīmali nəmīl* mautəhuvən məmə okoteruh Iesu. Kəni məutağət əfəməh mautəni məmə,

“!Hosanə!†

!İərmənīg Uhgīn tətatiğ ilau suah u iətəm tətuvə e nərgīn!

!İərmənīg Uhgīn tətatiğ ilau Kig u rəha nətəm Isrel!”‡

14 Kəni Iesu təmeruh nətī togki§ kəti, kəni tasuə lan maliuək matuvən. Nətimnati mīn u, Nauəuə Rəha Uhgīn tinəni rəkis məmə,

§ 12:9 Jon 11:43,44 * 12:13 Nīmali nəmīl u in nəmtətīən rəha niftəni rəhalah məmə ilah kəmotol win e tikimīr mīn rəha nətəm Isrel. Ilah kəməutəfəri nīmali nəmīl mətəu-inu nīkilah təhti məmə Iesu in Kristo, kəni in tinuva məmə otəmki rəkis ilah e narmənīgīən rəha nətəm Rom. † 12:13 “Hosanə,” nīpətīn əhruahru məmə, “Asiru, Uhgīn, osmiəgəh itimah,” mətəu e nian rəha Iesu, nəğhatīən u, ilah kəməutəuhlin məmə nīpətīn məmə, “Əni-vivi Uhgīn!” Fes u ilah kəutəni təmsipən e Sam 118:25-26. ‡ 12:13 Jon 1:49 § 12:14 Togki in nati miəgəh kəti təhmen e əhos əkəku, in nəhmtīn teiuaiu əmə e əhos.

15 “Nətəm Jerusiləm, * Itəmah sotəginian.
!Oteruh-to! !Kig rəhatəmah tətuvə,
in tətəsuə e nəti togki maliuək mətuvə, mətuvə!”†

16 E nian əha, nətəmimi rəha Iesu ilah kotəruru
nipəti nati u. Mətəu uərisig, nian Iesu tinəmiəgəh
mīn e nīmisiən, kəni Uhgīn tinol əpu rəkis nepətian
rəha Iesu, kəni nīkilah təpanəhti məmə aupən,
kəmətəi rəkis nəghatian lan e Nauəuə Rəha Uhgīn,
konu nətəmimi kinotol nəghatian mīn əha, tinuva
minol nipəhriənian lan.

17 E nian Iesu təmauin e Lasiris, kəni Lasiris tiet
e nipəg kəpiel məmiəgəh mīn, nīmənin nətəmimi
tepət ilah Iesu e ikīn əha e nian əha. Kəni ilah
kəməutanus natimnati u in təmol. 18 Tol lanəha,
nətəmimi tepət kəməhuva məmə okoteruh Iesu,
mətəu-inu kəmotətəu məmə in təmol nəmtətian
əha. 19 Kəni Farəsi mīn kinautəni-əni kəm lah mīn
məmə, “!Oteruh-to, ko kitah kəsotol aɡinian nati
kəti. Rəueiu əha, nətəmimi rəfin e nəhue niftəni
kinautəhuərisig lan!”

*Nətəm Kris nəuvein kəmotolkeikei məmə
okoteruh Iesu*

20 Kəni nian nətəmimi kəməhuvən Jerusiləm
məmə okotəfaki e nian rəha lafet u, kəni nətəm
Kris nəuvein mīn əha ikīn ilah mīn, kəmautəfaki.
21 Nətəm Kris mīn u kəməhuva motəh Filip.
Filip in iətəm Petsaitə əpəha Kaləli.‡ Kəni ilah
kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli,
iəkotolkeikei məmə iəkoteruh Iesu.” 22 Kəni Filip

* **12:15** Nəghatian əhruahru ikīnu tətəni “Nətəm Saion.” Saion
u, in nərgi Jerusiləm kəti mīn. Kəmauin e Jerusiləm məmə Saion,
mətəu-inu nərgin əha rəha nitəuət kəti iətəm kəmuvləkin-pəri taun
lan. † **12:15** Sek 9:9 ‡ **12:21** Jon 1:43-44

təhtul muvən məni=pən kəm Antiru, kəni ilau kəmian muəni=pən kəm Iesu.

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, Nəti İətəmimi, rəhan nian tinuva rəkis, məmə Uhgın otol əpu rəhan nepətiən. ²⁴ Nipəhriəniən ağin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi otəkeikei mitənim nikitə nati e niftəni keruh məmə timis. Nəmə təsimisiən, ko təseviəiən kəni məsəuəiən. Mətəu nəmə otimis, kəni otəuə e nəuan tepət. §* ²⁵ Kəni tol lanu, iətəmi nikin tətəhti pik rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, in otəmkarəpən lan. Mətəu iətəmi iətəm nikin təsəhti pikian lanəha rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, in otaskəlim vivi nəmiəgəhiən rəhan o nəmiəgəhiən itulin. † ²⁶ İətəmi tolkeikei məmə otol uək rəhak, in otəkeikei muərisig lak, ‡ kəni nəmə ikin pəhruvən iəu iəkətig ikin, kəni in min, in otətig ikin. § Kəni iətəmi tatol uək rəhak, Tatə Uhgın otisiəi in.”

Iesu təməghati e nımisiən rəhan

²⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, nıkkik tətəhmə pik.* ? Oıəkəhrol lanu? Ko iəsəniən məmə, ‘Tatə, oh rəkis nahməiən iətəm tətuya ohniəu.’ Nati u inu, iəu iəmuva ohni. ²⁸ Tatə, ik əfəri aru nərgəm.”

§ **12:24** Iesu in tətəghati aru lan u ikinu, məmə otəkeikei mımis, kəni nəua nımisiən rəhan məmə nətəmimi tepət okotos nəmiəgəhiən vi nian Uhgın tosmiəgəh ilah. In təmətəghati min e rəhan min nətəmimi. Rəhatah nəmiəgəhiən əuas e təfagə tərəh otəkeikei mımis, kəni ko kotəhrun nolıən nəuatah vi min tepət. * **12:24** 1Kor 15:36 † **12:25** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2Kor 5:14-15 ‡ **12:26** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26** Jon 14:3; 17:24 * **12:27** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

Kəni əmeiko, rəueiu aɡin ilah kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipəri=pən e neai tətəni məmə, “İəu inəfəri rəkis nərgək, kəni rəueiu əha, oiəkəfəri min.”

²⁹ Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul iuəkir ohni kəmotətəu nəuia iətəmi əha, kəni ilah nəuvein kotəni məmə, “!Nətəmimi! ?Nati nak u? ?Kalualuə kəti, uə?” Mətəu nəuvein kotəni məmə, “Agelo kəti əha tətəghati kəm in.”

³⁰ Mətəu İesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəuia iətəmi u, təməsuvaian məmə iəu iəkətəu. Mətəu təmuva məmə itəmah onəkotətəu.† ³¹ Rəueiu əha tınol nian iətəm Uhgın otakil noliən rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Rəueiu əha, in otoh iahu nəsanəniən rəha Setən,‡ iərmənig rəha nəhue niftəni u.§ ³² Nian kətəfəri iəu ilis,* kəni ko iəu oiəkiuvi=pa nətəmimi rəfin kəhuva ohniəu.”† ³³ E nəghatian u, in tinuahpik e nimisiən rəhan məmə otəhro lanu mımis.‡

³⁴ Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in motəni məmə, “İtimah iəmotətəu rəkis e Lou rəhatah, məmə nian Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa tuva, in otətətig itulin əmə, mətuvən

† **12:30** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31** Nati əpnəpin məmə nimisiən rəha İesu təmol məmə nəmə təhro Setən təmol win, mətəu nıpəhrıənıən məmə in təsoliən win. Afın-to Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1Jon 4:4; Nəh 12:8-9. § **12:31** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2Kor 4:4; Efəs 2:2; 6:12 * **12:32** E nauəuə rəha Jon, tətəghati e nəghatian u “kinətləfəri rəkis iəu ilis” nian tepət. Kəni in nıpətın keiu. Nian tətəni “kinətləfəri rəkis iəu ilis,” nıpətın kəti in tətəghati e nimisiən rəha İesu e nıgi kəməluau. Eruh min e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Kəni nıpətın kəti min, e nıgi kəməluau əha, in tətəgəhun nəuvırıən asoli min nepətıən asoli rəha İesu. † **12:32** Jon 3:14; 6:44; 7:39; 8:28 ‡ **12:33** Fil 2:8-9; 1Tim 3:16; Hip 1:3

əmə lanko naunun tikə. § ?Təhro ik nətəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfəri Nəti İətəmimi?* ? Mətəu Nəti İətəmimi u, in pəh?”

³⁵ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəhagəhagiən u, tətətig o təmah o nian əkəku əmə. Kəni nian nəhagəhagiən u, tətətig o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəliuək lan. Nəmə kəpə, kəni napinəpuian otətəuarus itəmah. Kəni İətəmimi İətəm tətəliuək e napinəpuian, in təruru İkin in tətuvən İkin. ³⁶ Nian nəhagəhagiən u tətətig əhanəh o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e nəhagəhagiən u məmə itəmah nəkəhuva nenəti nəhagəhagiən.” †

Nətəm İsrəl ilah kəməsotəhatətəiən e İesu

Nian İesu təməni rəkis nəghatiən u kəm lah, kəni magim məpəh ilah muvən mətəhluaig. ³⁷ Nati əpnapin məmə in tinol rəkis nəmtətiən tepət e nəhmti nətəm İsrəl, mətəu ilah kəsotəhatətəiən lan. ³⁸ İəni rəha Uhgın u Aiseə, təmaupən mətəghati e rəhalah nolian. Kəni nati u təmuva məmə otol nəghatiən rəhan tuva mol nıpəhriəniən lan. In təməni məmə,

“?İərməniğ, pəh otəhatətə e nəghatiən rəhatimah,
uə kətiəh əmə mine?
?İəutəni pətiğəm, kəni pəh otəhatətə lan, uə kətiəh
əmə mine?
?Kəni İərməniğ otol əpu kəm pəh nahgin İətəm
təsanən pik o nosmiəghəhiən?” ‡

§ **12:34** Nətəmimi nıkilah tətəhti fes min əha, təhmen e 2Saml 7:16; Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nıkilah təsəhtiən fes min İətəm kəutəni məmə Krısto in otaupən mımıs. * **12:34** “əfəri” – Afın-to futnot əpəha Jon 3:14. † **12:36** Mat 5:14; Efəs 5:8-9; 1Təs 5:5 ‡ **12:38** Aes 53:1; Rom 10:16

³⁹ Konu ilah kotəruru nəhatətəiən lan mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə Aiseə təməni pətīgəm mın aupən məmə,

⁴⁰ “In təmol ilah məmə nəhmtilah otəpis.

Nəmə təsəpisiən, kəni ilah okoteruh nati kəni motəhrun.

Kəni in tinahtipəsīg rəkis e nıkilah.

Nəmə təsoliən, kəni ilah okoteinatīg kəni motəhrun nəuhliniən nətəligiən rəhalah, kəni motəhatətə lak, iəkol nəmiəghhiən rəhalah, otuvi mın.”§*

⁴¹ İəni rəha Uhgın, Aiseə u aupən, təməni lanu lan mətəu-inu in təmeruh nepətiən əhagəhag rəha İesu, kəni tol lanəha, in tətəghati lan.†

⁴² Kəni mətəu, nətəmi asoli mın tepət nəuvetin, ilah mın kəmotəhatətə e İesu. Mətəu ilah kəutəgin e nəni pətīgəmiən məmə ilah kəmotəhatətə lan, mətəu-inu kəutəgin e Fərəsi mın məmə məta kotahli pətīgəm ilah e nimə rəha nuhapuminiən, ⁴³ mətəu-inu nətəmi asoli mın u, ilah kotolkeikei pik məmə nətəmimi okotəni-vivi ilah, tapirəkis məmə Uhgın nikin, otagiən o lah.

Nəghatiən rəha İesu təhrun nakiliən noliən rəha nətəmimi

⁴⁴ Kəni İesu təmagət əfəməh məmə, “İətəmimi iətəm tətəhatətə lak, səniəmə tətəhatətə pisin əmə lak, mətəu tətəhatətə mın e Uhgın iətəm təmahli=pa iəu. ⁴⁵ Kəni iətəmimi u iətəm təmeruh iəu, səniəmə təmeruh əmə iəu. In təmeruh mın Uhgın u

§ **12:40** Nətəmimi ilah kınotəni rəkis məmə okəsotəhatətəiən, kəni Uhgın təhlman e lah lanəha. Eruh mın to Mat 13:13-15; Uək 28:26-27; Rom 11:8. * **12:40** Aes 6:10 † **12:41** Aes 6:1-4

təmahli=pa iəu.‡ 46 Iəu u nəhagəhagiən. § Iəmuva e nəhue niŋtəni u, məmə iətəmi iətəm otəhatətə lak, otəsatiğiən e napinəpuian. 47 Iətəmi iətəm tətətəu rəhak nəghatiən, məsoliən, ko iəu iəsəni pətigiəmian rəhan nalpiniən, mətəu-inu iəməsuvaian e nəhue niŋtəni u məmə iəkəni pətigəm nalpiniən rəha nətəmi. Mətəu iəmuva məmə iəkosmiəgəh ilah.*

48 Mətəu iətəmi iətəm tətəuhlin=pa nəmtahn kəm iəu, məsosiən rəhak nəghatiən, nati kəti əha ikin tətatiği məmə in otəni pətigəm rəhan nalpiniən. E Naunun Nian, nəghatiən min u rəhak, ilah okotəni pətigəm nalpiniən rəhan.† 49 Tol lanəha mətəu-inu nəghatiən min u, səniəmə rəhak pişin əmə, mətəu Tatə Uhgın u təmahli=pa iəu, kəni in təməni məmə iəkəkei kei muvən məni lanəha, kəni məghati lanəha.‡ 50 Kəni iəu inəhrun rəkis məmə nəghatiən min u, iətəm in təməni=pa kəm iəu, nəmiəgəhiən itulın tətatiği lan. Kəni tol lanəha, nəghatiən min u iətəni ilah, Tatə Uhgın təməni=pa kəni məgətun iəu lan, məmə iəkəni.”

13

Iesu təməueiu nəhlki rəhan min nətəmi

1 Tīnuva mətəuarus nian nətəm Isrel kotal lafet lan, lafet rəha Pasova, kəni Iesu tīnəhrun məmə rəhan nian tīnuva rəkis məmə otəpəh nəhue niŋtəni u, muvən meruh Tatə Uhgın.* Nian rəfin in təmatolkei kei pik rəhan nətəmi u kəutatiği e nəhue niŋtəni, kəni mətəu rəueiu in tətəgətun əsas

‡ 12:45 Jon 14:8-9 § 12:46 Jon 1:4 * 12:47 Jon 3:17 † 12:48
Jon 5:45 ‡ 12:49 Jon 14:31 * 13:1 Jon 16:28

rəhan nolkeikeiən kəm lah muvən mətəuarus nau-
nun nian rəhan.

² Tinəhnaiuv, Iesu mine rəhan mīn nətəmimi
kəməutauən, kəni Setən tinəfən rəkis nətəligiən e
niki Jutəs Iskariot, nəti Saimon, məmə in otətuati
e Iesu tuvən e nəhlmi rəhan tikimir mīn. ³ Iesu
təməhrun məmə Tatə Uhgīn təmələhu=pən rəkis
natimnati rəfin u e nəhlmi,† kəni tinəhrun mīn
məmə in təmsipən e Uhgīn, kəni in otəpanitəlig=pən
mīn o Uhgīn. ⁴ Tol lanəha, in təməhtul, kəni məpeg
rəkis rəhan sot asoli, kəni matu in e tauil kəti. ⁵ Kəni
mələs pesin kəti, mətə=pən nəhu lan, kəni əmeiko
mətəuəuin mətəueiu nəhlki rəhan mīn nətəmimi,
kəni mətəfəl e tauil, tauil u iətəm in tətətəuti lan.

⁶ Təmol lanəha muvən e Saimon Pitə, kəni
Pitə təni=pən kəm in məmə, “? Iərmənig, təhro?
Təsəuviriən məmə ik onəkəueiu nəhlkək.”

⁷ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu
ik nəkəruru nipəti nati u iəu iatol, mətəu uərisig
nəpanəhrun nipətin.”

⁸ Kəni Pitə təni=pən in məmə, “Onəkəpəh agin
nafəliən nəhlkək.”

Mətəu Iesu təni məmə, “Nəmə iəsəueiuiən
nəhlkəm, kəni ko ik nəsuvaian mol rəhak
iətəmimi.”

⁹ Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə,
“Iərmənig, nəmə tol lanəha, kəni onəsəueiu əməian
nəhlkək, mətəu əueiu mīn nəhlmək mine rəhk-
kapə!”

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “! Kəpə!
Iətəmimi u tinaig rəkis, in tinəruən rəkis, tinəhmen.
Təuvir əmə məmə okəsəueiu mīniən nipətin; mətəu
iəu oiəkəkeikei məueiu mīn əmə nəhlkin. Itəmah

† 13:3 Mat 28:18

ninotəruən rəkis. Mətəu səniəmə itəmah rəfin agin.”‡ ¹¹ Iesu tinəhrun rəkis məmə ilah pəh u otegəhan=pən lan e nəhlmi rəhan mīn tikimīr mīn. Tol lanəha, kəni in təni məmə, “Səniəmə itəmah rəfin agin.”

¹² Nian Iesu tinəueiu rəkis nəhlki rəhan mīn nətəmimi, kəni muvən mīn e rəhan napən, kəni muvən məharəg e nimein e tepil. Kəni əmeiko mətapuəh o lah məmə, “? Itəmah nəkotəhrun nīpəti nati u iəmol rəueiu agin e təmah?” ¹³ Itəmah nəutauin lak məmə Nəgətun mine Iərmənig, kəni təhruahru əmə lanko, mətəu-inu nīpəhriənien məmə iəu u, rəhatəmah Nəgətun mine rəhatəmah Iərmənig.

¹⁴ “Mətəu-inu iəu, iəu u rəhatəmah Iərmənig mine iəu Iəgətun rəhatəmah, konu iəu iəkəueiu nəhlkitəmah, konu itəmah mīn, onəkotəueiu nəhlkitəmah mīn.‡ ¹⁵ Iəu iəmol məgətun itəmah lan, məmə itəmah onəkotol kəm təmah mīn.*

¹⁶ Nīpəhriənien agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, ioluək kəti, in təsapirəkisiən rəhan iətəmi asoli, konu iahli=pən in təsapirəkisiən iətəm tətahli. ¹⁷ Rəueiu əha, itəmah nəkotəhrun vivi natimnati mīn u. Kəni o nati u, nəmə onautol lanu, kəni itəmah onəkotos nəuviriən o Uhgīn.†

¹⁸ “Iəu iəsəniən itəmah rəfin.‡ Iəkəhrun vivi itəmah mīn u nətəm iəu iəmitəpīn itəmah.‡ Mətəu nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgīn, otəkeikei

‡ **13:10** Jon 13:18 § **13:14** 1Pitə 5:5 * **13:15** Iesu təmol uək rəha slef, kəni molkeikei məmə okotol uək rəha slef kəm kitah mīn nəuvein. Suaru mīn tepət o nasiruiən e kitah mīn nəuvein lanəha.

† **13:17** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18** Jon 13:10

§ **13:18** Jon 15:16

muva mol nīpəhriəniən lan. Nəghatiən u tətəni məmə, 'Iətəmimi u, aupən itimlau iəmatuauəən pəti e pilet kətiəh, mətəu rəueiu, in tinəuhlin rəhan nətəligiən, minətələhu nəghatiən tərah ohniəu.'*

¹⁹“Iəu iətəni pətigəm natimnati min u kəm təmah u rəueiu, nian okəsol əhanəhiən. Mətəu nian okatol, kəni itəmah onəkotəhatətə lak, məmə Iəu U Inu.† ²⁰ Nīpəhriəniən aɡin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmimi pəh iətəm tatos iətəmi u iətahli=pinə, kəni nīkin tagiən ohni, təhmen=pən əmə məmə in tatos min iəu, kəni nīkin tagiən ohniəu. Konu iətəmimi iətəm tatos vivi iəu, kəni nīkin tagiən ohniəu, təhmen=pən əmə məmə in tatos vivi min rəhak Tatə, kəni nīkin tagiən ohni.”‡

Iesu təməni pətigəm məmə Jutəs in otegəhanpən lan
e nəhlmī tikimīr min

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tinəni pətigəm rəkis nəghatiən əha, kəni nīkin təməfigəm pik, kəni in təni məmə, “Nīpəhriəniən aɡin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, itəmah kəti u ikinu otegəhan=pən lak e nəhlmī tikimīr min rəhak.”

²² Kəni rəhan min nətəmimi kəmotəsəl=pən moteruh ilah min, minotəruru aɡin məmə in tətəni pəh. ²³ Kəni ilah kəti u iətəm Iesu in tolkeikei pik, § in tətəməhli* iuəkīr əmə o Iesu. ²⁴ Kəni Saimon Pitə,

* **13:18** Sam 41:9 † **13:19** “Iəu u inu” – Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ **13:20** Mat 10:40; Jon 17:18 § **13:23** Iətəmimi iətəm nauəuə u tətəni, in Jon u iətəm tətəməhli iuəkīr o Iesu e tepil. In u, iətəm Iesu tolkeikei pik, mətəu in təmətēi nauəuə u, kəni məsəniən nəɡin. * **13:23** E nolīən rəhalah e nian əha, ilah kəutəməhli lanəha məutauən.

in tәмasiuәn=pән kәм in mәмә, “Әtapuәh-to ohni, mәмә iәtәmimi pәh kәha in tәtәni.”

²⁵ Kәni suah kәha tәmiәu-iәu muva iuәkir o Iesu, kәni mәtapuәh ohni mәмә, “? Iәrmәnig, pәh u nәtәni?”

²⁶ Kәni Iesu tәni mәмә, “Iәu iәkәmkәris piret nәuветin, konu mәuveri=pән e sup, kәni mәfән kәм in, konu suah u, inko.” Kәni әmeiko, in tәmәmkәris piret kәti, mәuveri=pән e sup, kәni mәfән kәм Jutәs, nәti Saimon Iskariot. ²⁷ Kәni Jutәs tәmos piret u. Kәni rәueiu agin, Setән† tinәuveg rәhan nәtәligiәn.

Kәni Iesu tәni=pән kәм in mәмә, “Nati u nәkәmә natol, uvән uәhai әmә mol.”‡ ²⁸ Nәtәmimi min u rәha Iesu nәtәm kautәmәhli titәlau e tepil mәutauәn, ilah kәsotәhruniәn mәмә Iesu tәmәni=pән nәghatiәn u kәм in o nak. ²⁹ Jutәs in tәtәharu kәtim rәha mәni rәhalah, kәni ilah nәuvein nәkilah tәhti mәмә Iesu tәmәni=pән kәм in mәмә otuvән mos nәhmtin nauәniәn nәuvein niglih o lafet, uә nәmә tәhro tatuvән otәfән mәni kәti kәм nanrah min.§ ³⁰ Kәni nian Jutәs tәmos rәkis piret u, tәmәhtul miet uәhai әmә. Kәni tinәpinәpu rәkis.*

Iesu tәmәni nәghatiәn vi kәti mәмә okotol

† **13:27** Setән – Afin-to e tiksinәri. ‡ **13:27** Luk 22:3 § **13:29**

Jon 12:5-6 * **13:30** Tinәpinәpu mәtәu-inu lapin, mәtәu tinәpinәpu min e niki nәtәmimi. E Luk 22:53, Iesu tәmәni kam pris asoli min, mine nәtәmi asoli rәha soldia min, mine nәtәmi asoli rәha nәtәm Isrel mәмә, “Mәtәu rәueiu әha, in nian әhruahru rәhatәmah, kәni nәsanәniәn rәha napinәpuiәn in tәtәrmәnig.”

31 Nian Jutəs tɪniet rəkis, kəni Iesu təni məmə, “Rəueiu əha, Uhgɪn tɪnatəfəri nərgi Nəti Iətəmimi,† kəni Nəti Iətəmimi tɪnatəfəri nərgi Uhgɪn. 32 Mətəu nian Nəti Iətəmimi tɪnol əpu rəkis nepətian rəha Uhgɪn, kəni Uhgɪn aru əmə in otol əpu mɪn nepətian rəha Nəti Iətəmimi. Kəni in otol əmə uəha rəueiu əmə.‡

33 “Nenətik mɪn, ko iəsatiɡian tuvəh kitah min itəmah. Kəni itəmah onəmanotəsəl lak, mətəu iəu iətəni mɪn nəghatian kətiah əmə kəm təmah u rəueiu, iətəm iəmāni=pən kəm nətəmi asoli mɪn rəha Isrel aupən. Iətəni=pinə kəm təmah məmə, ikin əha iatuvən ikin, itəmah nəkotəruru nuvəniən ikin.§

34 “Iəu iətəni=pinə nəghatian vi kəti kəm təmah məmə nəkotəkeikei mautol.* Itəmah nəkotəkeikei motolkeikei itəmah mɪn.† Iəu iəmolkeikei itəmah, kəni itəmah nəkotəkeikei motolkeikei itəmah mɪn təhmen əmə lanəha.‡ 35 Kəni nəmə nəkolkeikei lanu itəmah mɪn, kəni nətəmimi rəfin okotəhrun məmə itəmah rəhak mɪn nətəmimi.”§

Iesu təmāni pətiɡəm məmə Pitə otəpanəni məmə in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Kəni Saimon Pitə tətəpuəh ohni məmə, “? Iərmənig, ik onəkuvən iə?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ikin əha iəu iatuvən ikin, ik nəkəruru nitəu=paian iəu rəueiu, mətəu uərisig ko, onəpanuva.”*

† 13:31 Jon 12:23 ‡ 13:32 Jon 17:1-5 § 13:33 Jon 7:33-34

* 13:34 Jon 15:12; 1Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34 Lev 19:18; 1Təs 4:9;

1Pitə 1:22 ‡ 13:34 Efəs 5:1-2; 1Jon 4:10-11 § 13:35 1Jon 3:14;

4:20 * 13:36 Jon 14:2

³⁷ Kəni Pitə tətapuəh ohni məmə, “? Iərməniḡ, oiəsitəu-pəniən ik u rəueiu o nak? Iəu, nīkik tagiən əmə məmə iəkimis ohnik.”

³⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “? Ik nəkəmə nīkim tagiən əmə məmə onəkimis ohniəu? Nipəhriəniən aḡin u iətəni kəm ik məmə, məniḡ otəsəkəkə əhanəhiən, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”†

14

Iesu in suaru o nuvəniən o Tatə Uḡin

¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nikitəmah təsahməiən. Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e Uḡin,* kəni motəhatətə min lak. ² E nimə rəha Tatə rəhak, nəuan tepət əha ikin. Nəḡhatiən u in nipəhriəniən. Nəmə təsoliən lanəha, ko inəni=pinə rəkis kəm təmah. Rəueiu əha, iəu iatuvən, iəkol əpenə-penə rəhatəmah.† ³ Kəni mətəu-inu iəkuvən mol əpenə-penə o təmah, kəni iəu oiəpanitəliḡ=pa min mos itəmah nəkəhuva motatig kitah min iəu,‡ məmə itəmah onəkotatig ikinu iətəm iəu min iətatig ikin.§ ⁴ Ikin əha iatuvən ikin, itəmah ninotəhrun rəkis suaru rəhan.”

⁵ Mətəu Toməs təni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, itimah iəkotəruru ikin ko natuvən ikin. ?Iəkotəhro lanu lan motəhrun suaru tatuvən ikin əha?”

⁶ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u,* Suaru ohni.† Kəni iəu u, Nəukəti Nipəhriəniən,‡ kəni iəu u, Nəukəti Nəmiəḡəhiən.§ Iətəmimi kəti ko təsuvəniən

† 13:38 Jon 18:27 * 14:1 Sam 4:5 † 14:2 Hip 11:16 ‡ 14:3
1Təs 4:16-17; 2Kor 5:8; Fil 1:23 § 14:3 Jon 12:26 * 14:6 Jon
6:35 † 14:6 Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ 14:6 Jon 1:14 § 14:6 Jon
1:4

o rəhak Tatə nəmə iəu iəsosian in muvən.* ⁷ Nəmə nəmotəhrun iəu, kəni nəmotəhrun min rəhak Tatə.† Kəni tol lanəha, tətəuvin rəueiu, nīnotəhrun rəkis in, kəni mīnoteruh.”

⁸ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, əui, əḡətun-to Tatə Uhgīn e tīmah. Nati əmə u inu, itīmah iəkotolkeikei.”‡

⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Filip, iəu iəmatig təfəməh kitah min itəmah. Mətəu ik nəkəruru əhanəh iəu. Iətəmimi iətəm tateruh iəu, in tateruh Tatə Uhgīn.§ Təhro ik nətəni məmə, ‘Əui, əḡətun Tatə Uhgīn kəm tīmah?’* ¹⁰ ? Ik nəśəhatətəian məmə iətatig e Tatə Uhgīn, konu Tatə Uhgīn tətətig lak?† Nəḡhatian min u iəkətəni kəm təmah, səniəmə rəhak əmə. Tatə Uhgīn u, nian rəfin, tətətig lak, inu in tatol rəhan min u uək. ¹¹ Itəmah onəkotəkeikei motəhatətə lak nian iəu iətəni məmə iətatig e Tatə Uhgīn, konu Tatə Uhgīn tətətig lak. Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nəkotəhatətə lak o nəfiḡəmian rəha uək asoli min iətəm iəmatol.‡ ¹² Nipəhriənian aḡin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in otol nolian uək min u iətəm iəu iəmatol.§ Əuəh, in otol nolian uək təri təhmin min tapirəkis uək min u iətəm iəu iəmol, mətəu-inko iəu oiəkətuvən o Tatə Uhgīn. ¹³ Iəu Nətin, kəni nəmə nəkoteasiə e nati kəti e nərgək, nati əpnəpin nəmə nəkoteasiə e nati nak, iəu iəpanol,* məmə uək u rəha Nətin otəfəri nərgi

* **14:6** Uək 4:12 † **14:7** Jon 1:18; 1Jon 2:23 ‡ **14:8** Eks 33:18

§ **14:9** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3

* **14:9** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10** Jon 14:20; 10:38;

17:21 ‡ **14:11** Jon 5:36; 10:38 § **14:12** Luk 10:17 * **14:13**

Mat 7:7

Tatə Uhgîn. ¹⁴ Kəni nəmə onəkoteasiə e nati kəti ohniəu, e nərgək, kəni iəu iəkol.”

*Iesu təmāni məmə
Narmîn Rəha Uhgîn otuva*

¹⁵ Kəni Iesu təməghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Nəmə itəmāh nəkotolkeikei iəu, konu itəmāh onəkotol nəghatiən rəhak.† ¹⁶ Kəni iəu, oiəkeasiə e Tatə Uhgîn məmə in otahli=pa Iasiru‡ kəti mîn o təmāh. Kəni in otətətig itulîn itəmāh mîn. ¹⁷ Suah u inu, in Narmîn rəha Nipəhriəniən. § Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ko kəsotosiən in e nīkilah,* mətəu-inu ilah kəsoteruhian in, motəruru in. Mətəu itəmāh, nəkotəhrun in, mətəu-inko in tətətig itəmāh mîn. Kəni in otəpanatig e nīkitəmāh.

¹⁸ “Nian iəu iəkiet e təmāh, ko iəsəpəhiən itəmāh nəkotatig pisin əmə, təhmen e iətəm kəmimis-ərin. Iəu iəpanitəlig=pa mîn o təmāh. ¹⁹ Otəsuvəhiən, nətəmimi rəha nəhue niftəni u ilah okəsoteruhian iəu. Mətəu itəmāh onəpanoteruh iəu.† Kəni mətəu-inu iəu iəpanəmiəgəh, itəmāh mîn onəpanotəmiəgəh.‡ ²⁰ E nian rəha natimnati mîn u, kəni itəmāh onəkotəhrun məmə iətətig e rəhak Tatə. § Kəni itəmāh nəkotatig lak, konu iəu iətətig e təmāh.

²¹ “Iətəmimi iətəm təmos vivi nəghatiən rəhak, kəni matol, iətəmimi u inu in tolkeikei iəu. Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei iəu, rəhak Tatə in

† **14:15** Dut 11:13; Jon 13:34; 1Jon 2:3-5,24; 5:3; 2Jon 6 ‡ **14:16**

Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17** Jon 15:26; 16:13; 1Jon 4:6; 5:6

* **14:17** 1Kor 2:14 † **14:19** Jon 16:16 ‡ **14:19** Jon 6:57

§ **14:20** Jon 10:38; 17:21

otolkeikei min in.* Kəni iəu min oiəkolkeikei in. Kəni iəu oiəkol əpu iəu kəm in, məmə in otəhrun vivi iəu.”

²² Kəni Jutəs u, (səniəmə Jutəs Iskariot, mətəu iahunin kəti u in iətəmi kəti min rəha Iesu), in təmətapuəh ohni məmə, “?Iərməniġ, ik onəkəhro lanu kəni mol əpu ik kəm tımah əmə, mətəu onəsol əpuian ik kəm nətəmimi rəha nəhue niftəni?”†

²³ Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmimi iətəm tolkeikei iəu, in otatol nəuiak, kəni rəhak Tatə in otolkeikei in. Konu iəu mine rəhak Tatə, itımlau oiəkiəuva mətəuatiġ itımahal min. Kəni itımlau iəkuol imatımlau əha ikin.‡ ²⁴ Iətəmimi iətəm təsolkəikeian iəu, in təsolian nəuiak. Nəghatian min u iətəm nəmotətəu iəmatəni, iəməsəni aruiən ilah. Mətəu iəmos ilah o rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva. §

²⁵ “Iəu iatəni pətigiəm nəghatian min u kəm təmah nian iətətiġ əhanəh kitah min itəmah. ²⁶ Mətəu Narmin Rəha Uhgın u, in Iasiru, iətəm Tatə Uhgın otahli=pa e nərgək, in otəgətun itəmah e natimnati min rəfin. Kəni in otol itəmah məmə nikitəmah otətəhti natimnati min u iətəm iatəni kəm təmah, məsotaluiən lan.*

²⁷ “Rəueiu əha tınuəkir məmə iəu oiəkəpəh itəmah. Iəu iətələhu nəməlinuiən rəhak tətətiġ o təmah.† Konu nəməlinuiən u, iətəm iəkəfinə, təsəhmenian e nəməlinuiən iətəm nəhue niftəni u tətəfinə. Itəmah, nikitəmah təsahməian kəni məsotəġinian.

* **14:21** Jon 16:27; 1Jon 2:5 † **14:22** Uək 10:41 ‡ **14:23** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efəs 3:17; 1Jon 4:12,16; Nəh 21:3 § **14:24** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * **14:26** Jon 15:26; 16:7,13; 1Jon 2:27 † **14:27** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7

28 “Itamah ninotətəu rəkis rəhak nəghatian, iəmāni=pinə kəm təmah mēmə, ‘Iəu oiəpanəpəh itamah, mətəu uərisig, oiəpanitəlig=pa min o təmah.’ Nēmə nəkotolkeikei pəhriən iəu, kəni nikitəmah otagiən əmə mēmə nəkoteruh iəu iatuvən o rəhak Tatə, mətəu-inu in ilis tapirəkis iəu. 29 Iəu iətəni pətigəm rəkis əmə natimnati min u kəm təmah u rəueiu, nian ilah kəsotol əhanəhian, mēmə nian ilah kinəhuva mautol nipəhriənian lan, kəni itamah onəkotəhatətə lak. 30 Rəueiu əha, ko iəsəghatian təfəməh min kəm təmah, mətəu-inu Setən u iərməniḡ rəha nəhue niftəni u,‡ in tīnuva. In təsosiən nəsanəniən mēmə otol win lak. § 31 Mətəu iəu iatol əhruahru əmə nəuia Tatə Uhgīn mēmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhrun mēmə iəu iəkolkeikei in.*

“Intələh, pəh kotəhtul motagiḡm u ikinu, mautəhuvən.”

15

Iesu in təhmen e nəukəti niḡi pəhriən

1 Kəni Iesu təni mēmə, “Iəu u,* iəu iəkəhmen e nəukəti niḡi pəhriən. Kəni rəhak Tatə in təhmen e iətəmimi iətəm tətətəhlin niḡi u.† 2 Nəhlmī niḡi min rəfin iətəm kəsotəuəiən, in tətətəi rəkis ilah, kəni nəhlmī niḡi rəfin u iətəm kautəuə, in tətəfəl

‡ 14:30 Jon 12:31 § 14:30 Otəsuvəhian kəni nēmə təhro nətəmimi rəha Iesu nīkilah otəhti mēmə Setən tatol win. Mətəu Iesu təmāni nəghatian u mēmə otləfəri nətəligiən rəhalah mēmə nipəhriənian, nətəligiən rəha Uhgīn tīnatuva. * 14:31 Jon 10:18; 12:49 * 15:1 Jon 6:35 † 15:1 Aes 5:1-7

vivi ilah,‡ mēmā ilah okotəuə e nəualah tepət. §
 3 Itəmah nəkotəhmen e nəhlmi nigī u. Kəni iəu inafəl vivi rəkis itəmah e nəghatiən min iətəm iəmāni=pinə kəm təmah.* 4 Otəhtul=pa lak,† kəni iəu oiəkəhtul=pinə e təmah. Nəhlmi nigī otəsəuəiən nēmā in təsəhtul-pəniən e nəukətin. Təhmen əmə, itəmah ko nəmiəgəhiən rəhatəmah təsəuəiən e nəuan nēmā nəsotəhtul=paian lak.‡

5 “Iəu u, iəu nəukəti nigī. Kəni itəmah nəhlmi nigī min, nəhlmi nigī min iətəm tatilpən=pa vivi lak, mautəhtul=pa. Nəmiəgəhiən rəha iətəmimi iətəm tətəhtul=pa lak kəni iətəhtul=pən lan, in otəuə e nəuan tepət. Mətəu itəmah u, nēmā nəsotəhtul=paian lak, ko nəsotoliən nati kəti. §
 6 Nēmā iətəmimi təsəhtul=paian lak, in təhmen e nəhlmi nigī kəti, iətəm kinəraki lan kəni tinimətu rəkis. Nəhlmi nigī min tol lanəha, kəhrun nəmki-pəniən e nigəm, kuan əhtuv.* 7 Nēmā itəmah nəkotəhtul=pa lak, kəni nəghatiən rəhak nəmotətəu rəkis tətətig e nikitəmah, nati nak itəmah nəkətolkeikei, nəkotəhrun neasiəiən lan. Kəni Uhgīn otol kəm təmah.† 8 Nian nəmiəgəhiən rəhatəmah otəuə e nəuan tepət,‡ nati əha in tətəfəri nərgi rəhak Tatə, kəni e nolian u, tətəgəhun mēmā itəmah rəhak min nətəmimi. §

9 “Tatə Uhgīn in tolkeikei pik iəu. Təhmen əmə, iəu iəkəolkeikei itəmah lanəha. Otəhtul e rəhak nolkeikeiən. 10 Nēmā itəmah nautol

‡ 15:2 Hip 12:5-11 § 15:2 Mat 7:20; Kəl 5:22-23; Efəs 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3 Jon 1:29; 13:10; Efəs 5:26 † 15:4 Jon 6:56 ‡ 15:4 Afīn-to e futnot əpəha Jon 6:56. § 15:5 Fil 4:13 * 15:6 Mat 3:10 † 15:7 Mat 7:7 ‡ 15:8 Kəl 5:22-23 § 15:8 Jon 8:31

rəhak nəghatiən,* kəni onəkotəhtul=pa e rəhak nolkeikeiən, təhmen əhruahru əmə məmə inu iəu iəmol nəghatiən mīn rəha Tatə Uhgīn, kəni iətəhtul=pən e rəhan nolkeikeiən. ¹¹ Iəu iəmətəni pətīgəm nəghatiən mīn u kəm təmah, məmə nikitəmah otətagiən, təhmen əmə məmə iəu nīkik tətəgiən. Konu nikitəmah otəgiən magiən məriauəh.†

¹² “Itəmah nəkotəkeikei mautil nəghatiən u rəhak. Tətəni məmə itəmah onəkotolkeikei itəmah mīn, təhmen əmə məmə iəu iəkolkeikei itəmah lanəha.‡ ¹³ Iətəmi kəti tikə iətəm tolkeikei pik in kəti tapirəkis iətəmimi u iətəm tətəgəhan e rəhan nəmiəgəhiən məmə otosmiəgəh in mīn nəuvein. § ¹⁴ Kəni nəmə itəmah nəkotol natimnati mīn u iətəni kəm təmah, tətəgətun məmə itəmah ko, iəu mīn nəuvein.

¹⁵ “Iəu oiəsauin mīniən e təmah məmə noluək mīn rəhak, mətəu-inu iətəm tatol uək, in təruru natimnati mīn iətəm rəhan iətəmi asoli tatol. Mətəu rəueiu əha, iəu iəkauin e təmah, məmə iəu mīn nəuvein, mətəu-inu natimnati mīn rəfin u iətəm iəmətəu o rəhak Tatə, inəni pətīgəm rəkis kəm təmah.* ¹⁶ Itəmah nəməsotitəpiniən iəu, mətəu iəu iəmitəpīn itəmah.† Kəni iəu iəmələhu=pən itəmah məmə itəmah onəkəhuvən motol uək, kəni uək rəhatəmah otəuə e nəuan.‡ Kəni nəuan u, in otətətig. Tol lanəha, kəni nəmə nəkoteasiə e natimnati mīn kəm Tatə Uhgīn e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah. ¹⁷ Iətəfinə nəghatiən kəti kəm təmah in

* **15:10** Jon 14:15 † **15:11** 1Jon 1:4 ‡ **15:12** Jon 13:34 § **15:13** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1Jon 3:16 * **15:15** Jon 8:26 † **15:16** Jon 13:18 ‡ **15:16** Jon 15:5

tol lanu. Itamah onəkotəkeikei motolkeikei itamah min.”§

Nətəmimi rəha nəhue niftəni, ilah kautəməki e nətəmimi rəha Iesu

¹⁸ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Okəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kautəməki e təmah, nikitəmah otəkeikei məhti məmə aupən, ilah kəmotəməki lak lanəha.* ¹⁹ Okəmə itamah nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni okotolkeikei itamah, mətəu-inu rəhalah u itamah. Mətəu səniəmə itamah nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Iəu iəmitəpən rəkis itamah, kəni mos rəkis itamah o nəhue niftəni. Kəni o nati u inu, nətəmimi rəha nəhue niftəni, kautəməki e təmah.† ²⁰ Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatiən u iəməni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Ioluək əmə kəti, təsapirəkisiən rəhan iətəmi asoli.’‡ Kəni mətəu-inu nətəmi rəha nəhue niftəni u, ilah kautol tərəh agin ohniəu, kəni tol lanəha, ilah okotol nolien kətiəh əmə e təmah.§ Nəmə ilah kəmotol rəhak nəghatiən, kəni ilah okotol rəhatəmah nəghatiən. Mətəu ilah kəməsotol aginiən rəhak nəghatiən min. ²¹ Ilah okotol natimnati min lanəha, mətəu-inu itamah rəhak min nətəmimi.* Ilah okotol lanəha, mətəu-inu ilah kotəruru Uhgən iətəm təmahli=pa iəu.†

²² “Iəmuva kəni məghati kəm lah. Tol lanəha nəua nəghatiən u, ilah kəmoteruh əsas rəhalah nolien tərəh min. Mətəu kəmotəuhlin matəlgilah ohniəu motəpəh rəhak nəghatiən. Kəni rəueiu,

§ 15:17 Jon 15:12 * 15:18 Aes 66:5; 1Jon 3:13 † 15:19 Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20 Jon 13:16 § 15:20 2Tim 3:12 * 15:21 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Uək 5:41; 1Pitə 4:14; Nəh 2:3 † 15:21 Jon 16:1-3

ko kəsotəniən məmə rəhalah noliən tərəh tikə. †§
 23 İətəmimi iətəm tətəməki lak, in tətəməki mīn e
 rəhak Tatə. 24 İəmuva mol uək mīn u e nəhmtilah
 iətəm ko iətəpīsīn kəti təməsoliən. Tol lanəha, ilah
 kəmotəhrun məmə pəh u iəu. Kəni nati əpnəpīn
 kəmotəhrun iəu, mətəu kəutəməki lak, kəni tol
 lanəha məmə kəutəməki mīn e rəhak Tatə. Kəni
 rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah noliən tərəh
 tikə.* 25 Mətəu natimnati mīn əha otəkeikei mol
 lanəha, kəni mol məmə nəghatiən u otuva pəhriən
 iətəm nətəmimi aupən kəmotətəi rəkis e nauəuə
 rəha Lou. Rəhalah u Lou iətəm kotolkeikei pīk
 tətəghati e lah mətəni məmə, ‘İəu iəsoliən nati kəti
 e lah, mətəu ilah kotəməki agīn lak, mautol timəti
 kəm iəu.’ †

26 “Mətəu nian İasiru otuva, in otəni pətīgəm
 iəu. Narmīn rəha Nīpəhriənīən u, tatsipən e Tatə
 Uhgīn. † İəu iəkahli=pa in tuva o təmah. 27 Konu
 itəmah mīn, onəkotəkeikei motəhtul pətīgəm
 motəni iəu, § mətəu-inu itəmah nautatīg kitah mīn
 iəu e nətuəuiniən e uək rəhak muva mətəuarus=pa
 u rəueiu.

16

1 İəu inətəni pətīgəm natimnati mīn u kəm təmah
 məmə nəsotəhlmanīən e rəhatəmah nəhatətəiən.

‡ 15:22 İesu tīnuva kəni mol əpu rəhalah noliən tərəh, kəni
 mol suaru o nītisiən ilah e təfagə tərəh. Mətəu nətəmimi rəha
 nəhue niftəni kəutəməki məmə inko İesu tatol əpu noliən tərəh
 mīn rəhalah. Tol lanəha, ilah kotəpəh in kəni mautohtəu=pən
 napinəpuīən mapirəkis nəhagəhagiən, kəni nati u in təfagə tərəh
 asoli. (Jon 3:19-21; 9:39-41) § 15:22 Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk
 11:31-32 * 15:24 Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25 Sam 35:19;
 69:4 ‡ 15:26 Jon 14:26 § 15:27 Luk 24:48; Jon 21:24; 1Jon 1:2;
 4:14

² Ilah okəpanotəhgi pətigəm itəmah e nimə mīn rəha nuhapuminiən rəhalah;* kəni nīpəhriəniən aḡin, nian əha ikīn tətuvə iətəm nətəmimi okotohamu itəmah, kəni nīkilah təhti məmə ilah kautol uək təuvir kəti rəha Uhgīn.† ³ Ilah okotol natimnati mīn u, mətəu-inu ilah kotəruru pəhriən Tatə Uhgīn, kəni motəruru pəhriən mīn iəu.‡ ⁴ Mətəu iəu iəkaupən məni pətigəm natimnati mīn u kəm təmah. Kəni nian ilah kīnotətuəuin mīnautol e təmah, kəni nīkitəmah otəhti məmə iəu iəməni rəkis natimnati mīn u kəm təmah.”

*Uək mīn iətəm
Narmīn Rəha Uhgīn otəpanol*

Kəni Iesu təghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Iəu iəməsəni pətigəmiən natimnati mīn u kəm təmah aupən, mətəu-inu iəmətətig kitah mīn itəmah. ⁵ Mətəu rəueiu iəkītəlig=pən mīn o rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu, mətəu itəmah kəti təsətapuəhiən ohniəu məmə, ‘?Ik onəkuvən iə?’ ⁶ Mətəu rəueiu, tol lanu lan məmə iəməni natimnati mīn u kəm təmah, kəni nīkitəmah təmahmə. ⁷ Mətəu iəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, otəuvir pīk o təmah məmə iəu iəkagīm rəkis e təmah. Mətəu-inu nəmə iəsagīm rəkisiən e təmah, kəni ko Iasiru§ təsuvaieən matig itəmah mīn. Mətəu nəmə iəu iəkagīm muvən, kəni iəu iəkahli=pa in tuva matig o təmah.* ⁸ Kəni nian in otuva, kəni otəgətun nətəmimi rəha nəhue nīftəni məmə ilah nol təfagə tərāh, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmenieən o nolieən iətəm təhruahru e

* **16:2** Jon 9:22; 12:42 † **16:2** Uək 26:9-10 ‡ **16:3** Jon 15:21;
1Jon 3:1 § **16:7** Jon 14:16 * **16:7** Jon 7:39

nəhmti Uhg̃in, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmenian o nakilian noliən rəha nətəmimi. ⁹ Narm̃in u otəgətun ilah məmə ilah nol təfagə tərāh, † mətəu-inu kəsotəhatətəiən lak. ¹⁰ Narm̃in u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmenian o rəhalah nəhruahruian e nəhmti Uhg̃in, ‡ mətəu-inu iəu iək̃itəlig=pən m̃in o rəhak Tatə, kəni itəmah onəsoteruhian iəu. ¹¹ Narm̃in u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmenian o nakilian noliən rəha nətəmimi, mətəu-inu Uhg̃in in tinakil rəkis iərmənig rəha nəhue niftəni u, Setən. §

¹² “Iəu iatos əhanəh natimnati tepət m̃in məmə iəpanəni kəm təmah. Mətəu rəueiu əha, ko nəsosot rəfinian ilah. Tiəkis p̃ik o təmah.* ¹³ Mətəu nian Narm̃in rəha Nipəhriənian otuva, † in otit itəmah, mol məmə itəmah nəkotəhrun nipəhriənian m̃in rəfin. In ko təsəni aruiən rəhan əmə nəghatian. In otəni pətigəm əmə natimnati m̃in u in tətətəu o Tatə Uhg̃in. Kəni in otəni=p̃inə m̃in kəm təmah natimnati m̃in u nian kəti okəpanəhuva. ¹⁴ In otətəu nəghatian pəhriən ohniəu kəni mətəni pətigəm kəm təmah. E noliən u, in otəfəri iəu. ¹⁵ Natimnati m̃in rəfin rəha Tatə Uhg̃in, in rəhak. ‡ Tol lanəha, kəni iəu iətəni məmə, Narm̃in u, in otətəu nəghatian pəhriən ohniəu kəni matol əpu nipət̃in kəm təmah.”

Otəsuvəhian koteruh Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Otəsuvəhian onəsoteruhian iəu, mətəu uərisig ko, təsuvəhian, kəni onəmanoteruh m̃in iəu.” §

† **16:9** Jon 15:22 ‡ **16:10** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Tait 3:5; 1Pitə 3:18 § **16:11** Jon 12:31 * **16:12** Mak 4:33 † **16:13** Jon 14:17 ‡ **16:15** Jon 17:10 § **16:16** Jon 14:18

17 Kəni nətəmimi mīn nəuvein rəhan, ilah kəutətapuəh-ətapuəh kəm lah mīn məmə, “? Nəghatiən u, nīpətīn nak? In tətəni kəm tah məmə, ‘Otəsuvəhiən onəsoteruhiən iəu, mətəu uərisig, otəsuvəhiən, nəmanoteruh mīn iəu.’ Kəni in təni məmə, ‘Mətəu-inu iəu iatuvən o Tatə Uhgīn.’

18 Nəghatiən u, ‘otəsuvəhiən’ nīpətīn nak? Kitah kotəruru nəghatiən mīn əha in tətəni.”

19 Kəni Iesu tīnəhrun rəkis məmə ilah kotolkeikei məmə okotətapuəh o nati kəti ohni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “? Təhro? Iəu iəməni məmə, ‘Otəsuvəhiən itəmah nəoteruhiən iəu. Mətəu uərisig, təsuvəhiən onəmanoteruh mīn iəu.’ ? Kəni rəueiu nəutətapuəh o təmah mīn o nīpətī nəghatiən u? 20 Nīpəhriənīən agīn u iətəni məmə, itəmah nīkitəmah otahmə, itəmah onəkotasək pīk,* mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni, nīkilah otagiən. Itəmah onəkotətəu tərāh pīk agīn, mətəu nahməiən rəhatəmah otəuhlin=pa e nagīənīən.†

21 Nian nəmə tīnuəkīr məmə pətan kəti otemək, kəni in otətəu tərāh, mətəu-inu tīnol nian rəhan məmə otətəu nahməiən əha. Mətəu uərisig, nəmə nətīn tīnair rəkis, kəni in nīkin təsəhti mīniən nahməiən əha. In nīkin tətagiən pīk mətəu-inu nətīn tīnair=pa e nəhue niftəni. 22 Kəni təhmen əmə, rəueiu əha itəmah nautətəu tərāh. Mətəu uərisig, konu iəu iəkəruh mīn itəmah. Konu nīkitəmah otagiən pīk, ko iətəmimi kəti təsol mīniən itəmah nīkitəmah tahmə mīn. 23 O nian əha, itəmah onəsotətapuəh mīniən o nati kəti ohniəu. Nīpəhriənīən agīn u iətəni kəm təmah məmə, nəmə itəmah nəkotətapuəh e nati kəti o

* 16:20 Mak 16:10 † 16:20 Jon 20:20

Tatə Uhgîn e nərgək, kəni in otəfînə kəm təmah.‡
 24 Mətəuarus=pa u rəueiu, itəmah nəsotətapuəh əhanəhiən e nati kəti e nərgək. Otətapuəh lan e nərgək, kəni onəkotos, məmə nikitəmah otagiən məri məriauəh.”§

Iesu təmehpahu rəkis e natimnati mîn rəha nəhue niftəni

25 Kəni Iesu tətəghati əhanəh matuvən mətəni məmə, “Iəu iətəni=pinə natimnati mîn u e nəghatiən əuhlin, mətəni kəm təmah.* Mətəu nian əha ikîn tətuvə, iətəm iəu iəsəni minian nəghatiən əuhlin lan, mətəu oiəkanus=pinə rəhak Tatə kəm təmah e nolien kəti məmə itəmah onəkotəhrun vivi in lan. 26 E nian əha, itəmah onəkoteasiə e natimnati kəm rəhak Tatə e nərgək, mətəu iəu iəsəniən məmə iəu iəkuvən e nərgitəmah measiə e natimnati ohni† 27 mətəu-inu Tatə Uhgîn, in əmə tolkeikei pik itəmah. In tolkeikei itəmah mətəu-inu itəmah nəkoltolkeikei iəu, kəni itəmah nəmotəhatətə məmə iəu iəmsipən lan. 28 Iəu iəmsipən e Tatə Uhgîn, muva e nəhue niftəni u. Konu rəueiu otəsuvəhiən kəni iəkəpəh mîn nəhue niftəni u, mitəlig=pən mîn o Tatə Uhgîn.”

29 Kəni nətəmimi mîn rəhan kəutəni məmə, “In konu! !Rəueiu əha ik nəsəghati əuhlin minian! Ik nətəni əhruahru əmə kəm timah. 30 Rəueiu

‡ 16:23 Mat 7:7 § 16:24 Jon 15:7-8 * 16:25 Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26 Kitah kotəhrun nuvaiən o Uhgîn e nəfakiən, təhmen əmə e kəlkələh mîn kautəhuvən o rəhalah mîn tatə nətəm koltolkeikei ilah. Iesu tətəfaki o nati kətiəh əmə, inu, məmə Uhgîn oteruh itah məmə kotəhruahru e nəhmtin (Rom 8:34; Hip 7:24-25; 1Jon 2:1-2). Kəni tol lanəha, kitah kotəhrun nuvəniən moteasiə e natimnati o Uhgîn.

əha inotəhrun məmə ik nəkəhrun natimnati rəfin agin, kəni nati əpnapin nəmə iətəmi kəti təsətapuəh əhanəhiən nati kəti ohnik, mətəu ik nəkəhrun nuhalpinien nəghatien min rəfin iətəm kəsətapuəh əhanəhiən lan. Kəni nati u, tol kəni itimah iəkotəhrun məmə ik nəmsipən e Uhgın.”

31 Kəni Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “? Nıpəhriənien, itəmah ninotəni nıpəhriənien lak u rəueiu?‡ 32 Itəmah otətəlig-to lan, nian əha ikin tətuvə, nıpəhriənien məmə nian əha tıniet pətigəm=pa rəkis, iətəm nətəmimi okotəgəu rəkis itəmah, nəkotaiu atiti, məhuvən imatəmah min ikin, motəpəh iəu, iəu pisin əmə.Ş Mətəu ko iəu iəsan pisin əməiən, mətəu-inu nian rəfin rəhak Tatə tətətig itimlau min.*

33 “Iəu iəməni pətigəm rəkis natimnati min u kəm təmah, məmə otol nəməlinuian otatig e nikitəmah mətəu-inu nəutatig lak.† E nəhue nıftəni u, nəhməiən otepət o təmah,‡ mətəu sotəginien, motəhtul məha-məha,Ş mətəu-inu inehpahu rəkis nəsanəniən rəha nəhue nıftəni.”*

17

Iesu təməfaki aru ohni

1 Nian Iesu təməghati rəkis, kəni məsal-pəri ilis e neai, kəni mətəfaki mətəni məmə,

“Tatə, rəhak nian tınuva rəkis. Iəu iəkölkeikei məmə ik onəkəfəri nərgi Nətim, məmə in min

‡ 16:31 Jon 4:23 § 16:32 Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27

* 16:32 Jon 8:29 † 16:33 Jon 14:27 ‡ 16:33 Jon 15:18-21

§ 16:33 Mak 13:9 * 16:33 Rom 8:37; 1Jon 4:4; 5:4; Nəh 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7

otāmanāfəri nārgām,* ² mātəu-inu ik nāmāfən nāsānānīān mīnē nepātīān kām in, māmə in otarmānīg e nātēmimi rāfin,† kēni mährun mīn nāfānīān nāmīāgāhīān itulīn kām lah mīn u, nātəm ik nāmāfən mīn ilah kām in. ³ Kēni nāmīāgāhīān itulīn u, nīpētīn u māmə nātēmimi okotāhrun ik, iātəm ik əmə u ik Uhgīn pāhriān,‡ kēni motāhrun mīn Iesu Krīsto u, ik nāmāhli=pa.§ ⁴ Iəu iāmāfəri nārgām e nāhue nīftāni u,* kēni inol rāfin uək iātəm ik nāmāfa kām iəu māmə iəkol.† ⁵ Tatə, rəueiu əha, tinol nīān rāham māmə onəkōs iəu iəkuvnə mətātīg kilau mīn ik. Əfəri iəu māfa nepātīān əhagəhag kām iəu, təhmen əmə māmə inu, iāmos aupən kilau mīn ik e nīān nīftāni u tēmātīkə əhanāh.‡

Iesu tāmāfaki o rāhan mīn

⁶ “Nātēmimi mīn u nātəm ik nāmos rākīs ilah o nāhue nīftāni māfa ilah kām iəu, iəu iāmatol əpu nārgām kām lah, māmə ilah okotāhrun ik.§ Aupən, ilah rāham mīn nātēmimi, mātəu rəueiu ik nāmāfa ilah e nāhlmək, māmə ilah rāhak mīn nātēmimi. Ilah kāmāutohtəu=pən rāham nāghatīān, ⁷ kēni rəueiu əha, ilah kotāhrun māmə, natīmīnati mīn u ik nāmāfa kām iəu, ilah kautsīpən əmə ohnik. ⁸ Ilah kotāhrun natīmīnati mīn u, mātəu-inu ik nāmāni=pa rākīs nāghatīān kām iəu, kēni iəu iāmāni=pən kām lah, kēni ilah kautōs e nīkilah. Kēni ilah motāhrun māmə nīpāhriānīān aģīn māmə iəu iāmsīpīnə lam, kēni mātəhatətə lak māmə ik nāmāhli=pa iəu.

* **17:1** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2** Dan 7:14; Mat 28:18; 1Kor 15:27-28 ‡ **17:3** Jon 17:25,26 § **17:3** Fil 3:8 * **17:4** Jon 13:31 † **17:4** Jon 19:30 ‡ **17:5** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 § **17:6** Jon 1:18

9 “Iəu iətəfaki o lah mɪn u. Iəu iəsəfakiən o nətəmimi rəha nəhue niftəni, iətəfaki əmə o nətəmimi mɪn u nətəm ik nəməfa ilah kəm iəu, mətəu-inu ilah u rəham mɪn. ¹⁰ Nətəmimi mɪn u iatos, ilah rəfin rəham, konu ilah rəfin u nətəm ik natos, ilah rəhak.* Kəni nətəmimi mɪn u, ik nəmol ilah məmə nəmiəgəhiən rəhalah tətəfəri nərgək.

¹¹ “Rəueiu əha iətuva ohnik, kəni təsuvəhiən iəu iəsatiɡiən u e nəhue niftəni u. Mətəu nətəmimi mɪn u, ilah okotatiɡ əhanəh e nəhue niftəni u. Tatə, ik nəkəhruahru aɡin. Onəkaskəlīm nətəmimi mɪn u kotatiɡ vivi e nəsanəniən rəha nərgəm u ik nəməfa kəm iəu, məmə ilah okotatiɡ kətiəh əmə, təhmen e lau, kilau kətiəh.† ¹² Nian iəu iəmətatiɡ itimah min ilah, kəni mətəpali təuvir‡ o lah, e nəsanəniən e nərgəm əmə iətəm ik nəməfa kəm iəu. Iəu iəmateh vivi ilah, iəməsairəuauien e kəti. § Kətiəh əmə u iətəm nəti nərəkinien, inko Uhgɪn otəkeikei mahli=pən e Nigəm Asoli.* Konu nati əha otol lanəha, məmə otol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgɪn otuva mol nɪpəhriənien.

¹³ “Rəueiu əha, iətuva ohnik, mətəu iətəni nəghatiən mɪn u nian iətatiɡ e nəhue niftəni, məmə ilah mɪn, nɪkilah otagiən məri məriauəh, təhmen əmə məmə iəu nɪkik tətəgiən. ¹⁴ Iəu iəməni pətəgiəm rəham nəghatiən mɪn kəm lah. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəsotolkeikeien ilah, kəutəməki e lah,† mətəu-inu ilah səniamə

* **17:10** Jon 16:15 † **17:11** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30
 ‡ **17:12** “Mətəpali təuvir,” nɪpətɪn u, iəmateh vivi məmə nati kəti təsərəkinien, məsal vivi o lah. § **17:12** Jon 6:39 * **17:12** Inu Jutəs. Jon 6:70,71 † **17:14** Jon 8:23; 15:19

nətəmimi rəha nəhue niftəni,‡ təhmen əmə məmə iəu səniəmə iətəmi rəha niftəni u.

15 “İəu iəsətapuəhiən ohnik məmə onəkös rəkis ilah e nəhue niftəni u. Mətəu iəkolkeikei məmə ik onəkahtipəsīg e iətəmi tərāh u Setən, məmə otəsuvaiən mərəkin ilah. Ik nəkəpali təuvir§ o lah.*

16 “İəu, səniəmə iətəmimi rəha nəhue niftəni u. Kəni tol lanəha, ilah mīn səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni. 17 Rəham nəghatiən in nīpəhriən iən rəfin. Onəköl rəham nəghatiən məmə in otöl uək e nəmiəgəhiən rəhalah məmə ilah nətəmimi pəhriən rəham motasim motəhruahru.† 18 Ik nəmahli=pa iəu, iəkuva e nəhue niftəni u,‡ kəni təhmen əmə, iəu inətahli pətīgəm mīn ilah, kautəhuvən e nəhue niftəni.§ 19 Kəni iəu iətəfinə aru iəu məmə iəkāsīm o noliən nəlpəkəuiən rəham,* məmə iəkāsiru e nətəmimi mīn u, məmə ilah mīn okotāsīm motəhruahru, kəni ilah nətəmimi pəhriən rəham.†

Iəu təməfaki o nətəm okəpanotəhatətə lan

20 “İəu iəsəfaki əməiən o nətəmi mīn u, mətəu iətəfaki mīn o nətəmimi mīn u nətəm okəpanotəhatətə lak e nəghatiən rəha nətəmimi mīn u. 21 Tatə. İəu iətəfaki o lah, məmə ilah rəfin okəhuva kətiəh əmə, təhmen=pən əmə məmə inu kilau kətiəh əmə, kəni iətəhtul=pinə lam, kəni ik nətəhtul=pa lak. İətəfaki məmə ilah okəhuva

‡ 17:14 1Pitə 2:11 § 17:15 “Onəkəpali təuvir,” nīpətin u, oteh vivi məmə nati kəti təsərəkin iən ilah. * 17:15 Mat 24:24; Jon 8:44; 1Pitə 5:8 † 17:17 Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1Pitə 1:16 ‡ 17:18 Jon 3:17 § 17:18 Jon 20:21; Mat 28:18-20 * 17:19 Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1Kor 11:24; Dut 15:19,21; Tait 2:14; Hip 9:14 † 17:19 Hip 10:10

kətiəh əmə kitah min ik, məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhatətə məmə ik nəmahli=pa iəu.‡ 22 Ik ninəfa rəkis nepətian§ kəm iəu, kəni iəu iətəfən pəti nepətian rəhak kəm lah, məmə ilah okəhuva kətiəh əmə təhmen əmə məmə kilau katuol kətiəh.* 23 Iətəhtul=pən e nīkilah, kəni ik nətəhtul=pa lak. Tol lanəha, iətəfaki məmə, ilah okəhuva kətiəh əmə e natimnati min rəfin məmə nətəmimi min u rəha nəhue niftəni, ilah okoteruh motəhrun məmə ik nəmahli=pa iəu, kəni məmə ik nəmolkeikei rəham nətəmimi† təhmen əmə məmə inu, ik nəmolkeikei iəu mine.

24 “Tatə, ik nəməfa ilah u e nəhlmək məmə ilah rəhak min, kəni iəu iəkolkeikei məmə ilah okotəhrun nuvaiən ikin ko iətəm iəu min iəkuvən ikin,‡ məmə ilah okoteruh nepətian əhagəhag rəhak§ iətəm iəu iatos. Nepətian əhagəhag u, ik nəməfa kəm iəu, mətəu-inu ik nəmolkeikei iəu aupən aɡin nian niftəni u təmatikə əhanəh.*

25 “Tatə, ik nəkəhruahru aɡin.† Nətəmimi rəha niftəni u, ilah kotəruru ik,‡ mətəu iəu iəkəhrun ik. Kəni nətəmimi min u rəhak min, ilah kotəhrun məmə ik nəmahli=pa iəu. 26 Iəu iəmol əpu ik kəm lah, məmə ilah okotəhrun vivi ik,§ konu

‡ 17:21 Jon 3:17 § 17:22 Jon 1:14 * 17:22 Jon 14:20

† 17:23 Jon 16:27 ‡ 17:24 Jon 12:26 § 17:24 Nətəm kəutəfaki kauteh nepətian rəha Iesu nəuветin u rəueiu, (Jon 1:14; 2Kor 3:18). Mətəu kitah kotəhrun məmə nəmə otitəlig=pa, kitah okotəhmen lan, mətəu-inu e nian əha, okoteruh əsas rəhan nepətian əhagəhag e nəhmtitah (1Jon 3:2). Nepətian əhagəhag rəha Iesu iətəm rəhan nətəmimi min ilah okoteruh, inu rəhan nepətian məmə in Uhgın, nepətian əhagəhag əha iətəm in təmos aupən niftəni təpənətig.

* 17:24 Jon 1:1-3; 1:14; 1Pitə 1:20 † 17:25 Sam 119:137; Rom 3:26 ‡ 17:25 Jon 15:21; 16:3 § 17:26 Jon 17:6

iəu, oiəkəkeikei matol əpu ik lanəha, məmə nolkeikeiən rəham otinpi vivi nīkilah,* kəni məmə iəu aru oiəkatiḡ e nīkilah. Nolkeikeiən u iətəḡhati lan, in nolkeikeiən rəham, təhmen məmə inu ik nəkolkeikei iəu lan.”†

18

Tikimīr mīn rəha Iesu kəməhuva motaskəlīm in (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Nian Iesu təmaupən məfaki rəkis, kəmoḡiet e taun u, kəni motohapumīn=pən e nītəni=pən e nīpəḡ ləuahtəni kəti, nərgīn u, Kitron. Kəni ikīn əha, kəmərfei nīḡi olif tēpət ikīn. Kəni Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi mīn kəməhuvən e nīki nīḡi mīn əha.

² Kəni Jutəs u, iətəmimi u uərisiḡ in otəpanegəhan e Iesu kəm rəham mīn tikimīr, in tinəhrun rəkis ikīn əha, mətəu-inu nian nəuvein, Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi ilah kəutuhapumīn ilah mīn ikīn.* ³ Kəni pris asoli mīn mīne Fərəsi mīn kəmotahli=pən soldiə mīn nətəm kəutəhtul o Nīmə Rəha Uḡīn kəhuva motēh Jutəs. Kəni Jutəs təmit ilah mīne soldiə mīn nəuvein rəha nətəm Rom, mīt ilah məhuvən e nīki nīḡi olif əha. Ilah kəutəmki nəuanisiə, mīne lait mīn, mīne natimnati rəha nəluagiḡniən.†

⁴ Iesu tinəhrun rəkis məmə natimnati mīn u, in otuva toll lanu lan, mətəu in təmaliuək muvən o lah,

* **17:26** E fes u, nīpətīn keiu. Kətiəḡ, Iesu tətəfaki məmə Tatə Uḡīn otolkeikei rəhan mīn nətəmimi, təhmen əmə məmə in tatolkeikei Iesu. Mətəu in tətəfaki mīn məmə rəhan nətəmimi okotolkeikei ilah mīn təhmen əmə məmə Tatə Uḡīn in tatolkeikei Iesu. † **17:26** Jon 15:9; Rom 5:5 * **18:2** Luk 21:37; 22:39 † **18:3** Uək 1:16

kəni mətapuəh o lah məmə, “Itəmah nəutəsəl e pəh u?”

⁵ İlah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İətəm Nasərit kəti, nərgin u İesu.” Kəni in təni=pən kəm lah məmə, “Mə İəu u inu.” ‡§ (Kəni Jutəs, suah u iətəm təmegəhan=pən e İesu e nəhlmiləh, in tətəhtul ilah min.) ⁶ Kəni nian İesu təməni məmə, “Mə İəu U Inu,”* ilah kəmotan e nəmtəhlah mohtəlig, moteiuaiu motəmei e niftəni. †

⁷ Kəni İesu tatig mətapuəh min o lah məmə, “? İtəmah nəutəsəl e pəh konu?”

Kəni ilah kotəni məmə, “İətəm Nasərit kəti, nərgin u İesu.”

⁸ Kəni İesu təni=pən məmə, “İnəni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Mə İəu u inu.’ ‡§ Nəmə itəmah nəutəsəl lak, kəni təuvir məmə nəkotəpəh nətəmimi min u, kautəhuvən lahuənu.” ⁹ In təməni lanəha məmə nəghatiən u iətəm in tinəni rəkis in otol nıpəhriəniən lan. Nəghatiən u təməni məmə, “Tatə, nətəmimi min u nətəm nəmələhu=pən ilah e nəhlmək, ko iəsairəuəuiən e kəti.”*

¹⁰ Saimon Pitə təmatələs rəhan kəti nau rəha nəluəginəh. Kəni əmeiko, in təmeuvi pətigəm uəhai əmə rəhan nau, mauəh lan mohatuv rəkis nımatəlgı ioluək kəti rəha pris asoli əgin, nımatəlgın maru. Nərgi suah kəha, Malkəs.

¹¹ Mətəu İesu təni=pən kəm Pitə məmə, “Əfən rəham nau e nımein. İk onəkəkeikei məhrun

‡ **18:5** “İəu u inu.” – Afın-to futnot e Jon 8:24. § **18:5** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6** “İəu U Inu.” – Afın-to futnot e Jon 8:24. † **18:6** Nəh 1:17 ‡ **18:8** “İəu u inu.” – Afın-to futnot e Jon 8:24. § **18:8** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 18:6 * **18:9** Jon 6:39; 10:28; 17:12

məmə nahməiən u rəhak,† iətəm Tatə Uhg̃in in təməfa kəm iəu, kəni iəu iəkəkeikei mətəlig əmə lan, mol.”‡

Ilah kəmotələs Iesu məhuvən təhtul aupən e nəhmti Anəs
(*Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54*)

¹² Kəni soldiə min rəha nətəm Rom mine iətəmi asoli rəhalah, mine soldiə min rəha nətəm Isrel, kəmotaskəlīm Iesu, kəni motəlis-ərain nəhlmin.

¹³ Kəni kəmotaupən motələs in məhuvən təhtul e nəhmti Anəs. Anəs u inu, in rəhn-iəuanian Kaiəfəs. Kaiəfəs u inu, in pris asoli agin e nu əha. § ¹⁴ Kəni Kaiəfəs u inu, in aupən təməni kəm nətəm asoli rəha nətəm Isrel məmə təuvir pik məmə iətəmi kətiah əmə otimis o nətəmi, tapirəkis məmə nətəmi rəfin okohmis.*

† **18:11** Nian Iesu tani məmə, “Ik onəkəkeikei məhrun məmə nahməiən u rəhak,” nəghatien Kris əhruahru tətəni məmə, “?Oiakəmnim-pən e kap u iətəm rəhak Tatə otəfa kəm iəu?” E nəghatien Kris, “oiakəmnim-pən e kap” in nəghatien əuhlin, nipətin u, məmə Iesu tətəghan lan məmə in otos nahməiən u iətəm otuva ohni nian Uhg̃in otol nalpinian kəm in o nolian tərəh min rəha nətəmi rəfin. ‡ **18:11** Mat 20:22 § **18:13** E nian rəha Oltestimin, kətəfəri pris asoli agin min kautəhtul mətəuarus nian ilah okohmis. Mətəu e nian Jon tətətei nauəuə u lan, nətəm Rom kəmotəuhlin nətəligian əha, motol məmə iətəmi tatol pris asoli agin, okəkeikei kətəfəri nitain, məmə iətəmi kəti in otəsarməniagian nian təfəməh. E nu 6 AD, nətəm Rom kəmotəfəri Anəs məmə in otuva pris asoli agin, konu e nu 15 AD, kəmotosiahu in e rəhan uək, kəni motəfəri Kaiəfəs məmə tatos nimein. Mətəu Anəs in tatos əhanəh narməniagian e nətəligian rəha nətəm Isrel, kəni nətəm Isrel kətəni əhanəh məmə in pris asoli agin. * **18:14** Jon 11:49-51

*Pitə təmāni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Kəni Saimon Pitə mine iətəmimi kəti mīn rəha Iesu, ilau kəmiauərisig e Iesu. Iətəmimi u kəti mīn rəha Iesu, pris asoli aġin in təhrun vivi. Tol lanəha, in təmitəu=pən Iesu, muvən əpəha imə e iat rəha nimə rəha pris asoli aġin u. ¹⁶ Mətəu Pitə in təmatəhtul əmə e ket. Kəni iətəmimi kəti mīn u rəha Iesu, iətəm pris asoli aġin təhrun vivi, in təmiet muva ihluə, kəni məni=pən kəm pətan u iətəm tətəhtul o ket. Kəni in təmit Pitə mian imə. ¹⁷ Kəni əmeiko, pətan mītə u iətəm tətəhtul o ket, təmafū Pitə kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Ei, ik mīn u iətəmimi rəha suah kəha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

¹⁸ Kəni e nian əha, in nian rəha nətəpuian, kəni noluək mīn rəha pris asoli aġin, mine soldia mīn, ilah kəmotahli niġəm e nəmtahli niġəm, kəni mautəhtul titəlau lan, məutətogəm. Kəni Pitə mīn, in təmuvən matəhtul, matətogəm e niġəm.

*Pris asoli aġin təməġhati
kəm Iesu*

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kəni pris asoli aġin tətəpuəh e natimnati mīn o Iesu. Tətəpuəh o nətəmimi mīn rəhan mine nəġhatian mīn rəhan iətəm təmatəni mətəġətun ilah lan.†

† **18:19** Nati əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asoli aġin e nu əha (fes 13), mətəu Anəs in tatos əhanəh nepətiən rəha pris asoli aġin kəti, mətəu-inu in pris asoli aupən ikin. Kəni fes u tətəġhati e Anəs. (Jon 18:24; Luk 3:2; Uək 4:5-6).

20 Kəni Iesu tətəni=pən kəm in məmə, “İəu iəmətəni rəhak nəghatien mın e nəhmti nətəmimi. Nian rəfin, iətəgətun nətəmimi lan, əpəha e nimə mın rəha nuhapuminiən, kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgın, iətəm nətəm Isrel kəutəharəg ikin nian rəfin. İəu iəsəhluaigien e rəhak nəghatien mın. 21 ? Təhro nəkətapuəh lanu lan kəm iəu? Təuvir məmə nəkuvən mətapuəh o nətəmimi kəmotətəu rəhak nəghatien mın. İlah kotəhrun vivi natimnati mın u iətəm iəməni.”‡

22 Nian Iesu təmatəni nəghatien əha, kəni soldia kəti iətəm tətəhtul e Nimə Rəha Uhgın, in tətəhtul əha ikin, təmem nikapın, kəni məni məmə, “?Nətəni lanko e pris asoli agın o nak?”

23 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə iəməni nəghatien nəuvein kəsotəhruahruien, təuvir nəkəni pətigəm. ? Mətəu nəmə rəhak nəghatien mın kotəhruahru əmə, təhro nəkem iəu?”

24 Kəni əmeiko Anəs tahli=pən Iesu tuvən o pris asoli agın u Kaiəfəs. Mətəu təmatəmki əhanəh niləuis u kəməlis-ərain lan.

*Pitə tınəni mın məmə
tərruru İesu*

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Kəni Saimon Pitə təhtul əhanəh mətətogəm e nigəm. Kəni kəutətapuəh ohni məmə, “?Ei, ik mın u, ik iətəmimi rəha iətəmi əha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

‡ **18:21** Lou rəha nətəm Isrel tətəni məmə iətəmimi kəti ko təsəni pətigəm aruien in e kot. Mətəu pris asoli agın tətətapuəh o İesu məmə otəni pətigəm aru in.

²⁶ Kəni əmeiko, ioluək kəti rəha pris asoli agin, in nəuaniləuis kəti rəha suah u Pitə təməhtuv matəlgin aupən, in təməni məmə, “?Nikik təhti məmə iəmeruh ik itəmah min əpəha e niki niggi olif, uə kəpə?”

²⁷ Mətəu Pitə təni məmə, “!Kəpə! Səniəmə iəu.”

Kəni rəueiu agin min, mənig kəti təkəkə.Ş

Iesu in təməhtul aupən

e nəhmti Pailət

(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸ Kəni ləplapin agin, kəmotələs Iesu mohiet e nimə rəha Kaiəfəs, məhuvən e nimə rəha Pailət. Pailət in iətəm Rom, mətəu in tatos narməniğin asoli Isrel. Nətəm Isrel kautos nətuakəmiən kəti rəhalah, ilah kəsəhuvəniən e nimə rəha Ianihluə kəti. Nəmə okəhuvən imə, kəni ilah kəutəni məmə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın, kəni ilah ko kəsotuniən nauəniən rəha lafet rəha Pasova.*†

²⁹ Nətuakəmiən u rəhalah, tol kəni Pailət in təmiət e rəhan nimə, muva ihluə məmə oteruh ilah. Kəni in təmətapuəh məmə, “?Nipəgnəmtin nak u itəmah nautəh=pən e suah u?”

³⁰ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “! Nəmə suah u in təsətgəhliən lou, kəni iəsotələsiən məhuva ohnik!”

³¹ Kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “Təuvir məmə itəmah onəkotələs in məhuvən, kəni itəmah motakil, titəu=pən lou min rəhatəmah.”

Ş **18:27** Jon 13:38 * **18:28** E fes u, Jon tətəgətun məmə nətəmi asoli rəha Isrel ilah kəutalkut pik o nitəu-pəniən lou əlkələh min rəhalah, mətəu ilah kautol məmə ilah kəutohamu iətəmi kəti timis mətəu-inu kəsotolkeikeiən in. † **18:28** Jon 11:55

Mətəu ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Mətəu nətəm Rom əmə ilah kotegəhan məmə kəhrun nohamuiən itəmi.” ³² Iesu təmətəni aupən məmə in otimis lanəha,‡ kəni natimnati mīn u kəmōl məmə nəghatiən mīn u rəhan okəhuva motol nīpəhriənīən.

³³ Kəni əmeiko Pailət tuvən mīn imə, kəni mauin e Iesu tuva məhtul aupən e nəhmtin, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha nətəm Isrel?”§

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Ik aru əmə nətətapuəh lankonu lan, uə nətətapuəh mətəu-inu nətəmimi kəutəni=pinə iəu kəm ik?”

³⁵ Kəni Pailət təni=pən məmə, “?Təhro? !?Ik nīkim təhti məmə iəu iətəm Isrel kəti u!? Nətəmimi imam ikīn əmə mīne pris asoli mīn rəham, ilah kəmotegəhan=pa lam e nəhlmək. ?Ik nəmōl nati nak?”

³⁶ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu, iəsoliən kig rəha niftəni u. Nəmə iəu kig kəti təhmen e kig mīn rəha nəhue niftəni u, kəni rəhak nətəmimi mīn okotəluagin, motoh nətəmimi mīn u kotolkeikei məmə okotəfən iəu e nəhlmī nətəmi asoli rəha nətəm Isrel. Mətəu iəu səniəmə kig kəti rəha nəhue niftəni u.”*

³⁷ Kəni Pailət təməni məmə, “Pəhriən. Ik kig kəti ko.”

‡ **18:32** Iesu təməni məmə in otimis e niği kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kəni nətəm Rom, ilah kautohamu nətəmi kautol nərahīən, mautətu-pəri ilah e niği kəluau. Mətəu nətəm Rom kəsotegəhanīən məmə nətəm Isrel, ilah okotohamu itəmi iətəm tatol nərahīən. § **18:33** Mat 2:2; Luk 23:2-3 * **18:36** Luk 17:21; Jon 6:51

Kəni Iesu təni məmə, “Ik nəməni məmə iəu kig kəti. Iəu iəməir=pa e nəhue niftəni u o nati kətiəh əmə, məmə iətəhtul pətigəm mətəni pətigəm nīpəhrīənīən.† Kəni iətəmimi iətəm nīkin tagiən məmə otitəu=pən nīpəhrīənīən, kəni in tatətəlig e rəhak nəghatīən.”‡

³⁸ Mətəu Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Nak u, nīpəhrīənīən?”

*Pailət təmakil məmə
Iesu təkəikei mīmīs*

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kəni Pailət təmīet mīn muvən meh nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel, məni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəseruhīən nolīən tərāh kəti mīne e suah u, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkīn lou.§ ³⁹ Mətəu e nolīən rəhatəmāh, e nīan rəha lafet rəha Pasova, nīan rəfīn iatītīs suah kəti mahli pətigəm e kaləpus. ? Kəni təhro? ? Itəmāh nəkolkeikei məmə iəu iəkəgəhan lan kəni mītīs kig rəha nətəm Isrel?”

⁴⁰ Kəni ilah kotagət əfəməh motəni məmə, “!Kəpə! !Itīmāh iəkotəpəh suah ko, iəkotolkeikei Parəpəs!” Parəpəs u, in iakləh kəti, kəni in təmətəluagin mətəhamu itəmi məmə otəhgi pətigəm kəpmən rəha Rom.*

19

¹ Kəni Pailət təməfən Iesu e nəhlmi rəhan mīn soldīə mīn, kəni ilah kəmotālis.* ² Kəni kəmotəmki nīləuīs iətəm tol nīhlīn nīhlīn, motol kəfəfau lan, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motaharu=pən e rəhn-kapə. Kəni məhuvən=pən e kot əfəməh kəti

† 18:37 Jon 3:32 ‡ 18:37 Jon 8:47 § 18:38 Luk 23:4 * 18:40
Uək 3:14 * 19:1 Aes 50:6; 53:5

kəm in, tol næugi naris lan, təhmen e kot rəha kig. ³ Kəni ilah məhuva ohni, məutəuvsan lan, kəni məutəni məmə, “Ik u inu, kig rəha nətəm Isrel. Itimah iəkotəfən nisaiən kəm ik.” Kəni ilah mauteṁ=pən əmə nīkapin.

⁴ Kəni Pailət tiet mīn muvən ihluə, kəni mətəni=pən kəm nətəmimi məmə, “Ei, nətəmimi. Iəu iəkahli pətīgəm mīn suah u tuva ihluə, məmə itəmah onəkoteruh-to məmə iəu iəsehian noliən tərəh lan mīne.” ⁵ Kəni Iesu təmiet mīn muva ihluə. In tətəfəfau e kəfəfau u kəmol e ləhi iətəm tol nihlin-nihlin, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni matuvən e kot əfəməh tol næugi naris, təhmen e kot rəha kig, kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “!Nətəmimi! !Oteh-to! Suah u inu!”

⁶ Mətəu nian pris asoli mīn mīne soldiə mīn nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgīn kəmotafu, ilah kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “!Okətu-pəri e nigī kəməluau! !Okətu-pəri e nigī kəməluau!”†

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “Intələh, itəmah pisin əmə, otos məhuvən, motətu-pəri e nigī kəməluau. Mətəu iəu iəseruhiən noliən tərəh kəti mīne lan.”

⁷ Mətəu ilah kotəni məmə, “Rəhatimah kəti əha ikin lou tətəni məmə in otəkeikei mīmīs, mətəu-inu in tətəni məmə in Nəti Uhgīn.”‡

⁸ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatiən u, in təməgīn pik təhmīn mīn. ⁹ Kəni in təmatīg muvən mīn imə,

† 19:6 Uək 3:13 ‡ 19:7 Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33

mətapuəh o Iesu məmə, “?Ik iətəm iə?”[§]

Mətəu Iesu təsuhalpinian rəhan nəghatian.
¹⁰ Kəni Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Təhro nəsəni=paiən kəm iəu? ?Ik nəsəhrunian məmə iəu iətos nəsənəniən məmə iəkahli pətigəm ik, kəni matos mīn nəsənəniən məmə okəhti=pən ik e nigī kəməluau?”

¹¹ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə Uhgīn təməsoliən nati u, ko ik onəsos aginiən nəsənəniən məmə onəkakil iəu.* Tol lanəha, noliən tərəh rəha iətəmi u iətəm təməfinə iəu e nəhlməm, in tərəh mapirəkis rəham.”[†]

¹² Kəni tətəuvin e nian əha, Pailət təmölkeikei məmə otəhlman e Iesu. Mətəu nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel kəutagət əfəməh məutəni məmə, “Nəmə nəkəhlman e suah u mahli pətigəm, kəni ik səniamə iətəmi rəha Sisə. Iətəmi kəti u iətəm tətəni məmə in kig in tikimīr rəha Sisə.”

¹³ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatian u, kəni təmit Iesu muva mīn ihluə. Kəni in təmuvən əha ikin kəti, nərgīn u, Lou Kəpiel Epīn-Epīn, e nəghatian Isrel, in Kapata,[‡] kəni mətəharəg-pəri e jeə rəha nakilian. ¹⁴ Tinuəkīr mītigar təhtul əhruahru, e nian əhruahru rəha nol əpenə-penəniən o noliən lafet rəha Pasova.

§ 19:9 Pailət təmətapuəh lanəha o nəhrunian məmə nəmə təhro Iesu in uhgīn əkəku kəti, uə nəmə təhro nikin tətəhti məmə Iesu in iətəm e nītəni pīsīn kəti kəni iətə-pīsīn kəti in otakil noliən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpīn rəkis nəghatian rəhan, mətəu Pailət təməsəniən nīpəhrīniən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11** Rom 13:1 † **19:11** Jon 18:30; Uək 3:13 ‡ **19:13** Kapata in ikin kəti kəməlin kəpiel iətəm tepin-epin mīn ikin, kol təhmen əmə e simen.

Kəni Pailət tənı=pən kəm nətəm Isrel məmə, “! Ei, nətəmimi mın əpə! !Otafu-to! !Suah u in kig rəhatəmäh!”§

¹⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəmäh, motəni məmə, “! Ohamu! !Ohamu! !Ətu-pəri e niği kəməluau!”

Kəni Pailət təmənı=pən kəm lah məmə, “?Itəmäh nəkotolkeikei mə iəu iəkətu-pəri kig rəhatəmäh e niği kəməluau?”

Mətəu pris asoli mın kotəni məmə, “!Sisə əmə u, in rəhatımäh kig!”

¹⁶ Kəni Pailət təmegəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmiş, məmə soldia mın rəha Rom okəhuvən motətu-pəri e niği kəməluau.*

*Soldia mın kəmotətu-pəri Iesu e niği kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)*

Kəni ilah kəmotələs Iesu məhuvən. ¹⁷ In tətələs niği kəməluau rəhan,† miet matuvən ikin kəti mın, nərgin u, Kolkotə e nəghatiən rəha nətəm Isrel. Nipətın u, “Louipil-uipil.” ¹⁸ Kəni ikin əha, kəmotətu-pəri Iesu e niği kəməluau. Kəni kəmotatig motəhti=pən mın iətəmimi mil keiu e niği kəməluau keiu mın, kəti e nıkalın maru, kəti e nıkalın məuil, kəni Iesu in tətəhkul e nəlugin e lau.

¹⁹ Kəni Pailət təmənı kətei rəkis nəghatiən kəti, kələs kan kəhti=pən e rəhn-kapə niği kəməluau. Nəghatiən u tətəni məmə,

IESU

IƏTƏM NASƏRİT

§ **19:14** Jon 19:19,21-22 * **19:16** Pailət in təhrun əmə məmə Iesu nati tərəh tikə lan, mətəu in təhrun mın məmə nəmə təsoliən nıkilah, okotol nərahıən, kəni Sisə u kig rəha Rom təhrun nərakıən lan e uək rəhan. † **19:17** Luk 14:27

KIG RƏHA NƏTƏM ISREL‡

20 Kəni nətəm Isrel tepət, ilah kotafin nəghatiən u, mətəu-inu ikın əha kəmotəhti=pən Iesu ikın, in iuəkır əmə o taun. § Kəni nəghatiən u, kəmətei rəkis e nəghatiən rəha nətəm Isrel, mine nəghatiən rəha nətəm Rom, mine nəghatiən rəha nətəm Kris.

21 Kəni pris asoli mın rəha nətəm Isrel, kəməhuvən motəni=pən kəm Pailət məmə, “Onəsəteiən məmə, ‘Kig rəha nətəm Isrel.’ Təuvir mə onəkətei məmə, ‘Suah u in tətəni məmə in kig rəha nətəm Isrel.’ ”*

22 Mətəu Pailət təni məmə, “!Kəpə! Nati iətəm iəmətei təmähli əmə lanəha.”

Soldiə mın kəmotəuəri natimnati rəha Iesu

23 Kəni nian soldiə mın kəmotəhti-pəri rəkis Iesu e niği kəməluau, kəni motos rəhan napən, kəni motəuəri nəhmtin kuvət, mətəu-inu soldiə mın ilah kuvət. Mətəu kot əfəmäh rəhan, iətəmimi iətəm in təmol napən, təməsilpiniən napən lan, in təmol apiəpiə əmə napən əha. 24 Kəni soldiə mın u

kınotəni-əni kəm lah mın məmə, “Ei, təsəuviriən məmə okotearis nati u. Təuvir məmə okotatu əmə e tais ohni. Kəni iətəmi tol win lan, in tos rəhan u kot.” Nati u təmiet məmə otol nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol nıpəhriəniən, u təməni məmə,

“İlah kəmotəmki rəkis rəhak napən. İlah kəmotəuəri e lah mın.

Kəni ilah kəmotatu e tais məmə otəgətun məmə pəh otos napən mın əha.”†

‡ 19:19 Jon 19:14,21 § 19:20 Hip 13:12 * 19:21 Jon 19:14

† 19:24 Sam 22:18

Kəni tol lanəha, soldia min kəmotol pəhriən lanəha.‡

Iesu mine rəhan mamə

25 Kəni iuəkir əmə o nigı kəməluau rəha Iesu, niṗətan kuvət kəmautəhtul əha ikin. Mamə rəha Iesu, mine pia rəhan mamə, mine Meri kəti min, pətan rəha Klopəs, mine iahunin kəti min Meri pətan Maktələ.§ 26 Kəni nian Iesu təmeruh rəhan mamə mine suah u iətəm in tolkeikei pik* kautəhtul e nikalin, kəni təni=pən kəm rəhan mamə məmə, “!Pətan, nətim ko!”

27 Kəni məni=pən kəm suah u məmə, “!k rəham u mamə.” Kəni tətəuvin e nian əha, suah u təmit pətan u mian iman ikin, kəni in təmateh vivi in, təhmen e rəhan əhruahru mamə.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

28 Kəni uərisig lan, Iesu təməhrun məmə uək min iətəm in təmuva məmə otol, tinol naunun rəkis.† Kəni o noliən nəghatiən min e Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol niṗəhriəniən lan, in təməni məmə “!nəuəuə.”‡

29 Kəni nosinati əkəku kəti əha ikin tətəharəg, kəmiuvi=pən wain lanu tarfu, məni lan nəhmtin teiuaiu. Kəni ilah kəmotələs nati kəti talus-alus təhmen e kotin, kəni motəfən e wain u, kəni motətu=pən e nəhlmı nigı kəti kətəni məmə hisop, kəni motləfəri tuvən iuəkir o nohli Iesu, məmə otəmnim. 30 Kəni nian in təməmnim wain u

‡ 19:24 Jon 19:28,36,37 § 19:25 Luk 8:2; Jon 20:1,18 * 19:26 Jon tətəni aru əmə in məmə, “suah u iətəm in tolkeikei pik” (Jon 13:23). † 19:28 Jon 17:4 ‡ 19:28 Sam 69:21; Jon 19:29

nəuvetɪn, kəni məni məmə, “!Natimnati rəfin tɪnol naunun!”§

Kəni in təmarəg iahu e rəhn-kapə, mehag pətigəm e rəhan nehagiən tiet, kəni mɪmɪs.

Suah kəti təməu nɪkalɪ Iesu

³¹ Nian əha rəha nol əpenə-penəiən, mətəu-inu okəni lauig lan, nian rəha Sapət. (Kəni Sapət u, in Sapət keikei kəti.)* Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotolkeikeiən məmə nɪpətɪ suah milahal əha okəhləhkul e nɪgi kəməluau mətəuarus=pən nian əha. Kəni o nati əha inəha, ilah kəməhuvən motətapuəh o Pailət məmə otahli=pən rəhan mɪn nətəmimi, kəhuvən, motahtihli nəhlkɪlahal, pəh ilahal okihlɪmɪs uəhai əmə. Konu ilah okotələs rəkɪs nɪpətɪlahal. ³² Kəni soldiə mɪn kəmotaupən motahtihli nəhlkɪ suah mil u keiu iətəm kəmotəhti=pən ilau e nɪgi kəməluau ilahal Iesu.

³³ Mətəu nian kəməhuva o Iesu moteruh məmə in tɪnɪmɪs rəkɪs. Kəni əmeiko, ilah kəsotahtihliən nəhlkɪn. ³⁴ Kəni soldiə kəti təməu əmə nɪkalɪn e rəhan nɪrəu,† kəni rəueiu agɪn, nɪrə mɪne nəhu kəmuaiu əhmen-əhmen əmə,‡ mətueiuaiu e nɪpətɪn.§ ³⁵ (Kəni suah kəti əha ikin tətəhtul,* in təməh natimnati mɪn u e nəhmtɪn. Kəni nəghatiən mɪn rəha suah u, in təhruahru, kəni in təhrun məmə in tətəni pəhriən. Kəni in

§ **19:30** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 * **19:31** Sapət u, in Sapət keikei kəti, mətəu-inu təmuva əhruahru e nian rəha lafet rəha Pasova.
 † **19:34** Sek 12:10; Nəh 1:7 ‡ **19:34** Nian nɪrə mɪne nəhu kəmuaiu tətəgətun məmə Iesu təmɪmɪs pəhriən agɪn. § **19:34** 1Jon 5:6-8
 * **19:35** Aposil Jon iətəm təmətei nauəuə u, in tətəghati aru əmə lan e fes 35 (Jon 19:26; 21:24).

tətəni pətīgəm məmə itəmah mīn onəkotəhrun motəhatətə lan.) ³⁶ Natimnati mīn u kəməhuva məmə okotol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgīn tuva mol nīpəhrīəniən lan,† u tətəni məmə, “Ko nīkilkīlin kəti təsītəgitiən.”‡ ³⁷ Kəni nəghatiən kəti mīn e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Ilah okoteruh suah u iətəm kəmotəu.”§

Josip mine Nikotiməs, ilau kəmiatənim Iesu

³⁸ Kəni uərisig e natimnati mīn u, iətəm Aramatīə kəti, nərgīn u, Josip. Josip u, in iətəmimi kəti rəha Iesu, mətəu tətəhluag e nati u, mətəu-inu tətəgīn e nətəmi asoli rəha nətəm Isrel.* In təmuvən meruh Pailət, kəni tətəpuəh ohni məmə otegəhan lan pəh tos rəkis nīpəti Iesu. Kəni əmeiko, Pailət təmegəhan lan, kəni in təmuvən mos rəkis. ³⁹ Kəni Nikotiməs, u aupən in təmuvən meruh Iesu lapīn,† in təmuvən ilau Josip. In tatitol kətim kəti, təməriəuəh e nati pien-pien mīn u mīr mīne alos. Kətim u təfigəm təhmen e tate kilo.

⁴⁰ Kəni ilau kəmuos rəkis nīpəti Iesu, muəuveg e napən təuvīr kəti, nərgīn u linən. Kəni ilau kəmuol=pən mīr mīne alos e napən u, təhmen əhruahru əmə məmə inu nətəm Isrel kəutəuveg nīpəti iətəmimi mīne lan, mautohtənim. ⁴¹ Kəni ikīn əha kəmətu-pəri Iesu ikīn e nīgi kəməluau, nīmai kəti əha ikīn, kəni ikīn əha, nīpəg kəpiel kəti

† **19:36** Jon 19:24,28,37 ‡ **19:36** Iesu in təhmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Pasova kəni nīran otosmiəgəh nətəmimi rəha Uhgīn. (Jon 1:29; 1Kor 5:7; 1Pitə 1:19) Təhmen məmə kəməsatgəhliən nīkilkīli nenəti sipsip mīn iətəm katoh e lafet rəha Pasova (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolīən əhmen əmə, nīkilkīli Iesu kəti, təməsītəgitiən. Sam 34:20. § **19:37** Sek 12:10; Nəh 1:7 * **19:38** Jon 7:13 † **19:39** Jon 3:1-2; 7:50

əha ikin, iətəm katitənim itəmi ikin. Kəni ikin əha, kəsitənim=pən əhanəhiən iətəmi kəti ikin.‡ 42 Kəni ilau kəmuələhu=pən nīpəti Iesu e nīpəg kəpiel u, mətəu-inu nian əha in nian rəha nətəm Isrel kautol əpenə-penə lan o Sapət,§ kəni nīpəg kəpiel iətəm katitənim itəmi ikin, in iuəkīr əmə.

20

Iesu tinəmiəgəh min

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ E Sante, ləplapīn aɡīn, tətəpīnəpu əhanəh, Meri u pətan Maktələ,* təmuvən e nīpəg kəpiel. ! Kəni meruh məmə kəpiel asoli u kəmahtipəsīg e nīpəg kəpiel lan, kəmisuə rəkis! ² Tol lanəha, kəni in təmaiu mītəlig muvən o Saimon Pitə mīne iətəmimi u kəti mīn rəha Iesu, u Iesu tolkeikei pīk, kəni məni=pən kəm lau məmə, “Ilah kəmotələs rəkis nīpəti Iərmənīg əpəha e nīpəg kəpiel. Kəni iəkotəruru məmə kəmotələhu=pən iə nīpətīn.”

³ Kəni Pitə mīne iətəmimi kəti mīn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okueruh nīpəg əha.

⁴ Kəmuaiu əsanən mīan, mətəu suah u kəti in təmaiu maupən mapirəkis Pitə, maupən muvən əpəha nīpəg u ikin. ⁵ Kəni in təməməhli-əməhli məsal=pən əpəha imə, kəni meruh napən təuvīr u linən tətəməhli, mətəu in təməsuvəniən imə.

⁶ Kəni Saimon Pitə in təmīet pətīgəm=pa mīn, kəni miuvīg=pən uəhai əmə imə e nīpəg kəpiel u, kəni meruh napən mīn u kautəməhli, ⁷ kəni meruh mīn napən u kəməuveg rəhn-kapə Iesu lan

‡ 19:41 Afīn-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e nolīən rəha nitənimian itəmi. § 19:42 Afīn-to futnot e 19:31. * 20:1 Luk 8:2; Jon 19:25

aupən. Napən u, in təsəmähli-pənien ilah napən min u nəuvein, mətəu in kəmaiu-aiu vivi kələhu pisin. ⁸ İətəmimi u rəha İesu İətəm təmaupən, in min təmuvən imə e nıpəg kəpiel, kəni in təmeruh natimnati min u, kəni in təmähətətə məmə İesu tinəmiəgəh min. ⁹ (Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə İesu otəkeikei məmiəgəh min e nımisiən, mətəu ilah kəsotəhrun vivi əhanəhiən nəghatiən əha.)†

*Meri u pətan Maktələ in təmeruh İesu
(Mak 16:9-11)*

¹⁰ Kəni İətəmimi mil u rəha İesu kəmiatəlig mətian imalau İkin, ¹¹ mətəu Meri in tətəhtul İuəkir e nıpəg kəpiel u mətəsək. Kəni nian in təmətəsək əhanəh, kəni məmähli-əmähli mətəsəl=pən əpəha e nıpəg. ¹² Kəni əmeiko mafu agelo keiu əpəha imə. Napən rəhalau in tərüən vivi. İlau kətuəharəg əha kəmələhu=pən İesu İkin. Kətiəh tətəharəg e nımei rəhn-kapə, kəni kətiəh e nımei nəhlkin.

¹³ Kəni İlau kəmuətapuəh ohni məmə, “Pətan. ? İk nətəsək o nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “İlah kəmotələs rəkis nıpəti İərməniğ rəhak, kəni İəkərruru məmə kəmotələhu=pən İə.”

¹⁴ Nian in tinəni rəkis nəghatiən u, kəni meirair, kəni meruh İesu tətəhtul, mətəu in təruru məmə İesu.

¹⁵ Kəni İesu təmətapuəh ohni məmə, “Pətan. ? Nətəsək o nati nak? İk nətəsəl e pəh?”

Mətəu pətan u, nıkin təhti məmə mətə İətəmi u tətəfəl nati əha İkin əha, kəni in təməni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, nəmə İk nəmələs rəkis nıpətin,

† **20:9** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Uək 2:24-28

kəni mələhu=pən ikən kəti, əui, əni=pa-to kəm iəu, pəh iəu iəkuvən mos.”

16 Kəni İesu təni=pən məmə, “Meri.”‡

Kəni Meri təmeirair uəhai əmə, məsal=pən meruh, kəni məni məmə, “! Raponi!” (İnu nəghatən rəha nətəm İsrəl u, nıpətin təni məmə, “Rəhak İəgətun.”)

17 Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Saskəlimiən iəu, mətəu iəu iəsuvən əhanəhiən əpəha ilis o rəhak Tatə. Mətəu ik, uvən, meh piak mən kəni məni=pən kəm lah məmə iəu inatitəlig=pən ilis o rəhak Tatə, kəni in mən rəhatəmäh Tatə. In Uhgın rəhak, kəni in Uhgın mən rəhatəmäh.”

18 Kəni Meri təmuvən meruh nətəmimi mən rəha İesu, kəni təni=pən kəm lah məmə, “!Nəsuaħ mən əpə! !İəu iəmeruh İərmənig!” Kəni in təməni pətigəm nəghatən mən iətəm İesu in təməni=pən kəm in.

*Nətəmimi mən rəha İesu kəmoteruh in
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

19 E Sante ləhnaiuv, nətəmimi mən rəha İesu kəmotuhapumən ilah mən əpəha e nimə kəti, kəni motasisig e doə motol lok lan, mətəu-inu ilah kəutəgin e nətəmimi asoli rəha nətəm İsrəl. Kəni əmeiko, İesu təmuva məhtul e nəlugın e lah kəni məni=pən kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuiən tətətig o təmah.”§ 20 Kəni məgətun nəhlmən mine nəhlkən

‡ 20:16 İesu təmauın e nərgi Meri e nəghatən Aram, u nəghatən əhruahru rəhalau, konu in təhrun məmə İesu. Məta ilau kətuəghati e nəghatən Kris kəm lau mən e fes 13-15. § 20:19 Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33

kəm lah, kəni nīkīlah təmagiən pik mətəu-inu kīnoteruh Iərmənīg.*

²¹ Kəni Iesu təni=pən mīn kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuīən tətatiḡ o təmah.† Tol mə rəhak Tatə təmahli=pa iəu,‡ e noliən əhmen əmə, iəu iətahli=pən itəmah.”§ ²² Kəni nian in tīnəni rəkis nəghatiən u, kəni in təmehag=pən e lah, kəni məni məmə, “Itəmah, otos Narmīn Rəha Uhgīn.* ²³ Nəmə nəkotalu e noliən tərah rəha iətəmimi, kəni Uhgīn mīn otafəl rəkis noliən tərah rəhan. Mətəu nəmə itəmah nəsotaluīən e noliən tərah rəha iətəmimi, kəni Uhgīn otəsaluīən lan kəni məsafəl rəkisiən.”†

Iesu mine Toməs

²⁴ Kəni iətəmi tueləf u kəti rəha Iesu, nərgīn u Toməs, u kətauīn lan məmə, Mil-Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet pətigəm=pa o lah. ²⁵ Kəni in mīn nəuvein, ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Ei, iəmoteruh rəhatah Iərmənīg!”

Mətəu Toməs təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkəruh nīmei nil e nəhlmīn mil, konu iəkək e nəuanəhlmək, konu meapən e nīmei nīrəu e nīkalīn, konu pəh iəkəni nīpəhriənīən məmə in pəhriən məpanəhatətə lan. Mətəu nəmə iəsehīən, ko iəsəhatətəiən lan.”‡

²⁶ Kəni tīnos nəfakiən apiəpiə kətiəh rəkis, nətəmimi mīn rəha Iesu kəutəharəḡ mīn əpəha imə, e nīmə kətiəh əmə, kəni motahtipəsīḡ e doə, motol lok. Kəni Toməs əha ikīn ilah mīn. Nati əpnapīn kəmol lok e doə, mətəu Iesu tatiḡ muva

* **20:20** Jon 16:19-22 † **20:21** Jon 20:19,26 ‡ **20:21** Jon 3:17
 § **20:21** Mat 28:19; Jon 17:18 * **20:22** Esik 37:9; Jon 7:39; Uək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kəl 3:2 † **20:23** Mat 16:19; 18:18 ‡ **20:25** Mak 16:11

mīn mǎhtul e nǎlugīn e lah mǎni=pǎn mǎmǎ, “Pǎh nǎmǎlinuian tǎtatīg o tǎmah.”§ 27 Kǎni mǎni=pǎn kǎm Tomǎs mǎmǎ, “Eruh-to nǎhlmǎk. Va mek e nǎuanǎhlmǎm. Kǎni muahru=pa e nǎhlmǎm kǎni meapǎn e nīmei nīrǎu u e nīkalīk. Sǎnīan nǎiuǎian lan, mǎtǎu ik onǎkǎkeikei mǎhatǎtǎ lak.”*

28 Kǎni Tomǎs tǎni=pǎn kǎm in mǎmǎ, “Ik rǎhak Iǎrmǎnīg, kǎni ik rǎhak Uhgīn.”†

29 Kǎni Iesu tǎni=pǎn kǎm in mǎmǎ, “Ik nǎmǎhatǎtǎ lak, mǎtǎu-inu nǎmeruh iǎu.‡ Mǎtǎu nǎtǎmimi mīn u kǎsoteruhian iǎu, kǎni ilah kǎutǎhatǎtǎ lak, ilah okotos nǎuvīriēn pǎhriēn, nīkilah tagiēn pǎhriēn.”§

Nauǎuǎ u, kǎmǎtei mǎmǎ nǎtǎmimi okotǎhatǎtǎ e Iesu

30 Iesu tǎmol nǎmtǎtiēn mīn tepǎt e nǎhmti rǎhan nǎtǎmimi, iǎtǎm kǎsǎtei rǎkisiēn e nauǎuǎ u.* 31 Mǎtǎu kǎmǎtei natimnati mīn u e nauǎuǎ u mǎmǎ itǎmah onǎkotǎhatǎtǎ† mǎmǎ Iesu in Kristo iǎtǎm Uhgīn tǎmǎni mǎmǎ otahli=pa, inu Nǎti Uhgīn. Kǎmǎtei lanǎha, mǎmǎ itǎmah onǎkotos nǎmiǎgǎhian e nǎrgīn, mǎtǎu-inu itǎmah nǎutǎhatǎtǎ lan.‡

21

Iesu tǎmol ǎpu in kǎm rǎhan nǎtǎmimi ilah sǎpīn

1 Uǎrisīg e natimnati mīn u, Iesu tǎmol ǎpu mīn in o rǎhan mīn nǎtǎmimi,* ǎpǎha e nīpǎkil e nīkali

§ 20:26 Jon 14:27; 20:19,21 * 20:27 Luk 24:40 † 20:28 Nǎh 4:11 ‡ 20:29 Jon 3:15 § 20:29 1Pitǎ 1:8-9 * 20:30 Jon 21:25 † 20:31 Jon 3:15 ‡ 20:31 Jon 19:35 * 21:1 Jon 21:14; Jon 20:19,26

nəhu asoli, kətəni məmə Lek Kaləli.† Kəni təmol əpu in lanu. ² E nian əha, nətəmimi mīn u rəha Iesu kəmotaliuək kətiəh: Saimon Pitə, mīne Toməs u kətauin lan məmə Mil-Mil, mīne Nətaniəl u iətəm Kaləli iman lahuənu Kenə, mīne nəti Səpəti mil,‡ mīne iətəmimi mil keiu mīn rəha Iesu. ³ Saimon Pitə təni=pən kəm lah məmə, “Iəu inatuvən iəkauəl e nəmu mīn.”

Kəni ilah kotəni məmə, “Intəh, pəh kitah rəfin kəhuvən.” Kəni ilah rəfin kəmotəiuaiu, məhuvən e bot kəti. Kəni Pitə təməpeg rəhan napən o uək. Kəni ilah kəməhuvən, motəraki e net, mətəuarus tian. Mətəu kəsotosiən nəmu kəti mīne.§

⁴ Kəni tīnatian, kəni Iesu tuva mətəhtul ipari, mətəu rəhan mīn nətəmimi, ilah kotəruru məmə Iesu.*

⁵ In tətəpuəh o lah məmə, “!Nəman! ?Nəsotosiən nəmu kəti?”

Kəni ilah kotəni məmə, “Kəpə, nəmu tīkə.”

⁶ Kəni in təni=pən kəm lah məmə, “Intəh, otəraki=pən-to e net e nəven maru ikin e nīkali bot, kəni onəkotiuvī nəmu nəuvein.” Kəni əmeiko, kəmotəraki pətīgəm e net, əmeiko, mīnotəruru niuvi-pəriən, mətəu-inu net təri mīnəri mīnəriəuəh e nəmu.†

⁷ Kəni suah u iətəmi Iesu tolkeikei pīk, in təni=pən kəm Pitə məmə, “!Ei! !Iərmənīg əhruahru əha!” Kəni nian Pitə təmətəu nəghatiən u, təmətəuti uəhai əmə e rəhan kot, kəni miuvīg pətīgəm ləuantəhi, meai muvari. ⁸ Kəni nətəmimi mīn u

† **21:1** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə “nəhu Lek Taipirias,” in nərgi nəhu Lek Kaləli kəti mīn. ‡ **21:2** Nəti Səpəti mil keiu, ilau u Jemis mīne Jon. Jon u inu in təmətei nauəuə u. § **21:3** Luk 5:5

* **21:4** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6** Luk 5:4-7

nəuvein rəha Iesu, ilah kəməhuvəri e bot, motiuvu net əpəha təmərıauəh e nəmu, mətəu-inu bot iuəkir əmə o nıpəkıl, təhmen əmə o hanrıit mıte. ⁹ Kəni nıan ilah kəməhuvəri, moteruh nıgəm əkəku kəti əha ikın, nəuanəmkeıuv tatuəu əhanəh, kəni nəmu nəuvein əha ikın, kətuvan e nıgəm, mıne pıret əha ikın.

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Otos nəmu mıın ko nəuvein iətəm nəmotos məhuva.”

¹¹ Kəni Saimon Pıtə təmuvən mıın e bot, kəni mıuvi kəkan net muvən əpəha iparı. Net u tərıauəh e nəmu asoli mıın, ilah rəfın uan-hanrıit fıftı-trı. Kəni nətı əpnarıın məmə net u təmərıauəh pau e nəmu, mətəu in təməsəhapuıən. ¹² Kəni Iesu təmənı=pən kəm lah məmə, “Əhuva motauən.” Kəni ilah nıkilah təgın məmə otətəpuəh ohnı məmə, “?Ik pəh u?” mətəu-inu ilah kınotəhrun əsas məmə in İərmənıg. ¹³ Kəni Iesu təmos pıret muva məfən kəm lah, kəni məfən mıın nəmu.

¹⁴ Kəni inu, nıan tatol kısıl lan, iətəm Iesu təmol əpu in o rəhan mıın nətəmımi uərisıg e nıan in təmımis, kəni məmıəgəh mıın.‡

Iesu mıne Pıtə

¹⁵ Nıan ilah kınotəuən rəkıs, Iesu təmətəpuəh o Saimon Pıtə, məmə, “Saimon Pıtə, nətı Jon. ?Ik nəkolkeıkeı iəu tapırəkıs nətəmı mıın u?”

Pıtə təni=pən kəm in məmə, “Əuəh, İərmənıg, ik nəkəhrun məmə iəu iəkolkeıkeı pık ik.”§

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İntəh, ik onəkaugın rəhak nənətı sıpsıp mıın.”

‡ 21:14 Jon 20:1,19,26 § 21:15 Mat 26:33-35; Jon 13:37-38

16 Kəni Iesu tatig mətapuəh mīn ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”

In təni=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh İərmənig, ik nəkəhrun məmə iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İntələh, ik onəkəsal vivi o rəhak mīn sipsip.”*

17 Kəni mau kisil lan, Iesu tatig mətapuəh mīn ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”†

Kəni Pitə, nīkin təmahmə, mətəu-inu Iesu təmətapuəh ohni mau kisil, məmə, “?Ik nəkolkeikei iəu?” Kəni in təni=pən kəm in məmə, “İərmənig, ik nəkəhrun rəfin natimnati.‡ Nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İntəh, ik ətaugin rəhak mīn sipsip.§

18 “Nipəhriənən agin u iatəni kəm ik məmə, aypən, e rəham nətəm aluəiən, nəməteargin aru rəham kətəuti, kəni mətəliuək matuvən ikin mīn rəfin iətəm nəkolkeikei məmə nəkuvən ikin. Mətəu nian ik onəkəuəhli, onəkəuəhru e nəhlməm, kəni iətə-pisin kəti otəlis-ərain rəham kətəuti, kəni mit ik nəkian ikin ik nəsolkeikeiən məmə nəkuvən ikin.”

19 E nəghatiən u, Iesu təmaupən mətəni pətigəm rəkis əmə, noliən iətəm Pitə otimis, kəni rəhan nīmisiən,* in otəfəri nərgi Uhgīn.†

* 21:16 Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Uək 20:28; 1Pitə 5:2-3

† 21:17 Jon 13:38 ‡ 21:17 Jon 16:30 § 21:17 Nian Iesu tətəni məmə, “onəkəugin rəhak nenəti sipsip mīn,” mine “onəkəsal vivi o rəhak mīn sipsip,” mine “ətaugin rəhak mīn sipsip,” kahləni nati kətiəh əmə e suaru pisin pisin e nəghatiən. * 21:19 Kətəni məmə e nu tate mīn tətəva, kəni kəpanətu-pəri Pitə e nigī kəməluau.

† 21:19 Jon 13:36; 2Pitə 1:14

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, uərisig lak.”‡

*Iesu mine suah u
iətəm Iesu təmolkeikei pik*

²⁰ Kəni Pitə teirair meruh iətəmimi kəti rəha Iesu tətərisig e lau, iətəmimi u Iesu tolkeikei pik. Iətəmi əha inəha, iətəm təmiəu-iəu muva iuəkir o Iesu e nian kəmətauəan e lafet rəha Pasova, kəni mətətapuəh ohni məmə, “?Iərmənig, pəh u otegəhan=pən lam e nəhlmi rəham mīn tikimīr?”§

²¹ Nian Pitə təmeruh in, kəni tətəpuəh o Iesu məmə, “?Iərmənig, mətəu təhro e suah kəha?”

²² Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Nəmə iəu iəkölkeikei məmə in otətəmiəgəh muvən mətəuarus nian iəkītəlig=pa mīn, ik onəkəhrun o nak? Ik u, ik onəkəkeikei muərisig lak.”

²³ Kəni tol lanəha o nati u Iesu təməni, nəghatiən kəti əha ikin kətəni titəlau-təlau e piatah mīn məmə, “Iətəmimi u rəha Iesu otəsīmisiən,” mətəu Iesu təməsəniən kəm Pitə məmə suah u otəsīmisiən. In təməni əmə məmə, “?Nəmə, iəu iəkölkeikei məmə in otətəmiəgəh mətəuarus=pən iəkītəlig=pa mīn, ik onəkəhrun o nak?”

²⁴ Iətəmimi u rəha Iesu in iətəmimi kətiəh əmə iətəm tətəni pətigəm natimnati mīn u,* kəni in mətəi rəkis nəghatiən mīn u. Kəni itimah iəkotəhrun məmə nəghatiən mīn u tətəni, in nīpəhrīəniən əmə.†

‡ **21:19** Mat 4:19; 16:24 § **21:20** Jon 13:23,25 * **21:24** Jon 15:27 † **21:24** Nian nəuvein, Jon tətəghati lanəha, mətəni məmə, “itimah,” uə “in,” məsəniən “iəu,” mətəu in tətəni aru əmə in. (19:35; eruh-to 1Jon 1:1-4 mine Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Jon: **?Pəh təmətei nauəuə u?**).

Naunun nəghatiən

²⁵ Kəni natimnati tepət mīn əpəha ikin iətəm Iesu təmöl‡ kəni nəmə nətəmimi kəmotətei rəkis natimnati mīn u ilah rəfin e nauəuə mīn, iəu, nikik təhti məmə nəhue niftəni u təkəku o nəliniən nauəuə mīn u.

‡ **21:25** Jon 20:30

CXXXV

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87